
RED-III Level A risicobeoordeling voor het Nederlandse bos

Versie 1

Andries Polinder, Gryanne Hamming, Nienke Welle, Robin Zwijgers, Jasper Velthuis

---

Wageningen, 6 maart 2026

Colofon

© Stichting Probos, Wageningen, 6 maart 2026

Auteurs: Andries Polinder, Gryanne Hamming, Nienke Welle, Robin Zwijgers, Jasper Velthuis

Titel: RED-III Level A risicobeoordeling voor het Nederlandse bos
Versie 1

Uitgever: Stichting Probos
Hollandseweg 7j
6706 KN Wageningen
tel. 0317-46 65 55
mail@probos.nl
www.probos.nl

Opdrachtgevers:
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)
Better Biomass

- Overname, vereenvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, vereenvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.
- Stichting Probos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

De Renewable Energy Directive III (RED-III) is een Europese richtlijn die tot doel heeft de energietransitie te versnellen en het aandeel hernieuwbare energie in de EU te vergroten. De RED-III stelt voor toepassingen van biomassa als energiebron duurzaamheidseisen, waaronder voor biomassa uit bos. Wanneer de wet- en regelgeving en bijbehorend toezicht en handhaving op nationaal niveau borgen dat aan de RED-III duurzaamheidseisen voor bosbiomassa wordt voldaan, hoeft het voldoen aan de duurzaamheidseisen niet meer op het niveau van het herkomstgebied van de biomassa te worden aangetoond. Dit is de Level A beoordeling. Wanneer dit niet het geval is, moet op het niveau van het herkomstgebied worden aangetoond dat leveringen biomassa voldoen aan de criteria uit de RED-III. In dat geval gaat het om een zogenoemde Level B beoordeling. Een Level A beoordeling is daarom expliciet geen beoordeling van de praktijk van het bosbeheer in Nederland, maar van de mate waarin de Nederlandse wet- en regelgeving de RED-III duurzaamheidscriteria borgt. Een evaluatie van de beheerpraktijk vindt namelijk plaats binnen een eventuele Level B beoordeling. Voor de criteria uit de RED-III waarvoor een Level A beoordeling niet voldoende is, kan door middel van een Level B beoordeling alsnog worden aangetoond dat aan de RED-III duurzaamheidseisen wordt voldaan.

Deze zogenaamde Level A risicobeoordeling voor Nederland geeft een uitgebreide en objectieve analyse van de mate waarin het Nederlands wettelijk kader invulling geeft aan de duurzaamheidscriteria van de RED-III voor bosbiomassa. Daarnaast bevat het een analyse in hoeverre er sprake is van toezicht- en handhavingssystemen welke op doeltreffende wijze implementatie van het wettelijk kader borgen.

De belangrijkste conclusies van de Level A beoordeling worden per criterium uit RED-III artikel 29(6) weergegeven in de onderstaande tabel:

RED-III criterium	Borging in NL-wetgeving	Monitoring & handhaving	Conclusie ¹
i) Legaliteit van houtoogstactiviteiten	O.a. geborgd via Omgevingswet, kadaster, belastingwetgeving en Arbowet	Voldoende handhaving, laag niveau van corruptie	Level A
ii) Bosregeneratie van geogste gebieden	Herplantplicht wettelijk vastgelegd, uitzondering voor omvorming Natura 2000	Voldoende handhaving, achterstallige compensatie van gekapt bos	Level A
iii) Bescherming van beschermde natuurgebieden	Bescherming van Natura 2000 en NNN	Voldoende handhaving. Monitoring via beheerplannen en rapportages	Level A
iv) Behoud van bodemkwaliteit en biodiversiteit	Zorgplicht aanwezig en bescherming van flora en fauna. Geen verbod op oogst in oude bosgroeiplaatsen, oogst van stronken en wortels, en oogst op kwetsbare bodems.	Voldoende handhaving, maar vindt niet plaats op alle onderdelen vanwege ontbreken wettelijk kader	Level B

¹ Bij vermelding van Level A is aantonen mogelijk door middel van de Level A benadering. Bij vermelding van Level B is aantonen via de Level A benadering niet mogelijk en is de Level B benadering van toepassing.

	Geen maximumdrempels voor kaalslagen, retentiedrempels voor dood hout, en bescherming van bodemkwaliteit		
v) Behoud productiecapaciteit van het bos op lange termijn	Wetgeving beschermt, soorten en habitats en omvat zorgplicht. Geen expliciete wetgeving gericht op behoud productiecapaciteit.	Monitoring via NBI. Oogstniveaus zijn veel lager dan bijgroei	Level A
vi) Bescherming van land met hoge biodiversiteitswaarde	Oogst op oude bosgroeiplaatsen, omgevormde natuurgraslanden en heide, en in waterrijk gebied is toegestaan	Voldoende handhaving, maar vindt niet plaats op alle onderdelen vanwege ontbreken wettelijk kader. Omvorming van heide en natuurgrasland naar bos vindt plaats	Level B
vii) Afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen	Niet geborgd in wetgeving	Niet van toepassing in verband met ontbreken van relevante wetgeving	Level B

De Nederlandse wet- en regelgeving evenals de aanwezigheid van toezicht en handhaving zijn beoordeeld tegen de criteria van de RED-III. In Nederland is de wetgeving rondom houtoogst in het algemeen, en daarmee ook de oogst van bosbiomassa, met name geborgd in de Omgevingswet en onderliggende regelgeving. De wetgeving is met name gericht op soortenbescherming² en areaalbehoud³, en minder op andere elementen van bosbeheer en houtoogst. Verschillende andere elementen werden wel geborgd door (op vrijwillige basis) te werken met de Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer, maar de ministeriële goedkeuring hiervan is in december 2024 nietig verklaard en daarmee is het geen wettig middel meer om aan de wettelijke zorgplicht te voldoen. In Nederland is er sprake van een veelheid aan monitoringsgegevens die verzameld worden door diverse instanties. De relevante onderdelen zoals gedefinieerd in de RED-III zijn hiermee echter niet altijd ondervangen, en zijn deze criteria ook niet altijd geborgd in wet- en regelgeving.

² [Afdeling 11.2 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³ [Afdeling 11.3 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Introductie	7
2 Afkortingen	10
3 Termen en definities	11
4 Over de auteurs	13
5 Toepassingsgebied	14
5.1 Geografisch toepassingsgebied van de risicobeoordeling	14
5.2 Geldigheid	14
6 De bos- en houtsector van Nederland	15
6.1 Het Nederlandse bos	15
6.2 Nederlandse houtproductie en -gebruik	19
7 Wet- en regelgeving rondom het Nederlandse bos	20
7.1 Geldende internationale afspraken en wetgeving	20
7.1.1 Vogel- en Habitatrictlijn en Natura 2000-gebieden	20
7.1.2 Natuurherstelverordening	22
7.2 Omgevingswet en Algemene Maatregelen van Bestuur	22
7.2.1 Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)	23
7.2.2 Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl)	26
7.2.3 Natura 2000	27
7.2.4 NNN	28
7.2.5 Wetlands	28
7.2.6 Nationale Parken	28
7.2.7 Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer	29
7.2.8 Bosreservaten	30
7.3 Toezicht en handhaving	30
8 Evaluatie van de toepasselijke wetgeving	32
Art.29.6(a)-i. Legaliteit van houtoogstactiviteiten	32
Toepasselijke wetgeving	32
Toezicht en handhaving	36
Art.29.6(a)-ii. Bosregeneratie van geogste gebieden	39
Toepasselijke wetgeving	39
Toezicht en handhaving	41
Art.29.6(a)-iii. Bescherming van beschermde natuurgebieden	43
Toepasselijke wetgeving	43
Toezicht en handhaving	46

Art.29.6(a)-iv. Behoud van bodemkwaliteit en biodiversiteit	47
Toepasselijke wetgeving	47
Toezicht en handhaving	50
Art.29.6(a)-v. Behoud van productiecapaciteit van het bos op lange termijn	53
Toepasselijke wetgeving	53
Toezicht en handhaving	55
Art.29.6(a)-vi. Bescherming van land met hoge biodiversiteitswaarde	57
Toepasselijke wetgeving	57
Toezicht en handhaving	62
Art.29.6(a)-vii. Afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen	64
Toepasselijke wetgeving	64
Toezicht en handhaving	64
9 Resultaten	65
10 Bronnen	67
Annex I: Relevante vereisten uit de RED-III	70
Annex II: Bossenkaart met status van beschermde gebieden	72

1 Introductie

Achtergrond

In een circulaire, biobased economie wordt er vanuit diverse sectoren (bouw, chemie, energie, etc.) gekeken naar hout en houtige biomassa als grondstof. In de energiesector speelt hout als hernieuwbare grondstof een belangrijke rol voor het realiseren van doelstellingen op het gebied van hernieuwbare energie. Op Europees niveau zijn hierop ambitieuze doelstellingen gedefinieerd, waarin wel expliciet is bepaald dat houtige biomassa binnen deze doelstellingen alleen mee kan tellen als deze aantoonbaar duurzaam is. Om deze duurzaamheid aan te kunnen tonen zijn eisen opgesteld aan het beheer van bossen en de duurzaamheid van houtoogst, om zodoende het bosecosysteem en de diensten die bos levert duurzaam te borgen. De herziene Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED)⁴, inclusief bijbehorende Uitvoeringsverordening⁵, is de Europese wettelijke basis die bepaalt wanneer energie uit biomassa als hernieuwbaar mag worden meegeteld. Deze richtlijn is ook wel bekend als de RED-III, en betreft als zodanig een herziening van de RED-II⁶. In Nederland mogen energieproducenten biomassa dan ook alleen als duurzame hernieuwbare energie rapporteren (en daarmee in aanmerking komen voor SDE++ subsidie) als deze voldoet aan de criteria uit de RED-III. Wanneer biomassa niet aantoonbaar aan deze criteria voldoet wordt het niet als hernieuwbaar erkend, waarmee energieproducenten toegang tot subsidies verliezen. Voor bosbeheerders betekent dit het verlies van toegang tot een mogelijke markt voor de vrijkomende biomassa uit het bos. Het betekent dus niet dat de houtige biomassa als zodanig niet meer gebruikt kan worden, maar wel dat deze biomassa niet als hernieuwbaar meetelt en in aanmerking komt voor de SDE++-subsidie.

Level A beoordeling

Artikel 29(6) van de RED-III specificeert de duurzaamheidseisen voor bosbiomassa m.b.t. duurzame houtoogst (zie Annex I: Relevante vereisten uit de RED-III). Deze eisen hebben expliciet betrekking op bosbiomassa, dus houtige biomassa afkomstig uit bosbeheer. Het gaat dan ook niet over houtige biomassa afkomstig van bomen buiten bosverband. De eisen voor dit type biomassa zijn, indien relevant, gespecificeerd in andere vereisten van de RED-III en zijn voor dit rapport verder niet relevant.

De Uitvoeringsverordening stelt in artikel 4: Om het risico op het gebruik van bosbiomassa die niet aan de criteria voor duurzaam oogsten voldoet, tot een minimum te beperken, moeten marktdeelnemers een risicobeoordeling uitvoeren op basis van de bestaande wetgeving inzake duurzaam bosbeheer, met inbegrip van toezicht- en handhavingssystemen, die van kracht is in het land van oorsprong van de bosbiomassa. Daartoe moet de geoogste bosbiomassa onderworpen zijn aan nationale en subnationale wet- en regelgeving die voldoet aan de oogstcriteria van artikel 29, lid 6, punt a), van Richtlijn (EU) 2018/2001.

Marktdeelnemers moeten ook beoordelen of er toezicht- en handhavingssystemen bestaan en of er geen bewijs is van een aanzienlijk gebrek aan handhaving van de relevante nationale of subnationale wetgeving. Daartoe moeten marktdeelnemers gebruikmaken van juridische beoordelingen en verslagen van de Europese Commissie, internationale of nationale gouvernementele organisaties, en van informatie die door niet- gouvernementele en wetenschappelijke bosbouwkundige organisaties wordt verstrekt. De risicobeoordeling moet ook rekening houden met alle relevante lopende inbreukprocedures die door de Commissie zijn ingeleid, die worden weergegeven in de openbaar toegankelijke

⁴ [EU herziene Richtlijn Hernieuwbare Energie \(RED III\) EU/2023/2413](#)

⁵ [Uitvoeringsverordening EU/2022/2448](#)

⁶ [EU herziene Richtlijn Hernieuwbare Energie \(RED II\) EU/2018/2001](#)

inbreukdatabank van de Commissie, en alle relevante inbreukarresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie als bewijs van gebrekkige handhaving beschouwen.

Een dergelijke beoordeling, ook wel Level A-beoordeling genoemd, betreft een beoordeling op nationaal (of eventueel subnationaal) niveau, waarin wordt aangetoond dat de wet- en regelgeving van het land borgt dat aan de RED-eisen wordt voldaan en er bovendien sprake is van adequaat toezicht en handhaving van die regelgeving.

Level B beoordeling

De Uitvoeringsverordening vervolgt in artikel 5: *Indien er geen bewijs is dat op nationaal niveau aan een of meer van de in artikel 29, lid 6, punt a), van Richtlijn (EU) 2018/2001 vastgestelde oogstcriteria is voldaan, moet bosbiomassa als risicovol worden beschouwd. In dergelijke gevallen moeten marktdeelnemers nader bewijs aanvoeren dat aan de oogstcriteria van artikel 29, lid 6, punt b), van Richtlijn (EU) 2018/2001 is voldaan door middel van beheerssystemen op het niveau van het oorsprongsgebied. In dat verband is het noodzakelijk om het duurzaamheidsbewijs dat de marktdeelnemers moeten leveren door middel van beheerssystemen op het niveau van het oorsprongsgebied van bossen, gedetailleerder vast te stellen dan het bewijs dat vereist is in het kader van de nationale en subnationale nalevingsbeoordeling. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat daadwerkelijk wordt voldaan aan de oogstcriteria, met name de criteria inzake herbebossing, instandhouding van beschermde gebieden, beperking tot een minimum van de gevolgen van de oogst voor de bodemkwaliteit en de biodiversiteit, en inzake het behoud of de vergroting van de productiecapaciteit op lange termijn van het bos.*

Een dergelijke beoordeling betreft een zogenaamde Level B-beoordeling, oftewel een beoordeling door de partij die de bosbiomassa inzamelt op het niveau van het herkomstgebied ('sourcing area'). Door middel van een dergelijke beoordeling kan alsnog voor een specifiek herkomstgebied aangetoond worden dat de geoogste biomassa voldoet aan de RED-criteria. In een Level A beoordeling staat de wet- en regelgeving en het toezicht en de handhaving daarop centraal. Hierbij blijft de beheerpraktijk buiten beschouwing, omdat de beheerpraktijk geen grond biedt om op nationaal niveau op objectieve wijze aan te tonen of wet- en regelgeving voldoet aan de criteria uit RED-III artikel 29(6). In een Level B beoordeling daarentegen staat de beheerpraktijk meer centraal, omdat het duurzaamheidsbewijs dat de marktdeelnemers moeten leveren door middel van beheerssystemen op het niveau van het oorsprongsgebied van bossen, gedetailleerder is vast te stellen dan het bewijs dat vereist is in het kader van de nationale en subnationale nalevingsbeoordeling.

Inhoud van een Level A beoordeling

Indien er middels een Level A-beoordeling wordt aangetoond dat door wet- en regelgeving wordt voldaan aan één of meerdere duurzaamheidscriteria, is het in lijn met de RED-III niet meer noodzakelijk dat marktpartijen voor elk bosgebied apart aan moeten tonen dat aan betreffende duurzaamheidseisen wordt voldaan. In plaats daarvan kan verwezen worden naar nationale regelgeving en de handhaving daarvan. Om gebruik te kunnen maken van de Level A-benadering is het dan ook noodzakelijk dat een analyse het volgende aantoon⁷:

b) dat de nationale of subnationale wetgeving die van toepassing is op het oogstgebied, waarborgt [...] dat aan alle, of aan een deel van de RED-eisen in artikel 29(6), wordt voldaan;

c) het bestaan van systemen voor het toezicht op de uitvoering en de handhaving van de in punt b) bedoelde nationale en subnationale wetten, met inbegrip van informatie over de volgende elementen: de autoriteiten die bevoegd zijn voor toezicht, uitvoering en handhaving, sancties bij niet-naleving, systemen om beroep in te stellen tegen besluiten, en publieke toegang tot informatie;

⁷ Artikel 3, [Uitvoeringsverordening EU/2022/2448](#)

d) dat er geen significant gebrek is aan handhaving van de in punt b) bedoelde nationale en/of subnationale wet- en regelgeving.

In geval voor onderdelen van de RED-eisen niet aangetoond kan worden dat dit geborgd is in de nationale regelgeving, dient de marktpartij voor die betreffende eisen alsnog een Level B beoordeling (dus op het niveau van het herkomstgebied) uit te voeren. Dit hoeft echter niet te gebeuren voor die eisen waaraan op nationaal niveau wél wordt voldaan.

Dit rapport betreft de Level A assessment voor Nederland met betrekking tot de duurzaamheidseisen uit artikel 29(6)a, de leden i – vii.⁸ Centraal staat de wet- en regelgeving en het toezicht en de handhaving daarop. De beheerpraktijk blijft daarom buiten beschouwing in deze beoordeling; deze kan waar nodig worden meegenomen in een eventuele Level B beoordeling. De beheerpraktijk biedt namelijk geen grond om op landelijke schaal objectief vast te stellen of wet- en regelgeving voldoet aan de criteria uit RED-III artikel 29(6), en of er sprake is van een toezicht- en handhavingssysteem dat op de uitvoering hiervan borgt.

Structuur van dit rapport

Dit rapport geeft in hoofdstuk 3 uitleg van verschillende relevante termen en definities. Hoofdstuk 4 bevat wat achtergrond over de auteur van dit rapport, waarna in hoofdstuk 5 het toepassingsgebied wordt gedefinieerd. Hoofdstuk 6 en 7 schetsen respectievelijk de Nederlandse situatie wat betreft samenstelling van de bos- en houtsector, en de wetgeving die van invloed is op de sector.

De kern van dit rapport is de beoordeling per criterium in hoofdstuk 8, waarbij wordt teruggegrepen op hoofdstuk 6 en 7. De beoordelingen per criterium zijn als volgt opgebouwd. Het eerste onderdeel is een weergave van de relevante wet- en regelgeving, waarbij voor het individuele criterium wordt beschreven welke wetten en regels er van toepassing zijn op de aspecten die in het criterium worden genoemd. Dit onderdeel wordt afgesloten door een beoordeling of het criterium op Level A-niveau wordt afgedekt door wet- en regelgeving. Het tweede onderdeel bestaat uit een analyse van het toezicht- en handhavingssysteem. De vraag die in dit deel wordt beantwoord is de vraag of er toezicht- en handhavingssystemen zijn met betrekking tot de voorgenoemde wet- en regelgeving. Er wordt beschreven op welke manier de toezicht en handhaving is geregeld, en er wordt door middel van objectieve gegevens nagegaan of er sprake is van significant gebrek aan handhaving van de wet- en regelgeving. Dit tweede onderdeel wordt afgesloten met een beoordeling of toezicht en handhaving op landelijk niveau voldoet aan de eisen van het criterium.

Om zowel hoofdstukken 6 en 7 als hoofdstuk 8 zelfstandig leesbaar te maken, bestaan er herhalingen tussen de hoofdstukken. In hoofdstuk 9 worden de bevindingen uit hoofdstuk 8 beknopt weergegeven.

---

⁸ Lid vii van artikel 29(a) betreft geen duurzaamheidseis, maar de afgifte van betrouwbaarheidsverklaringen door producenten van houtige biomassa met betrekking tot de herkomst van het hout.

2 Afkortingen

APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
BAL	Besluit Activiteiten Leefomgeving
BKL	Besluit Kwaliteit Leefomgeving
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BRK	Basisregistratie Kadaster
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
EUDR	EU Deforestation Regulation (in het Nederlands: EU Ontbossingsverordening)
EUTR	EU Timber Regulation (in het Nederlands: EU Houtverordening)
FSC	Forest Stewardship Council
LHSO	Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (van 2003 – 2010 en van 2010 – 2017)
LNVN	Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (sinds 2024)
LULUCF	Land Use, Land Use Change and Forestry (in het Nederlands: Landgebruik, landgebruiksverandering en bosbouw)
NBI	Nationale Bos Inventarisatie
NNN	Natuur Netwerk Nederland
NSW	Natuurschoonwet
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ow	Omgevingsweg
OZB	Onroerendezaakbelasting
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification
RED	Renewable Energy Directive (in het Nederlands: Richtlijn Hernieuwbare Energie)
rhe	Rondhoutequivalent
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SDE++	Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie
SNL	Subsidiestelsel Natuur en Landschap
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
ZBO	Zelfstandig bestuursorgaan

3 Termen en definities

Hieronder volgt een overzicht van een aantal termen en definities zoals relevant voor Nederland. De definities zijn waar mogelijk ontleend aan de Nederlandse wettelijke definities.

Bos ⁹	een terrein met houtachtige begroeiing van tenminste 0,5 ha, tenminste 30 meter breed en met een minimum kroonbedekking van 20 procent. De bomen moeten ter plekke een minimale hoogte kunnen bereiken van 5 meter
Bosbiomassa ¹⁰	van bosbouw afkomstige biomassa
Flora- en fauna-activiteit ¹¹	activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten;
Herbepplanten ¹²	door aanplant, bezaaiing of natuurlijke verjonging of op andere wijze realiseren van een nieuwe houtopstand;
Houtopstand ¹³	zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend;
Maatwerkverordening	een decentrale regeling waarmee een provincie, gemeente of waterschap generiek afwijkt van of aanvullingen geeft op rijksregels, vastgelegd in het omgevingsplan, de omgevingsverordening of de waterschapsverordening, mits de hogere regelgeving daarvoor ruimte biedt.
Maatwerkvoorschrift	een individuele beschikking van het bevoegd gezag waarmee in een concreet geval wordt afgeweken van of aangevuld op algemene regels, mits die afwijking expliciet is toegestaan in de rijksregels of decentrale regelgeving.
Maatwerkregel	algemeen verbindend voorschrift van een decentrale overheid waarmee generiek wordt afgeweken van of aangevuld op rijksregels voor specifieke activiteiten of gebieden, opgenomen in het omgevingsplan, de omgevingsverordening of de waterschapsverordening, indien de hogere regelgeving dat toestaat.
Marktdeelnemer ¹⁴	een producent van grondstoffen, een inzamelaar van afvalstoffen en residuen, een beheerder van installaties voor de verwerking van grondstoffen tot uiteindelijke brandstoffen of tussenproducten, een beheerder van installaties voor de productie van energie (elektriciteit, verwarming of koeling), of enige andere beheerder, onder meer van opslaginstallaties, of

⁹ Definitie volgens LULUCF-klimaatrapportages. In Nederland is er geen sprake van een uniforme definitie van bos.

¹⁰ Artikel 2 [EU herziene Richtlijn Hernieuwbare Energie \(RED II\) EU/2018/2001](#)

¹¹ Bijlage bij [Artikel 1.1 Omgevingswet](#)

¹² Bijlage bij [Artikel 1.1 Omgevingswet](#)

¹³ Bijlage bij [Artikel 1.1 Omgevingswet](#)

¹⁴ Artikel 2 [Uitvoeringsverordening \(EU\) 2022/996](#)

	handelaren die fysieke grondstoffen of brandstoffen bezitten, mits zij informatie verwerken over de duurzaamheids- en broeikasgasemissiereductiekenmerken van die grondstoffen of brandstoffen;
Natura 2000-activiteit ¹⁵	activiteit die significant nadelige gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.
Omgevingsplan	instrument van de gemeente dat algemene regels voor de fysieke leefomgeving in die gemeente bevat (VNG, 2024).
Omgevingsverordening	instrument van de provincie dat alle provinciale regels voor de fysieke leefomgeving in die provincie bevat (IPL0, n.d.-b).

---

¹⁵ [Bijlage bij Artikel 1.1 Omgevingswet](#)

4 Over de auteurs

Stichting Probos is een kennis- en innovatiecentrum voor duurzaam bosbeheer, opgericht in 1965. Al jaren houdt Probos zich als onafhankelijke organisatie bezig met het signaleren van ontwikkelingen in bos- en landschapsbeheer, het identificeren van kennislacunes en het ontwikkelen van bijbehorende kennis en vertaalt deze naar zowel beleidsadviezen als de beheerpraktijk. Op verschillende niveaus is Stichting Probos partner bij bos- en houtvraagstukken. Zo is ze de afgelopen jaren onder andere betrokken geweest bij het opstellen van meerdere provinciale Bossenstrategieën, waaronder die van de provincies Fryslân en Limburg. In 2022 is door Probos, in opdracht van het ministerie van LNV en FSC Nederland, een onderzoek uitgevoerd onder gemeenten in Nederland naar hun ambities, knelpunten en behoeftes aan ondersteuning bij bosuitbreiding en toekomstbestendig bosbeheer. In 2024 heeft de stichting een evaluatie uitgevoerd van de wetgeving op het gebied van bos en houtopstanden in verband met de overgang naar de Omgevingswet. Jaarlijks verzamelt Probos gegevens over de Nederlandse houtmarkt, zowel op het gebied van productie als handel van houtproducten inclusief houtige biomassa en ontsluit deze via www.bosenhoutcijfers.nl en www.bosbarometer.nl. Probos is ook partner van de Nederlandse Bosinventarisatie die elke zes jaar wordt uitgevoerd. De data die daarbij over de 70.000 plots wordt verzameld, wordt door Probos beheerd en ontsloten.

Zie voor meer informatie www.probos.nl.

5 Toepassingsgebied

5.1 Geografisch toepassingsgebied van de risicobeoordeling

Deze risicobeoordeling heeft uitsluitend betrekking op het bosareaal binnen het Europese deel van het Koninkrijk der Nederlanden, waarbij de overzeese gebieden expliciet buiten beschouwing worden gelaten. De risicobeoordeling omvat daarmee een bosareaal van ruim 364.000 hectare bos in Nederland (Schelhaas et al., 2022). Deze risicobeoordeling kan alleen worden toegepast voor houtige biomassa uit bos welke geproduceerd is binnen deze grenzen.

5.2 Geldigheid

De maximale geldigheid van deze risicobeoordeling is vijf jaar na datum van publicatie. Updates zijn beschikbaar op de volgende website (in het Nederlands): <https://betterbiomass.nl/>

Datum van publicatie: 6 maart 2026

Geldigheid verval: 5 maart 2031

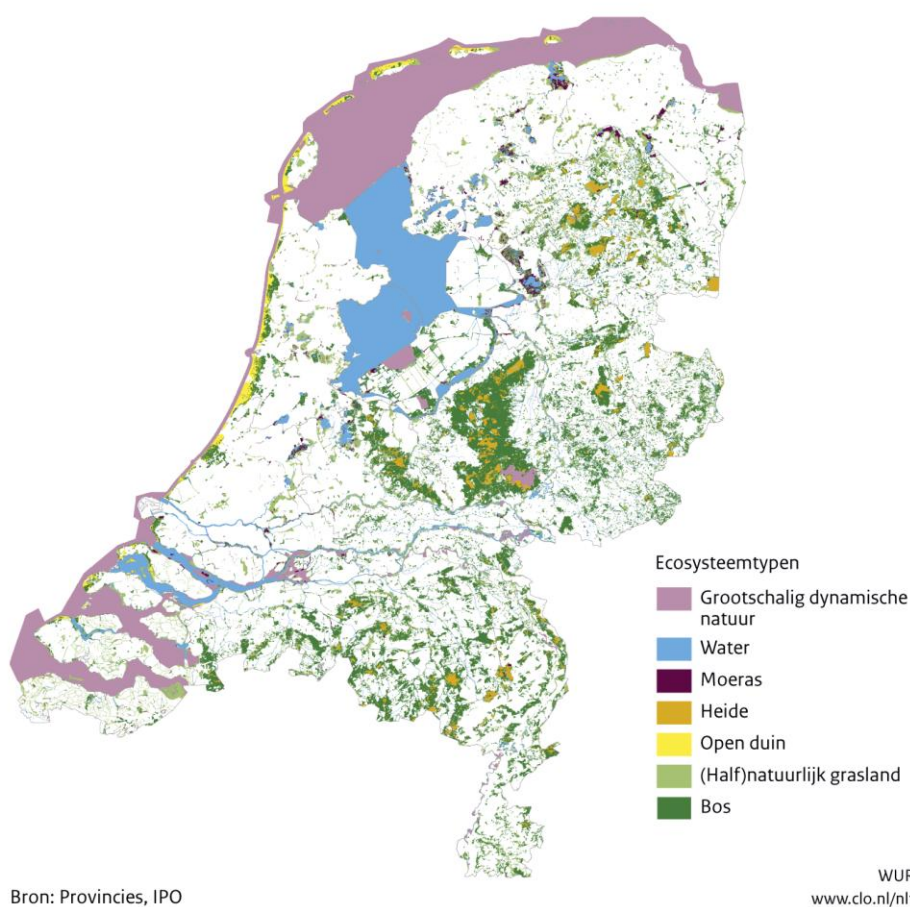
6 De bos- en houtsector van Nederland

6.1 Het Nederlandse bos

De 7^e Nederlandse bosinventarisatie (Schelhaas et al., 2022) is de meest kwalitatieve en onafhankelijke bron die een uitgebreide karakterisering geeft van het Nederlandse bos. Daarom zijn onderstaande gegevens op deze bron gebaseerd, tenzij anders wordt aangegeven.

De totale bosoppervlakte in Nederland was in 2021 bijna 364.000 hectare, wat overeenkomt met ca. 10% van het totale landoppervlak van Nederland. Sinds 2013 is sprake van een geleidelijke afname van het bosareaal, wat vooral wordt toegewezen aan (1) het verdwijnen van de tijdelijke bossen op landbouwgronden (welke eind vorige eeuw met snelgroeiende soorten waren aangelegd ten behoeve van houtproductie) en (2) de omvorming van bos naar andere natuur, zoals heide en stuifzand.

Ecosysteemttypen gebaseerd op de Index Natuur en Landschap, 2023

Figuur 6.1 Ligging van de verschillende natuurtypen in Nederland. Bron: CLO (2024)

Voor de Middeleeuwen was Nederland rijk aan bos, in verschillende habitattypen. Tijdens de Middeleeuwen is het grootste gedeelte van het bos verdwenen door een combinatie van

exploitatie voor bouw- en brandhout, omzetting voor agrarisch gebruik en bevolkingsgroei. In de eeuwen daarna is het bosareaal weer langzaam gegroeid. Van de 16^e tot de 18^e eeuw gebeurde dat vooral onder invloed van de adel die parken en sterrenbossen aanlegde. Het grootste gedeelte is echter rond 1900 tot stand gekomen onder invloed van de rijksoverheid. Heide en stuifzanden werden actief beplant met bos om inkomsten te genereren uit gebieden die in agrarisch opzicht weinig meer waard waren. In combinatie met het beschikbaar komen van rijksgronden en de uitvinding van kunstmest werden daarom in heel Nederland grote oppervlaktes heide ontgonnen. Het bos dat werd aangeplant bestond vooral uit dennen, om te voldoen aan de vraag uit de mijnbouw. Ook voor de Brabantse klompenindustrie was hout nodig en daarom werden beneden de rivieren veel populieren aangeplant (Raap & Janse, 2021).

Al met al betekent dit dat in Nederland vrijwel al het bos is aangelegd door aanplant, al regeneert een klein deel van het huidige bosgebied zonder aanplant en dus op natuurlijke wijze. Nederland heeft geen bos dat niet door de mens is verstoord, en kent dan ook geen oerbos (de Mits et al., 2025). In het Nederlandse bosbeheer wordt afhankelijk van het beheerdoel zowel gebruik gemaakt van natuurlijke verjonging als van aanplant. De aanplant betreft zowel vlaktegewijze aanplant als aanplant in zogenaamde kloempen. Gemiddeld genomen worden de hoogste dichtheden aan natuurlijke verjonging (zonder struikvormers) aangetroffen voor uitheemse loofsoorten (o.a. Amerikaanse vogelkers), berk en grove den. Gezamenlijk vertegenwoordigen deze soorten ruim de helft van de dichtheid aan natuurlijke bosverjonging (Schelhaas et al., 2022).

Het Nederlandse bos heeft een gevarieerde samenstelling met min of meer gelijke aandelen loofboomsoorten (54,1%) en naaldboomsoorten (45,9%). Over de tijd is het aandeel naaldbos wat minder geworden en neemt het aandeel loofbos langzaam toe. In haar totaliteit wordt het Nederlandse bos steeds gemengder, waarbij vooral het aandeel ongemengd naaldbos een teruggang laat zien. Binnen het loofbos is de inlandse eik de belangrijkste vertegenwoordiger (40%), terwijl binnen het naaldbos de grove den significant aanwezig is (63%). Ruim driekwart van het Nederlandse bos betreft opgaand bos. Het restant betreft vooral bijzondere andere verschijningsvormen (ca. 5%), zoals parkbos of houtwallen, en gecombineerd landgebruik (9%), zoals spontaan bos in natuurterreinen en landschappelijke beplantingen.

Zoals ook gerapporteerd door de FAO (2020), is er in Nederland nauwelijks bos aanwezig met houtproductie als primair doel. Waar aanvankelijk de meeste bossen in Nederland werden aangeplant met het oog op houtproductie, heeft in de loop van de jaren een verschuiving in het beheer plaatsgevonden naar een meer geïntegreerd, natuurgericht en multifunctioneel bosbeheer. Het overgrote deel van het Nederlandse bos betreft multifunctioneel bos (ca. 53%), waarin recreatie, houtproductie en bescherming van biodiversiteit allemaal een functie hebben. Het grootste overige deel van het Nederlandse bos betreft natuurbos (ca. 38%), waarbij houtproductie geen expliciet doel is en waar het beheer primair gericht is op behoud van biodiversiteit. Ook uit dit type bos kan echter (beperkt) hout vrijkomen, al is dit niet het doel van het gevoerde beheer. De rest van het bos betreft cultuurbos (ca. 2%) en overig bos (ca. 7%).

Uit de 7^e Nederlandse bosinventarisatie (NBI-7) is op te maken dat er sprake is van een toenemende houtvoorraad in het Nederlandse bos. Ten tijde van de 6^e Nederlandse bosinventarisatie (NBI-6), uitgevoerd in 2012-2013, was de staande voorraad ca. 210 m³/ha. Ten tijde van de NBI-7, uitgevoerd in 2017-2021, was deze voorraad gestegen naar ca. 224 m³/ha. De geschatte velling is afgenomen van 3,4 m³ ha⁻¹ jr⁻¹ naar 3,1 m³ ha⁻¹ jr⁻¹. Tegelijkertijd is de lopende bijgroei (ca. 6,6 m³ ha⁻¹ jr⁻¹) in deze periode ook afgenomen, hoogstwaarschijnlijk als gevolg van droogte, verandering in soortensamenstelling en de toenemende leeftijd van het bos.

De dalende trend in houtoogst is ook waar te nemen in de resultaten van de jaarlijkse rondhout- en biomassaenquête, uitgevoerd door Stichting Probos. In de periode 2019-2023 is de oogst van

industriële rondhout en houtige biomassa afgenomen met respectievelijk ruim 20% en 18% (Velthuis et al., 2025).

Tijdens de 7^e Nederlandse bosinventarisatie Schelhaas et al. (2022) is geconstateerd dat voor een heel aantal verschillende boomsoorten er sprake is van verminderde vitaliteit. Factoren hierbij zijn bijvoorbeeld essentaksterfte, droogte en de letterzetter. Dit betreft in totaal ca. 9,4% van het areaal, waarbij moet worden opgemerkt dat 14,4% niet is beoordeeld. Ook is er op 21,5% van het areaal sprake van natuurlijke verstoringen. Dit betreft verstoringen als wind, insectschade, wildschade, droogte en brand. Bodemverstoring als gevolg van machines is hierbij niet meegenomen, maar is apart gerapporteerd. Op 4,3% van de steekproefpunten is duidelijke insporing waargenomen, waarbij nog eens in 0,3% diepe sporen door het slepen van hout werden geconstateerd. Hierbij moet wel gezegd worden dat bodemverstoring voor het eerst in de NBI-7 is gemeten, en er daarom geen vergelijkingsmateriaal beschikbaar is. Het is wel bekend dat insporing negatief effect heeft op de gasuitwisseling en bodembioïologie en daarmee op de vitaliteit van het bos (Kremers & Boosten, 2018).

Een significant deel van het Nederlandse bos valt in beschermd gebied voor biodiversiteitsdoeleinden. Het feit dat een gebied een beschermd status heeft betekent in geen geval echter dat hier geen houtoogst in plaatsvindt. Beschermd gebieden in Nederland zijn specifiek gebieden die vallen onder het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en, deels overlappend, Natura 2000-gebieden. Daarnaast is sprake van nationale parken welke een formele status hebben¹⁶. De juridische bescherming van de natuur en het landschap in nationale parken is geborgd in de Omgevingswet en onderliggende regelgeving, waarin regels gesteld worden aan activiteiten in Natura 2000-gebieden en aan het NNN. Vanuit het Rijk is er echter geen sprake van nieuwe of aanvullende wettelijke regels voor nationale parken (LNV, 2023). FAO (2020) rapporteert bovendien dat bosreservaten beschouwd worden als beschermd gebied (ruim 2.900 hectare bos). De bosreservaten hebben echter geen formele wettelijke status als beschermd gebied.

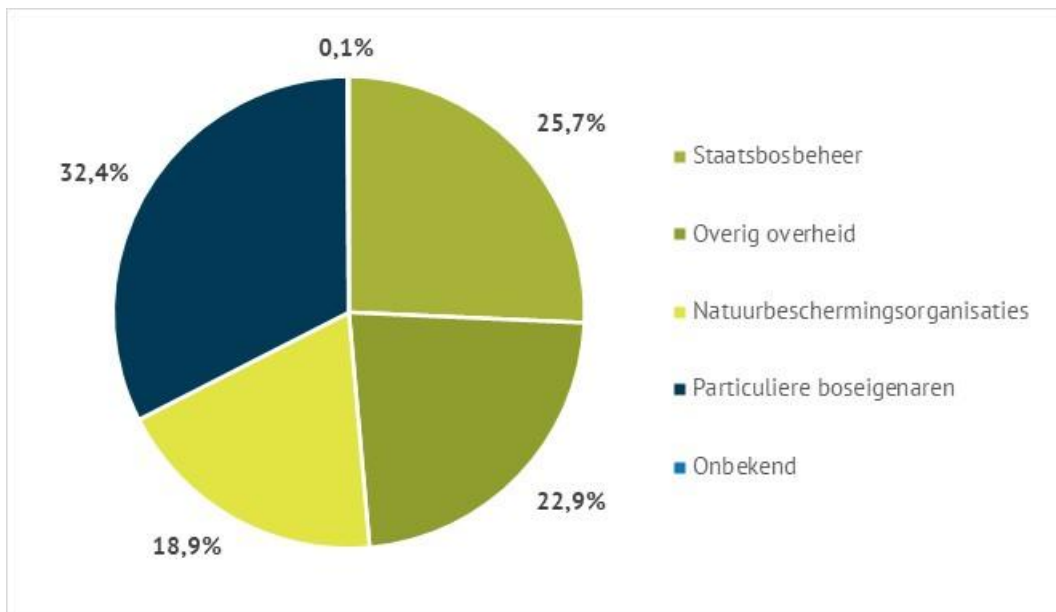
Het totale areaal bos in Nederland betreft 363.801 hectare waarvan 307.872 hectare (84,6%) onder NNN valt, 120.858 hectare onder Natura 2000 (33,2%) en 37.668 hectare binnen de Nationale Parken (10,4%). Deze indelingen overlappen deels en elke unieke combinatie is in Tabel 6.1 aangegeven met het oppervlakte en het aandeel binnen het totale bosareaal. In totaal valt 85,0% van het Nederlandse bos onder één of meerdere categorieën beschermd gebied en heeft slechts 15% heeft geen aanvullende indeling (Bos). Zie Annex II: Bossenkaart met status van beschermd gebieden voor de kaart met de unieke combinaties.

Tabel 6.1 *Het Nederlandse bos (Bos) ingedeeld naar de verschillende classificaties, namelijk Natura 2000-gebied (Natura2000), Nationale Parken (NP) of Natuurnetwerk Nederland (NNN). Bron: LULUCF Forest Land 2021, bewerkt door Stichting Probos*

Classificatie	Oppervlakte (ha)	Aandeel
Bos - NNN	176.284	48,5%
Bos - Natura 2000 - NNN	94.620	26,0%
Bos	54.616	15,0%
Bos - Natura 2000 - Nationaal Park - NNN	25.602	7,0%
Bos - Nationaal Park - NNN	11.366	3,1%
Bos - Nationaal Park	678	0,2%
Bos - Natura 2000	614	0,2%
Bos - Natura 2000 - Nationaal Park	23	0,0%
	363.801	100%

¹⁶ [Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024–2030](#)

Het Nederlandse bos is voor bijna de helft in publiek eigendom, waarvan het grootste gedeelte in eigendom is bij Staatsbosbeheer (26%) en gemeenten (14%). Het bos in privaat eigendom is voor het grootste deel in eigendom van particuliere boscijgenaren. Een significant deel is in eigendom bij natuurorganisaties, waarvan Vereniging Natuurmonumenten met ruim 30.000 hectare bos de belangrijkste vertegenwoordiger is (FAO, 2020; Schelhaas et al., 2022; Velthuis & van Maaren, 2025).

Figuur 6.2 Verdeling van het eigendom van het Nederlandse bos. Bron: Velthuis & van Maaren (2025).

In Nederland is sprake van een grote mate van ‘soft control’ met betrekking tot het bosbeheer en houtoogst. Dit gaat onder andere over vrijwillige certificering van het bosbeheer (FSC, PEFC), wat van toepassing is op ongeveer 167.600 hectare, wat overeenkomt met ca. 46% van het Nederlandse bos, was eind 2024 gecertificeerd met een certificaat voor duurzaam bosbeheer. Het merendeel (98%) is FSC-gecertificeerd, een klein deel (2%) is PEFC-gecertificeerd (FSC, 2025; PEFC, 2025).

Zoals ook vastgesteld door van Baren et al. (2025), zijn subsidies in Nederland een belangrijk instrument voor provincies om de natuurontwikkelingsdoelen te realiseren. Via het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) geven provincies subsidies voor het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden, waaronder bossen. Deze subsidies zijn ook een belangrijke bron van inkomsten voor boscijgenaren. Voor het overgrote deel (ca. 80%) van het Nederlandse bos ontvangen boscijgenaren een SNL-subsidie. Beheerders die SNL-subsidie ontvangen moeten hiervoor gecertificeerd zijn door Stichting Certificering SNL, met onder andere als doel om hiermee de natuurkwaliteit te borgen (BIJ12, 2025b). Hoewel een significant deel van het Nederlandse bos onder SNL-subsidie (en monitoring) valt, geldt dit niet voor het volledige bosoppervlak in Nederland.

Een laatste vorm van zogenaamd toezicht is de mate waarin het publiek invloed heeft op de beheerpraktijk rondom houtoogst. Kansen op conflicten rondom houtkap in Nederland lijken – gezien de algemene waardering voor het bos, de toename van actiebereidheid onder burgers en een internationale vergelijking met andere landen – relatief groot te zijn (Arts et al., 2014). Als gevolg hiervan is er sprake van een hoge mate van interactie tussen bosbeheerders en het publiek rondom ingrepen in het bos in het algemeen, en rondom houtoogst in het bijzonder.

6.2 Nederlandse houtproductie en -gebruik

Zoals gerapporteerd door Velthuis et al. (2025), werd in 2023 ongeveer 716.000 m³ industrieel rondhout (voor materiaaltoepassing) geoogst uit bos en andere terreinen in Nederland, waarvan ca. 523.000 m³ naaldhout en ca. 193.000 m³ loofhout. Een kwart (33,6%) van deze oogst betreft zaaghout, gevolgd door hout voor plaatmaterialen (28%), houtvezelproducten (o.a. pellets, briketten en houtmeel; gezamenlijk 24,8%), papier en karton (6,7%), palen (6,3%), klompen (0,4%) en finer (0,1%) (Velthuis et al., 2025). Daarnaast werd er ca. 1,7 miljoen m³ aan rondhout in de vorm van haardhout voor de particuliere houtkachel geoogst, waarvan het overgrote deel niet afkomstig is uit het bos. Dit deel omvat zowel stamhout als tak- en tophout, en betreft voornamelijk loofhout.

De totale productie aan houtige biomassa (voornamelijk chips en shreds) betrof in 2023 ca. 1.023 kiloton (equivalent aan ca. 1.189.500 m³ rondhout met schors), welke vrijkomen bij beheerwerkzaamheden aan en omvorming van houtige beplantingen. Zoals gerapporteerd door Velthuis et al. (2025) is het grootste deel van de productie van houtige biomassa in Nederland afkomstig uit de bebouwde omgeving (49%). Ongeveer 23% is afkomstig uit natuur en landschap, en ongeveer 28% uit de bossen. Bij de productie van houtige biomassa uit bos, natuur en landschap is omvorming naar andere landgebruiksvormen of natuurtypen een belangrijke reden voor het vrijkomen van deze biomassa.

Tabel 2 Oogst van industrieel rondhout, haardhout en houtige biomassa naar herkomst. Bron: Velthuis et al. (2025).

Herkomst	Totale oogst in 2023 (x 1.000 m ³ rhe ¹⁷)		Totaal
	Bos	Overige landschappelijke beplantingen	
Industrieel rondhout	644	72	716
Haardhout	699	1.001	1.700
Houtige biomassa	320	870	1.190
Totaal	1.663	1.943	3.606

Wat betreft het totaal aan houtverbruik is er sprake van een zelfvoorzieningsgraad van slechts ca. 14,8%. Voor materiaaltoepassingen betreft dit aandeel slechts ca. 5,2%, terwijl voor energetische toepassingen de zelfvoorzieningsgraad ca. 30,2% is (Velthuis et al., 2025). Nederland consumeerde in 2023 in totaal 18,5 miljoen m³ rhe aan primaire houtproducten, zoals rondhout, gezaagd hout, plaatmaterialen, papier- en karton, energiepellets en houtige biomassa. 38% van het verbruik betrof energiehout voor de productie van elektriciteit en warmte, waaronder houtige biomassa en haardhout.

Volgens Eurostat (2024) waren er in 2022 ongeveer 3.000 personen werkzaam in de bosbouwsector; daarmee is het een kleine sector binnen de Nederlandse economie. De bosbouwsector genereerde in 2022 een toegevoegde waarde van ongeveer €217 miljoen, ofwel €597 per hectare. Dit vertegenwoordigt ongeveer 0,02% van het bruto binnenlands product. Het gemiddelde bedrijfsresultaat van particuliere boscijgenaren met meer dan 50 hectare bos laat, ondanks pieken en dalen, sinds 1975 een positieve trend zien (Woltjer et al., 2024). Gemiddeld werd in de periode 2006-2022 een positief bedrijfsresultaat (winst) van €39 per hectare bos bereikt. 2022 stak ver boven het gemiddelde uit met een resultaat van €117 per hectare bos. Wat opbrengsten betreft, vormden houtverkoop (45%) en subsidies (39%) de twee belangrijkste inkomstbronnen in 2022, gevolgd door recreatie (7%), jachthuur (3%) en overige inkomsten (17% in totaal) (Woltjer et al., 2024).

¹⁷ Rondhoutequivalent (rhe) = de hoeveelheid rondhout die nodig is om een bepaalde hoeveelheid van een product te maken, uitgedrukt in m³ met schors.

7 Wet- en regelgeving rondom het Nederlandse bos

Bos is intrinsiek waardevol en biedt tal van ecosystemendiensten. Omdat Nederland de waarde van bos onderkent, heeft ze de afgelopen decennia meermaals beleid ontwikkeld ter bevordering van zowel de kwantiteit als de kwaliteit van het bos. Het meest recente beleidsdocument op het gebied van bos is “Bos voor de toekomst”. In deze in november 2020 uitgebrachte landelijke Bossenstrategie is onder andere de ambitie uitgesproken het bosareaal met 10% te vergroten in 2030. Dit betekent dat 37.000 hectare nieuw bos moet worden gerealiseerd. Een tweede belangrijk doel is het verbeteren van de vitaliteit van bestaande bossen. Revitalisering en bosuitbreiding worden in de Bossenstrategie als instrumenten ingezet om bossen weerbaar te maken voor het veranderende klimaat en om bij te dragen aan de landelijke biodiversiteitsdoelen.

Op basis van de landelijke Bossenstrategie hebben alle provincies een provinciale bossenstrategie geschreven. De afspraken die in de landelijke Bossenstrategie zijn gemaakt zijn niet afdwingbaar. Het zijn wél overeenkomsten waar de Minister en Gedeputeerde Staten zich aan hebben gecommitteerd en waarvoor inspanningen worden geleverd om het beleid invulling te geven. Met welke middelen dat wordt gedaan en op welke doelen die middelen worden ingezet verschilt per provincie. Uiteindelijk zijn de provincies verantwoordelijk voor het uitvoeren van het beleid.

De Nederlandse Bossenstrategie staat niet op zichzelf. Europese wetten en afspraken omtrent biodiversiteit, behoud en uitbreiding van het bosareaal en koolstofvastlegging, vormen de leidende kaders. Enkele hiervan zijn goed om te noemen, omdat ze hun uitwerking vinden in de Nederlandse wet- en regelgeving die van toepassing is op houtoogst.

7.1 Geldende internationale afspraken en wetgeving

7.1.1 Vogel- en Habitatrichtlijn en Natura 2000-gebieden

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze Natura 2000-gebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden. De formele bescherming is geregeld in de Europese Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen bestaan uit soortenbescherming en gebiedsbescherming. In feite zijn het twee losse richtlijnen, maar omdat ze allebei tot uitvoering komen in dezelfde instrumenten worden ze vaak in één adem als zijnde één richtlijn genoemd (Vogel- en Habitatrichtlijn).

Alle EU-lidstaten hebben de taak gekregen gebieden aan te wijzen die van internationaal belang zijn om te beschermen. Sommige gebieden zijn aangewezen in het kader van ofwel de Vogelrichtlijn ofwel de Habitatrichtlijn, andere in het kader van beide. In deze gebieden wordt een gunstige staat van instandhouding van de habitats en soorten nagestreefd. De Nederlandse bijdrage aan Nature 2000 bestaat uit 162 gebieden (Figuur 7.1). Deze gebieden liggen zowel op het land als in zee.

Zoals ook uitgewerkt in Meester et al. (2013) heeft Nederland de plicht om de Europese wetgeving betreffende Natura 2000 op te nemen in de nationale wetgeving (Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2022). Dit is gedaan in de Omgevingswet (meer over de Omgevingswet in paragraaf 7.2). De staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) moet de

Natura 2000-gebieden aanwijzen¹⁸. Het aanwijzen vindt plaats met een aanwijzingsbesluit. Nederland heeft bij de vaststelling van gebieden zo veel mogelijk aangesloten bij het al bestaande Natuurnetwerk Nederland, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur genoemd (LNV, 2006). Nadat een gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied, wordt een Natura 2000-beheerplan opgesteld. Alle grondeigenaren binnen het Natura 2000-gebied zijn gehouden aan uitvoering van dit beheerplan.

Figuur 7.1 De Natura 2000-gebieden (exclusief de vier mariene gebieden) van Nederland, gekleurd naar richtlijn. Bron: Nationaal Georegister (2022)

¹⁸ Artikel 2.44, 1^e lid, Omgevingswet

7.1.2 Natuurherstelverordening

Sinds 2024 is in Europa de Natuurherstelverordening van kracht. Waar de Vogel- en Habitatrictlijn stuurt op instandhouding, wordt door deze verordening niet alleen naar instandhouding maar ook verbetering gestreefd van de kwaliteit van de Europese natuur. In de verordening is een artikel opgenomen met betrekking tot bos¹⁹, en moet op een aantal indicatoren een toenemende trend gerealiseerd worden. Dit betreft in ieder geval de index van bosvogels en daarnaast zes van de volgende indicatoren:

- 1) staand dood hout;
- 2) liggend dood hout
- 3) het aandeel bossen met een ongelijkjarige structuur
- 4) bosverbondenheid
- 5) de voorraad organische koolstof
- 6) het aandeel door inheemse boomsoorten gedomineerde bossen
- 7) de diversiteit aan boomsoorten

Het is voor Europese lidstaten vereist om op nationaal niveau een natuurherstelplan te schrijven. Uiterlijk 1 september 2026 moet dit plan ingediend worden, waarbij uitgebreide monitoring plaatsvindt op onder andere een aantal vastgestelde indicatoren van biodiversiteit van bossen. Alhoewel het Natuurherstelplan nog niet voltooid is, is de verordening al wel van kracht. De positieve trend op zes van de zeven indicatoren moet worden aangetoond in de periode van 18 augustus 2024 tot en met 31 december 2030, en vervolgens elke zes jaar. De Europese Unie ziet erop toe dat de lidstaten zich houden aan haar verordening. Wanneer de positieve trend niet wordt aangetoond, of wanneer een lidstaat niet in met gevraagde regelmaat rapporteert, kan de EU na waarschuwingen een inbreukprocedure starten en sancties opleggen zoals boetes.²⁰

7.2 Omgevingswet en Algemene Maatregelen van Bestuur

Het belangrijkste wettelijk instrument op nationaal niveau dat o.a. het bosbeheer, de houtoogst en de bescherming van natuurwaarden reguleert is de Omgevingswet (Ow)²¹. Deze wet is in januari 2024 van kracht geworden. Met de Omgevingswet is beoogd om al het recht voor de fysieke leefomgeving in één wet te bundelen, om zo de besluitvorming te versnellen én om de positie van de decentrale overheden te versterken volgens het principe ‘decentraal tenzij’. Dit laatste betekent dat bevoegdheden als hoofdregel bij de gemeente (of het waterschap) zijn belegd, tenzij dit niet doelmatig of doeltreffend is (Welle et al., 2024). De bevoegdheden met betrekking tot het vellen van houtopstanden ligt echter al sinds de jaren 1960 bij de provincies en zijn ook onder de Omgevingswet bij de provincies belegd.

De hoofdregels van het omgevingsrecht zijn opgenomen in de Omgevingswet. Een groot deel van de regels is terecht gekomen in één van de vier algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) die bij de Omgevingswet behoren²². De rijksoverheid heeft daarbij een verdeling tussen de AMvB's uitgewerkt die is gebaseerd op de soort regel: in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) zijn regels opgenomen die direct betrekking hebben op een activiteit. De meeste regels die gaan over bos en natuur staan daarom in het Bal²³, meer specifiek in afdeling 11.3²⁴. De regels die alleen zijn

¹⁹ [Artikel 12, Natuurherstelverordening](#)

²⁰ [Communication from the Commission – EU law: Better results through better application \(2016\)](#)

²¹ [Omgevingswet](#)

²² Een AMvB is een besluit van de Nederlandse regering dat wettelijke regels verder uitwerkt. Er is in dit geval sprake van gedelegeerde wetgeving (de wet bepaalt dat regels nader mogen worden uitgewerkt in een AMvB).

²³ [Afdeling 11.3 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

²⁴ Deze uitwerking omvat ook de uitvoering van een aantal internationale verplichtingen, zoals de Europese CITES-regelgeving, de Europese houtregelgeving, de habitatrictlijn, de vogelrichtlijn, en het Verdrag van Bern. Het omvat ook de bescherming van Natura 2000-gebieden en NNN-gebieden.

gericht op overheden, zoals beslisregels, zijn opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. In het Omgevingsbesluit staan procedurele regels en een uitwerking van de bevoegdheidsverdeling tussen overheden. Daarbij bestaat ook een omgevingsregeling (een ministeriële regeling) met een nadere uitwerking van de procedurele regels. De vierde AMvB is het Besluit bouwwerken leefomgeving - deze is voor dit onderwerp niet relevant.

7.2.1 Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

De meeste regels die betrekking hebben op de bescherming van bos en natuur zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). In het Bal stelt het Rijk algemene regels bij activiteiten in de fysieke leefomgeving. In het Bal staat ook of voor die activiteiten een melding of omgevingsvergunning nodig is. Het Bal geldt voor alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving burgers, bedrijven en overheid.

Houtopstandenregelgeving

Belangrijke activiteiten die via het Bal worden gereguleerd vallen onder de zogenaamde houtopstandenregelgeving in afdeling 11.3 van het Bal, welke de regels omvat ter bescherming van het bosareaal. Dit omvat o.a. meldingsplicht voor velling van een houtopstand, verplichting tot herplant binnen 3 jaar na velling en het stellen van provinciale maatwerkregels.

Niet alle groepen van bomen zijn ook een "houtopstand". Volgens de definities in de bijlage bij de Omgevingswet is een houtopstand een "zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend"²⁵. In art. 11.111 lid 2 Bal is vervolgens aangegeven waarover de regeling voor houtopstanden niet gaat, namelijk²⁶:

- a) houtopstanden binnen de in het omgevingsplan aangewezen bebouwingscontour houtkap, bedoeld in artikel 5.165b van het Besluit kwaliteit leefomgeving²⁷;
- b) houtopstanden op erven of in tuinen;
- c) bomen en struiken die specifiek voor het oogsten van fruit, noten of vruchten worden geteeld;
- d) houtopstanden die windschermen om boomgaarden vormen;
- e) naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, als deze niet ouder zijn dan 20 jaar;
- f) kweekgoed;
- g) uit populieren of wilgen bestaande:
  - 1°. wegbeplantingen;
  - 2°. beplantingen langs waterwegen; en
  - 3°. eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- h) het dunnen van een houtopstand voor de bevordering van de groei van de overblijvende houtopstand;
- i) uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, als zij:
  - 1°. ten minste eens per 10 jaar worden geoogst;
  - 2°. bestaan uit minstens 10.000 stoven per ha per beplantingseenheid, die bestaat uit aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan 2 m; en
  - 3°. zijn aangelegd na 1 januari 2013; en
- j) houtopstanden die een kleinere oppervlakte grond beslaan dan 10 a, of bestaan uit een rijbeplanting die 20 of minder bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen.

²⁵ Bijlage bij [Artikel 1.1 Omgevingswet](#)

²⁶ [Artikel 11.111, lid 2 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

²⁷ [Artikel 5.165b Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

Anders dan voor andere activiteiten die onder de Omgevingswet vallen, geldt voor het vellen van houtopstanden geen vergunningplicht, maar is geregeld dat een melding moet worden gedaan bij het bevoegd gezag (de provincie). Deze meldplicht is geregeld in art. 11.126 Bal²⁸: een houtopstand mag worden gekapt vier weken nadat hiervan melding is gemaakt bij de betreffende provincie - en in sommige gevallen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Dit betekent dat voor het kappen van houtopstanden geen expliciete toestemming is vereist. Wel kan de kap na melding door het bevoegd gezag worden verboden. Dit kan alleen ter bescherming van bijzondere natuurwaarden of landschappelijke waarden en voor ten hoogste vijf jaar²⁹. Vervolgens moet het perceel binnen drie jaar na velling of tenietgaan op “bosbouwkundig verantwoorde wijze” worden herbeplant³⁰.

De regeling voor houtopstanden zoals in afdeling 11.3 van het Bal is uitgewerkt, is alleen van toepassing buiten de in het gemeentelijke omgevingsplan opgenomen “bebouwingscontour houtkap” (zie ook paragraaf 7.2.2), welke is vastgesteld door de gemeente. Binnen die bebouwingscontour gelden gemeentelijke regels en kan de kap door de gemeente vergunningsplichtig zijn gemaakt. Door gemeenten kunnen (in de Algemene Plaatselijke Verordening of in een Bomenverordening) aanvullend regels worden gesteld, mits deze met een ander oogmerk zijn gesteld dan genoemd in art. 11.112 Bal³¹, of als deze betrekking hebben op bomen die geen onderdeel vormen van een houtopstand. De andere uitzonderingen zijn ingegeven door ofwel de beperkte omvang (onder b, g en j genoemde uitzondering), ofwel doordat deze naar hun aard niet geschikt zijn om onder het beschermingsregime te vallen (c, d, e, f en i)³². Andere oogmerken dan genoemd in art. 11.112 Bal zijn bijvoorbeeld het oogmerk van het behoud van cultureel erfgoed, of het oogmerk van veiligheid.

Een ontheffing van de meldplicht³³ en ook een ontheffing van de herplantplicht³⁴ zijn mogelijk. Deze bepalingen staan in § 11.3.2 van het Bal³⁵. Artikel 11.119, lid 1³⁶ regelt dat van deze bepalingen kan worden afgeweken bij maatwerkvoorschrift (ontheffing). Art. 11.131 Bal bevat nog enkele uitzonderingen op zowel de meldplicht als de herplantplicht³⁷. Dit is het geval als het vellen nodig is voor Natura 2000 en/of in het kader van het soortenbeschermingsrecht (lid 1 onder a, b of e sub 1), voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen (onder c), indien wordt gewerkt in overeenstemming met een bij ministeriële regeling aangewezen gedragscode, of indien het om tijdelijk bos gaat (bevestigd door RVO) en niet ouder is dan 40 jaar (lid 1 onder e sub 2 en 3). De hier genoemde gedragscode heeft nadrukkelijk betrekking op de houtopstandenregeling (afdeling 11.3 van het Bal), en niet op soortenbescherming. Het betreft dan ook niet de Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer (zie hoofdstuk 7.2.7). De enige relevante aangewezen gedragscode met betrekking tot de houtopstandenregeling is Gedragscode houtopstanden TenneT (RVO, 2025) en heeft specifiek betrekking op spontane houtopslag en ingeplante houtopstanden onder of boven (bovengrondse en ondergrondse) hoogspannings(kabel)verbindingen.

Flora- en fauna-activiteiten

In Nederland is het, zowel binnen als buiten de bebouwingscontour, verboden om zonder een omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit uit te voeren³⁸. Een flora- en fauna-activiteit is een activiteit met mogelijke gevolgen aan van nature in het wild levende dieren of planten³⁹.

²⁸ [Artikel 11.126 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

²⁹ [Artikel 11.128 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³⁰ [Artikel 11.129 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³¹ [Artikel 11.112 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³² [Nota van toelichting bij het Aanvullingsbesluit natuur Omgevingswet, Staatsblad 2021, 22, p. 310](#)

³³ [Artikel 11.126 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³⁴ [Artikel 11.129 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³⁵ [§ 11.3.2 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³⁶ [Artikel 11.119 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³⁷ [Artikel 11.131 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

³⁸ [Artikel 5.1 Omgevingswet](#)

³⁹ [Bijlage bij Artikel 1.1 Omgevingswet](#)

Houtoogst, wat zowel dunning als vlaktegewijze houtkap omvat, is een activiteit die op locatie in potentie nadelige gevolgen kan hebben voor (beschermde) dier- of plantensoorten. Daarom geldt voor dergelijke activiteiten, en ook bij andere activiteiten met potentieel nadelige gevolgen, de specifieke zorgplicht bij het verrichten van de activiteit⁴⁰. Dat betekent dat alle maatregelen moeten worden genomen die redelijkerwijs kunnen worden gevraagd om nadelige gevolgen te voorkomen, en waar deze niet kunnen worden voorkomen die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Als beperking onvoldoende mogelijk is moet de activiteit achterwege gelaten worden voor zover dat redelijkerwijs kan worden gevraagd. De specifieke zorgplicht geldt bij alle dier- en plantensoorten, dus bij (inter)nationaal beschermde soorten én bij andere soorten (IPL0, 2025).

Voor flora- en fauna-activiteiten wordt de zorgplicht ingevuld door voorafgaand aan het verrichten van de activiteit na te gaan wat de aanwezigheid van soorten en habitats is. In het bijzonder gaat het er hierbij om of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van beschermde soorten en habitats zoals vermeld in de Vogel- of Habitatrichtlijn, of andere soorten vermeld in Bijlage IX van het Bal. Bij aanwezigheid van dergelijke soorten geldt er een vergunningplicht; in het Bal is bepaald welke flora- en fauna-activiteiten vergunningplichtig zijn⁴¹. De regels strekken er in ieder geval toe dat mogelijke nadelige gevolgen voor de gunstige staat van instandhouding van van nature in het wild voorkomende dier- of plantensoorten worden voorkomen⁴².

Het verlenen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit gebeurt alleen onder de voorwaarden zoals vastgelegd in het Bkl. Dit omvat dat de activiteit geen afbreuk mag doen aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan⁴³.

Het is echter ook mogelijk om zonder vergunning de betreffende werkzaamheden te verrichten door te werken met een aangewezen gedragscode⁴⁴. Zie voor meer informatie over de gedragscode hoofdstuk 7.2.7.

Provinciaal maatwerk

Van de hierboven beschreven regeling kan de provincie als bevoegd gezag met zogeheten maatwerkvoorschriften afwijken. Voor een deel betreft dat de procedure (zoals termijnen), maar voor een deel betreft dit ook inhoudelijke keuzes. Het Bal kent ruime mogelijkheden om met maatwerkregels of met maatwerkvoorschriften op onderdelen af te wijken van de regeling. Zo kan het bevoegd gezag de kap met een maatwerkvoorschrift verbieden. Daarnaast kan het bevoegd gezag bij maatwerkvoorschrift toestaan dat herbeplanting op andere grond plaatsvindt dan waar is gekapt (compensatie). Als een grondgebruiker herbeplanting op een andere locatie wil, dan kan dit door het bevoegd gezag middels een maatwerkvoorschrift worden toegestaan⁴⁵. Hiervoor gelden de criteria uit de provinciale verordening van de betreffende provincie⁴⁶.

Op dit moment hebben de provincies op onderling sterk uiteenlopende wijze bepaalde bijzonderheden en uitzonderingen opgenomen in hun provinciale omgevingsverordeningen. In sommige gevallen betreft dit uitzonderingen op de meldplicht en de herplantplicht die zijn toegevoegd, maar ook regels voor herplant op andere grond en wat wordt verstaan onder herplant

⁴⁰ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁴¹ [Afdeling 11.2 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁴² [Artikel 4.38, lid 2 Omgevingswet](#)

⁴³ [Artikel 8.74l Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁴⁴ [Artikel 11.45 Besluit activiteiten leefomgeving](#) voor vergunningvrije gevallen soorten vogelrichtlijn, [Artikel 11.53 Besluit activiteiten leefomgeving](#) voor vergunningvrije gevallen van soorten habitatrichtlijn, en [Artikel 11.59 Besluit activiteiten leefomgeving](#) voor vergunningvrije gevallen van andere soorten

⁴⁵ [Artikel 11.130 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁴⁶ Dit betreft de volgende provinciale omgevingsverordeningen: [Omgevingsverordening Groningen](#), [Omgevingsverordening Friesland](#), [Omgevingsverordening Drenthe](#), [Omgevingsverordening Overijssel](#), [Omgevingsverordening Gelderland](#), [Omgevingsverordening Flevoland](#), [Omgevingsverordening Utrecht](#), [Omgevingsverordening Noord-Holland](#), [Omgevingsverordening Zuid-Holland](#), [Omgevingsverordening Noord-Brabant](#), [Omgevingsverordening Zeeland](#), [Omgevingsverordening Limburg](#)

op bosbouwkundig verantwoorde wijze. Ook de handhaving is in verschillende provincies verschillend belegd. In sommige provincies is de handhaving uitbesteed aan een omgevingsdienst.

Regels op gemeentelijk niveau

In afdeling 11.3 van het Bal worden geen bevoegdheden op het gemeentelijk niveau gelegd. Dit neemt niet weg dat er ruimte voor gemeenten is om regels te stellen voor bomenkap buiten de bebouwingscontour houtkap. Deze ruimte is er vanwege twee redenen. In de eerste plaats geldt de regeling van houtopstanden in het Bal alleen voor zover de betreffende opstand voldoet aan de definitie van houtopstand en niet onder de uitzonderingen valt van art. 11.111 lid 2 Bal⁴⁷.

Op grond van art. 121 van de Gemeentewet⁴⁸ blijft de gemeentelijke regelgever bevoegd om aanvullende regels te stellen over hetzelfde onderwerp dat ook al in een hogere regeling (zoals het Bal) is geregeld, mits geen sprake is van strijd. Dit betekent dat de gemeentelijke regelgever regels kan en mag stellen voor bomen en groepen bomen die niet vallen onder het begrip houtopstand van art. 11.111 Bal. Te denken valt aan opstanden kleiner dan 10 are of minder dan 20 bomen in een rij, of aan opstanden in tuinen en erven. Bovendien kan de gemeente ook aanvullende regels stellen indien zij dit met een ander oogmerk doet dan waarmee die van afdeling 11.3 van het Bal zijn gesteld. Ook voor bos binnen de bebouwingscontour houtkap zijn gemeentes bevoegd gezag.

7.2.2 Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl)

Net als het Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal), is het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl) één van de Algemene Maatregelen van Bestuur onder de Omgevingswet. De regels die alleen zijn gericht op overheden zijn opgenomen in het Bkl.

Het Bkl bevat beoordelingsregels, waaronder voorwaarden waaronder een omgevingsvergunning voor respectievelijk een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit mag worden verleend. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen flora- en fauna-activiteiten die te maken hebben met vogelrichtlijnsoorten⁴⁹, die te maken hebben met habitatrictlijnsoorten⁵⁰, en die te maken hebben met andere soorten⁵¹.

De gemene delers zijn:

- Er mag geen andere bevredigende oplossing bestaan voor het verrichten van de activiteit.
- De activiteit mag worden toegestaan wanneer het in het belang is van het beschermen van flora en fauna.
- De activiteit mag worden toegestaan wanneer die is in openbaar belang.

Er zijn enkele kleine verschillen:

- De manier waarop openbaar belang wordt uitgewerkt. Voor een flora- en fauna-activiteit die betrekking heeft op een vogelrichtlijnsoort worden alleen volksgezondheid of de openbare veiligheid en veiligheid van het luchtverkeer genoemd. In het kader van een habitatrictlijn- of andere soort wordt dit samengevat als zijnde 'in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten⁵².
- In het kader van vogelrichtlijnsoorten wordt genoemd dat de staat van instandhouding door de activiteit niet mag verslechteren. In het kader van habitatrictlijn- en andere soorten wordt

⁴⁷ [Artikel 11.111 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁴⁸ [Artikel 121 Gemeentewet](#)

⁴⁹ [Artikel 8.74j Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁵⁰ [Artikel 8.74k Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁵¹ [Artikel 8.74l Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁵² [Artikel 8.74k Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

het streven benoemd om de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied te laten voortbestaan.

Ook zijn ten aanzien van Natura 2000 de volgende artikelen belangrijk:

- Bkl artikel 4.26 bevat eisen waaraan een Natura 2000-beheerplan moet voldoen⁵³. Het moet instandhoudingsmaatregelen bevatten zoals die vereist zijn in de Vogel- en Habitatrichtlijn.
- In Bkl artikel 11.67 is de verplichting tot monitoring van de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten opgenomen en ook de verplichting tot monitoring van de voortgang van de inspanningen voor het bereiken van de doelstellingen⁵⁴.

Artikel 5.165b Bkl regelt de bebouwingscontour houtkap⁵⁵. Het stelt dat de gemeente in het omgevingsplan een bebouwingscontour houtkap opneemt. Binnen de in het omgevingsplan aangewezen bebouwingscontour houtkap gelden de regels van afdeling 11.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)⁵⁶. Zo'n gebied omvat in ieder geval stedelijk gebied. Het gebied dat grenst aan stedelijk gebied, kan er ook onder vallen; het is aan de gemeente om te bepalen hoe groot dat aangrenzende gebied is.

7.2.3 Natura 2000

In Nederland is de Minister voor Landbouw, Voedselzekerheid, Visserij en Natuur verantwoordelijk voor het aanwijzen van nieuwe Natura 2000-gebieden (PDOK, 2025a) en voor de vaststellingen van de instandhoudingsdoelstellingen⁵⁷. De Omgevingswet zegt dat de provincie de taak heeft zorg te dragen voor Natura 2000-gebieden⁵⁸ met als belangrijkste verplichtingen het treffen van instandhoudingsmaatregelen en het treffen van maatregelen om verstoring of verslechtering te voorkomen. De referentiesituatie is de zogeheten T₀-kaart, die de eerste kartering bevat. Ingrepen in een Natura 2000-gebied moeten erop gericht zijn om de kwaliteit van het habitatype ten opzichte van de referentiesituatie in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren.

De provincie is verantwoordelijk voor het vaststellen van het Natura 2000-beheerplan⁵⁹. Uitzonderingen hierop zijn gebieden in eigendom van het Rijk, de Staat en gebieden die worden gebruikt voor militaire doeleinden⁶⁰, waarbij de verantwoordelijkheid bij de minister ligt.

Het Natura 2000-beheerplan geeft invulling aan de inrichting, het beheer of het gebruik van een Natura 2000-gebied en is juridisch bindend⁶¹. De juridische en ecologische opgave van een gebied verandert pas als in het aanwijzingsbesluit⁶² een doel zou worden aangepast (Ecologische Autoriteit, 2025). Een Natura 2000-beheerplan wordt elke zes jaar opnieuw vastgesteld⁶³. Afhankelijk van de gevolgen van activiteiten die in een Natura 2000-gebied plaatsvinden, of activiteiten die daarbuiten plaatsvinden en invloed hebben op het Natura-2000 gebied, is al dan niet sprake van een vergunningplicht. Voor activiteiten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de doelstellingen van een Natura 2000-gebied zoals die zijn vastgelegd in het beheerplan (zogenaamde Natura 2000-activiteiten) is een omgevingsvergunning nodig.

Activiteiten die als Natura 2000-beheermaatregel op Natura 2000-grondgebied worden uitgevoerd ten behoeve van het behoud van de bijzondere waarden van het gebied zijn niet vergunningplichtig. Reinders (2025) geeft een heldere uitleg op basis van jurisprudentie over de

⁵³ [Artikel 4.26 Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁵⁴ [Artikel 11.67 Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁵⁵ [Artikel 5.165b Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁵⁶ [Afdeling 11.3 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁵⁷ [Artikel 2.44, lid 1, Omgevingswet](#)

⁵⁸ [Artikel 2.18, lid 1\(g\)-i, Omgevingswet](#)

⁵⁹ [Artikel 3.8, lid 3, Omgevingswet](#)

⁶⁰ [Artikel 2.19, lid 5-b, Omgevingswet](#)

⁶¹ [Artikel 11.18 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁶² [Artikel 6, lid 1, habitatrichtlijn](#)

⁶³ [Artikel 10.18, lid 1, Omgevingsbesluit](#)

eventuele vergunningplicht en het al dan niet verlenen van de vergunning voor activiteiten in een Natura 2000-gebied.

Ten behoeve van herstel en instandhouding van enkele andere habitattypes dan bos (bijvoorbeeld heide) kon tot 2017 kap plaatsvinden, waarbij een vrijstelling van de herplantplicht gold⁶⁴. Deze vrijstelling is in 2019 met terugwerkende kracht teruggedraaid, waarbij het Rijk heeft besloten dat ondanks de wettelijke ontheffing er toch gecompenseerd moet worden. Hierdoor is landelijk een compensatieplicht van ca. 3.400 hectare bos ontstaan. Het grootste deel hiervan ligt in Overijssel ten behoeve van de compensatie van de kap op o.a. de Sallandse heuvelrug; een ander groot deel in Drenthe.

7.2.4 NNN

Het Natuur Netwerk Nederland (NNN) bestaat uit gebieden die door de Nederlandse overheid zijn aangewezen, waar de natuur voorrang heeft (PDOK, 2025b). Het bestaat uit zowel natuurgebieden als landbouwgebieden waarvan de wens is ze om te vormen naar natuur. In het Natuurpact dat in 2013 is gesloten, is de verantwoordelijkheid van de realisatie van natuur binnen het NNN overgedragen aan de provincies (PBL, n.d.). Als bevoegd gezag op land leggen zij specifieke regels voor het netwerk vast in de Omgevingsverordening. NNN-gebieden bestaande uit openbare wateren vallen niet onder gezag van de provincies, maar vallen onder het gezag van de rijksoverheid. De NNN-gebieden overlappen voor een deel met Natura 2000-gebieden.

De regels zoals gesteld in de provinciale Omgevingsverordening moeten er in ieder geval voor zorgen dat de kwaliteit en oppervlakte van het Natuurnetwerk Nederland niet achteruitgaat, dat de samenhang tussen de gebieden van het natuurnetwerk wordt behouden en dat, als binnen het natuurnetwerk activiteiten worden toegelaten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van het natuurnetwerk, deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk behouden blijven.⁶⁵ Provincies leggen hierover verantwoording af tegenover de Minister⁶⁶. In onderliggende documenten wordt vastgesteld welke eigenschappen, kansen en knelpunten de gebieden hebben (zie bijvoorbeeld Provincie Overijssel (2024)).

7.2.5 Wetlands

Wetlands hebben onder de Ramsar-conventie (1971) een bijzondere status. Onder de conventie is een inspanningsverplichting afgesproken om de wetlands als ecosysteem te beschermen. De focus in van de bescherming ligt op het ecosysteem, watervogels en vissen. De ratificatie van deze conventie vond in Nederland in 1980 plaats en nadien zijn tot en met 2000 44 gebieden aangewezen. De conventie heeft in Nederland niet tot aanvullende wetgeving geleid, maar alle gebieden zijn ook onder de Vogel- en Habitatrictlijn aangewezen. De wettelijke bescherming van waterrijke gebieden is dus geborgd onder de Omgevingswet (Chardon & Salverda, 2005).

7.2.6 Nationale Parken

In Nederland zijn tweeëntwintig (natuur)gebieden aangewezen als Nationaal Park. Hierbij staat het verhaal dat een gebied te vertellen heeft over het samenspel van natuur, cultuur en geschiedenis centraal. Alle Nationale Parken in Nederland liggen (deels) binnen het NNN. In het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zijn de voorwaarden opgenomen voor het mogen aanwijzen van een gebied als Nationaal Park⁶⁷. De Beleidsregel Aanwijzing Nationale Parken 2024-2030

⁶⁴ [Artikel 11.131 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁶⁵ [Artikel 7.8 Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁶⁶ [Artikel 10.36d Omgevingsbesluit](#)

⁶⁷ [Artikel 3.68 Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

verfijnt dit verder⁶⁸. Een belangrijke voorwaarde voor het aanwijzen van een Nationaal Park is dat minimaal de helft van het gebied Natura 2000- of NNN-gebied is. Voor het overige deel geldt dat het gebied de functie natuur moet hebben. Bebouwd gebied is dus uitgesloten van het grondgebied van het Nationale Park. Voor het hele gebied geldt ook dat het moet voldoen aan de kwaliteitseis ecosystemen. Dit houdt in dat de ecosystemen in het gebied niet wezenlijk mogen zijn aangetast door menselijk gebruik. Artikel 3.2 uit de Beleidsregel⁶⁹ definieert dat als volgt: “Een ecosysteem dat niet wezenlijk is aangetast door menselijk gebruik, is een samenhangend ecosysteem met duurzaam functionerende abiotische en biotische relaties, waarbij menselijk gebruik en beheer geen negatieve invloed hebben op het duurzaam functioneren.” De juridische bescherming van de natuur en het landschap in nationale parken is geborgd in de Omgevingswet en onderliggende regelgeving, waarin regels gesteld worden aan activiteiten in Natura 2000-gebieden en aan het NNN. Vanuit het Rijk is er echter geen sprake van nieuwe of aanvullende wettelijke regels voor nationale parken (Beleidsprogramma Nationale Parken, 2023).

7.2.7 Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer

Onder de Omgevingswet en onderliggende besluiten is het schade aanbrengen aan soorten en hun leefgebied strafbaar. Voor elke activiteit waarbij er kans is dat dit verbod overtreden wordt, moet in principe een omgevingsvergunning voor flora- en fauna-activiteiten worden aangevraagd. Het is echter ook mogelijk om volgens een aangewezen Gedragscode voor soortenbescherming te werken (RVO, 2025; VBNE, 2025a). Dit door de minister goedgekeurde protocol omvat een werkwijze waarmee er geen significant negatief effect is op de staat van instandhouding van soorten en habitats. De werkwijze uit de Gedragscode moet worden geborgd in het werkprotocol voor de activiteit die wordt uitgevoerd. Het werken volgens een gedragscode is vrijwillig. Wanneer je ervoor kiest om niet volgens de Gedragscode te werken is alle verstoring die je veroorzaakt in beginsel strafbaar, omdat de verbodsbepalingen uit het Bal dan wél van kracht blijven.

Een Gedragscode wordt alleen aangewezen door de minister wanneer voldaan is aan de ‘Beleidsregel aanwijzing gedragscodes soortenbescherming en houtopstanden’. In deze beleidsregel staat ook dat een gedragscode geldig is voor een periode van maximaal vijf jaar. De gedragscode geeft vrijstelling om werkzaamheden uit te voeren en daarbij diverse soorten vogels, amfibieën en reptielen tijdelijk te verstoren, waarbij nog steeds een zorgplicht geldt om negatieve impact zoveel als mogelijk te vermijden.

Om de Gedragscode te kunnen gebruiken moet van tevoren vastgesteld worden met welke regels een boseigenaar te maken heeft met betrekking tot de soorten die in het gebied voorkomen. Daarnaast omvat de Gedragscode een volledige werkstop in de broedperiode (half maart tot half juli). Mocht er tijdens het werk iets tegen gekomen worden wat niet in het werkprotocol is opgenomen en er al is schade ontstaan, dan moet het werk worden stopgezet.

Tot 19 december 2024 was er een geldige Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer. In december 2024 heeft de rechtbank de ministeriële goedkeuring van de Gedragscode nietig verklaard. Onder de Gedragscode was het toegestaan om schermkap uit te voeren tot maximaal 2ha en groepenkap tot maximaal 0,5ha, conform de Beleidsregel aanwijzing gedragscodes soortenbescherming en houtopstanden. Dit is met succes aangevochten, omdat volgens de rechter de noodzaak van het gestelde maximum voor de gunstige staat van instandhouding van flora en fauna niet voldoende is onderbouwd⁷⁰. Er is daarom op het moment geen geldige Gedragscode. Dit leidt ertoe dat bosbeheerders tijdelijk een aantal ingrepen niet meer uitvoeren of er losse vergunningen voor aanvragen (VBNE, 2025b). Bij afwezigheid van een geldige gedragscode kan

⁶⁸ [Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024–2030](#)

⁶⁹ [Artikel 3 Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024–2030](#)

⁷⁰ [Uitspraak Rechtbank Gelderland 19 december 2024: ECLI:NL:RBGEL:2024:9180](#)

alleen door middel van een vergunning of door het volgen van vastgestelde natuurbeheerplannen vrijstelling verkregen worden van de verbodsbepalingen uit het Bal. In de tussentijd wordt er aan gewerkt om tot een nieuwe Gedragscode te komen, welke verwacht wordt in 2026 (VBNE, 2025c).

7.2.8 Bosreservaten

Op 60 plekken in Nederland liggen bosreservaten, en hier wordt onderzoek gedaan naar het natuurlijke verloop van (ecologische) processen in het bos (WUR, n.d.). In de keuze voor het aanwijzen is zo veel mogelijk geprobeerd een evenwichtige verdeling over Nederland te bereiken, zodat de onderzoeksresultaten representatief zijn voor heel Nederland. Bij de aanwijzing is de beginsituatie gekarteerd om ontwikkelingen aan te kunnen spiegelen. In de reservaten wordt het bos niet beheerd, maar bosreservaten hebben in Nederland geen juridische status (Bos & Nijland, 2001).

7.3 Toezicht en handhaving

Het beoordelen van correcte implementatie van de wetgeving (toezicht) en het aanpakken van overtredingen (handhaving) ligt bij het bevoegd gezag⁷¹. Bevoegd gezag betreft in de meeste gevallen de provincie, maar in zaken van nationaal belang is dit de Minister. Monitoring en handhaving omvat het behandelen van klachten over het naleven van de wet, het verzamelen van gegevens om na te kunnen gaan of de wet is nageleefd en het opleggen van sancties bij het niet naleven van de wet⁷². Het aanwijzen van het bevoegd gezag wat betreft vergunningen, procedures, handhaving en uitvoering is vastgelegd in het Omgevingsbesluit, waarbij het bevoegd gezag is verplicht tot het schrijven van een uitvoerings- en handhavingstrategie⁷³. Wat betreft de uitvoerings- en handhavingstrategie van de Omgevingswet, is het bevoegd gezag verplicht aan te sluiten bij de Landelijke Handhavingstrategie Omgevingsrecht (LHSO). Dit geldt ook voor Omgevingsdiensten (in navolging van de Modelverordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht) wanneer die door een overheid de handhavingstaak toegewezen hebben gekregen.⁷⁴

Toezicht en handhaving krijgt aandacht in twee onderzoeken die de Evaluatiecommissie Omgevingswet in 2025 zou laten uitvoeren. Dit betreft een onderzoek naar omgevingsvergunningen en een onderzoek naar algemene rijksregels voor activiteiten. De evaluaties zijn op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd. In een eerder evaluatierapport dat geschreven is over de Omgevingswet als geheel meldt de evaluatiecommissie dat er signalen zijn waaruit blijkt dat de handhaving op sommige plekken achterblijft. Dat is mede doordat de nadruk verschoven is van vergunningverlening vooraf naar handhaving achteraf. De werkbelasting die dat oplevert is op dit moment groter dan het bevoegde gezag kan verwerken (Evaluatiecommissie Omgevingswet, 2025).

Wat betreft handhaving van het Bal is er op basis van beschikbare gegevens sprake van een gemengd beeld. Uit een recente evaluatie naar de houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet (Welle et al., 2024) zijn er signalen dat er in een aantal provincies sprake is van te weinig capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Hierbij is de verwachting dat er in de komende jaren nog meer werk gaat komen op het gebied van VTH. De invoering van de Omgevingswet speelt hierin een grote rol, maar bijvoorbeeld ook de

⁷¹ [Hoofdstuk 18 Omgevingswet](#)

⁷² [Artikel 18.1 Omgevingswet](#)

⁷³ [Artikel 13.5 Omgevingsbesluit](#)

⁷⁴ Op grond van de modelverordening uitvoering en handhaving van de VNG en het IPO. De link voor de omgevingsdiensten met de [Landelijke Handhavingstrategie Omgevingsrecht](#) (LHS) en de LHSO staat beschreven in deel C (proccriteria), onder de 9b (de sanctiestrategie).

inwerkingtreding van de EUDR (de Europese ontbossingsverordening) en de gronddruk. Tegelijkertijd zijn er vanuit andere provincies signalen dat de handhaving op orde is en processen geen significante vertraging oplopen. Dit beeld is bovendien minder eenduidig doordat provincies handhavingstaken al dan niet uitbesteden aan omgevingsdiensten.

Ook bleek uit de recente evaluatie van het Bal (Welle et al., 2024) dat de (nieuwe) toezichthouders en BOA's niet altijd voldoende kennis hebben van bosbouw. Het missen van relevante bosbouwkennis maakt het lastiger voor handhavers en toezichthouders om goed hun werk te doen. Naar aanleiding van recente wijzigingen in regelgeving blijkt hierbij ook dat handhavers meer behoefte hebben aan heldere definities van begrippen in de regelgeving. Dit is echter niet exclusief voorbehouden aan de houtopstanden-regelgeving, maar geldt in principe voor alle onderdelen van de Omgevingswet.

8 Evaluatie van de toepasselijke wetgeving

Art.29.6(a)-i. Legaliteit van houtoogstactiviteiten

RED-III Artikel 29(6) a) *In het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:*

i) de activiteiten met betrekking tot het oogsten wettig zijn,

Uitvoeringsverordening Artikel 3(1) b): *de nationale of subnationale wetgeving die van toepassing is op het oogstgebied, waarborgt: i) de rechtmatigheid van de oogst, door aan te tonen dat deze voldoet aan de toepasselijke wetgeving in het land waar het hout is gekapt, zoals bepaald in artikel 2, punt h), van Verordening (EU) nr. 995/2010 van het Europees Parlement en de Raad;*

Toepasselijke wetgeving

In lijn met de Europese houtverordening (EUTR)⁷⁵, betekent wettigheid van houtoogst dat hout wordt geoogst in overeenstemming met de toepasselijke wetgeving in Nederland. De EU-houtverordening ter bestrijding van de illegale houtkap en de daarmee samenhangende handel is in Nederland geborgd binnen de Omgevingswet⁷⁶. De EUTR wordt uitgevoerd door het ministerie van LNV met controle en toezicht door de NVWA.

Artikel 2 van de EUTR definieert dat legaal gekapt hout, oftewel wettige houtoogst, hout betreft dat is *gekapt in overeenstemming met de toepasselijke wetgeving in het land waar het hout is gekapt*. Hierin wordt „toepasselijke wetgeving” gedefinieerd als *de wetgeving die van kracht is in het land waar het hout is gekapt en die betrekking heeft op de volgende aangelegenheden:*

- *rechten tot houtkap binnen in een wettig officieel publicatieblad bekendgemaakte grenzen,*
- *betalingen voor houtkaprechten en hout, inclusief heffingen in verband met houtkap,*
- *houtkap, met inbegrip van milieu- en boswetgeving, daarin opgenomen bosbeheer en het behoud van biologische diversiteit indien rechtstreeks verband houdend met de houtkap,*
- *door houtkap geschonden wettelijke rechten van derden betreffende grondgebruik en grondbezit, alsmede*
- *handel en douane, voor zover van toepassing op de bosbouwsector.*

De analyse van de toepasselijke wetgeving in dit hoofdstuk zal zich daarom richten op deze elementen van wettige houtoogst, voor zover ze van toepassing zijn op het bosbeheer.

In Nederland zijn eigendomsrechten, begrenzingsen en rechten op o.a. bosgrond duidelijk vastgelegd in de Basisregistratie Kadaster (BRK)⁷⁷, welke wordt bijgehouden door het Kadaster. Het Kadaster is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO), die haar taken zelfstandig uitvoert onder eindverantwoordelijkheid van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening⁷⁸. De Basisregistratie Kadaster is een openbaar eigendomsregister, en vormt de basis voor diverse belastingen (bijv. gemeentelijke belastingen, watersysteemheffing) en subsidies (bijv. SNL). Op basis van de registratie van het Kadaster is duidelijk welke eigendomsrechten er gelden voor een stuk bos, en wie daarmee de rechten voor houtoogst heeft.

⁷⁵ [EU-houtverordening \(EUTR\) - Verordening \(EU\) nr. 995/2010](#)

⁷⁶ [Artikel 4.20 Omgevingswet](#)

⁷⁷ [Kadasterwet](#)

⁷⁸ [Organisatiewet Kadaster](#)

Op grond van de Gemeentewet⁷⁹ wordt er door de gemeente onroerendezaakbelasting (OZB) geheven voor eigenaren van bos in Nederland. Er kan echter sprake zijn van vrijstelling van het betalen van de OZB-belasting wanneer het bos aan bepaalde voorwaarden voldoet. Dit is bijvoorbeeld het geval als het bos een natuurterrein betreft dat beheerd wordt door een stichting of vereniging die als rechtspersoon zich voor minstens 90% inzet voor natuurbehoud⁸⁰. Daarnaast kan er vrijstelling zijn voor particulier eigendom waarbij het bos is gerangschikt als NSW-landgoed op basis van de Natuurschoonwet⁸¹.

Op basis van de Waterschapswet betalen boseigenaren een watersysteemheffing⁸². Het betreffende waterschap stelt een eigen verordening watersysteemheffing vast inclusief geldende tarieven, op basis waarvan heffing van deze belasting plaatsvindt. De registratie in het kadaster vormt hierbij de basis voor het vaststellen van de oppervlakte van het betreffende bosperceel, en is bepalend voor de hoogte van de watersysteemheffing.

In Nederland is er geen sprake van specifieke betalingen voor oogstrechten en hout, of andere heffingen in verband met houtkap. Daarentegen is er wel sprake van specifieke vrijstellingen, zoals de vrijstelling tot het betalen van inkomstenbelasting voor het bosbedrijf⁸³ en de vrijstelling tot vermogensbelasting voor de waarde van bosgrond⁸⁴. Voor de verkoop van rondhout geldt er echter wel een verplichting tot het rekenen van BTW. Tot 1 januari 2025 viel de verkoop van rondhout nog onder het verlaagde BTW-tarief van 9%, maar dit is inmiddels afgeschaft. Dit betekent dat boseigenaren bij de verkoop van rondhout en hout op stam 21% BTW moeten rekenen op de verkoopprijs⁸⁵.

Gebruiksrechten van derden, zoals zgn. erfdienstbaarheden⁸⁶ (bijv. recht van overpad), erfpacht van bos⁸⁷, en opstalrecht (bijv. het recht om beplantingen op andermans grond te hebben)⁸⁸ zijn notarieel vastgelegd en zichtbaar in het Kadaster. Naast deze formeel vastgelegde rechten, kunnen gemeenten in het omgevingsplan regels stellen met betrekking tot het gebruik van het bos door derden. Dit gaat dan over bijv. toegankelijkheid van bossen voor recreatie, beperkingen of verplichtingen voor gebruik door derden (bijv. paden, ruiterroutes, MTB-routes), en openstellingseisen bij NSW-geregistreerde landgoederen of gesubsidieerde natuurgebieden. Ter bescherming van medeburgers en hun eigendommen heeft elke bos- en terreineigenaar op grond van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek⁸⁹ een wettelijke zorgplicht. Dit verplicht de eigenaar om zorg dragen voor een veilig bomenbestand, en omvat de volgende niveaus: (1) een algemene zorgplicht, waarbij systematische boomcontrole plaatsvindt en er zo nodig maatregelen genomen worden; (2) verhoogde zorgplicht, waarbij jaarlijkse controle plaatsvindt voor bomen met verhoogd risico; en (3) onderzoeksplicht, voor bomen waar uitwendige gebreken zijn vastgesteld die gevaar kunnen opleveren.

In Nederland is er geen sprake van specifieke wettelijke vereisten op het gebied van de (meerjarige) beheerplanning. Hoewel er sprake is van door de overheid vastgestelde beheerplannen voor Natura 2000 gebieden of NNN-gebieden, hebben deze beheerplannen niet expliciet betrekking op de houtoogst. Ze richten zich daarentegen op instandhouding en

⁷⁹ [Artikel 220 Gemeentewet](#)

⁸⁰ [Artikel 2 Uitvoeringsregeling uitgezonderde objecten Wet waardering onroerende zaken](#)

⁸¹ [Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928](#)

⁸² [Artikel 117 Waterschapswet](#)

⁸³ [Artikel 3.11 Wet inkomstenbelasting 2001](#)

⁸⁴ [Artikel 5.7 Wet inkomstenbelasting 2001](#)

⁸⁵ [Artikel 9 Wet op de omzetbelasting 1968](#) en [Tabel I Wet op de omzetbelasting 1968](#)

⁸⁶ [Erfdienstbaarheden, titel 6 Burgerlijk Wetboek Boek 5](#)

⁸⁷ [Erfpacht, titel 7 Burgerlijk Wetboek Boek 5](#)

⁸⁸ [Opstal, titel 8 Burgerlijk Wetboek Boek 5](#)

⁸⁹ [Artikel 162 Burgerlijk Wetboek Boek 6](#)

verbetering van natuurwaarden, waarmee o.a. de houtoogst niet mag conflicteren. Boseigenaren of -beheerders binnen deze beschermde gebieden hebben de verplichting om binnen de grenzen van het vastgestelde beheerplan te werken.

De rechten en plichten rondom houtkap, zowel binnen als buiten NNN en de Natura 2000-gebieden, worden met name uitgewerkt in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)⁹⁰ dat onderdeel is van de Omgevingswet. Deze regels over het vellen en herbeplanten van houtopstanden zijn specifiek gesteld met het oog op (a) de natuurbescherming; (b) de instandhouding van het bosareaal in Nederland; en (c) het beschermen van landschappelijke waarden⁹¹. Houtkap mag plaatsvinden mits er wordt voldaan aan de vereisten rondom meldingsplicht, herplant binnen 3 jaar, er rekening wordt gehouden met beschermde soorten, en er wordt voldaan aan eventuele regels uit de gemeentelijke Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Houtkap- en bosbouwbedrijven zijn, net als de boseigenaar, verantwoordelijk voor de naleving de toepasselijke wet- en regelgeving.

Een kapmelding dient minimaal 4 weken voorafgaand aan de kap gedaan te worden bij de provincie, waarbij de provincie soms een minimale termijn van meer dan 4 weken heeft vastgesteld in de provinciale omgevingsverordening. Als deel van de kapmelding dient er specifiek de locatie door middel van adres of kadastrale aanduiding aangegeven te worden⁹². De daadwerkelijke kap dient binnen een jaar na de melding uitgevoerd te zijn. Indien de kap niet is gerealiseerd binnen een jaar na melding dient er een nieuwe kapmelding te worden gedaan.

Er geldt een vrijstelling van de vergunningsplicht als bescherming van soorten en habitats wordt aantoonbaar wordt uitgevoerd volgens een aangewezen gedragscode voor soortenbescherming. In december 2024 is de ministeriële goedkeuring van de Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer echter nietig verklaard. Onder de Gedragscode was het toegestaan om schermkap uit te voeren tot maximaal 2 hectare en groepenkap tot maximaal 0,5 hectare, conform de Beleidsregel aanwijzing gedragscodes soortenbescherming en houtopstanden⁹³. Dit is met succes aangevochten, omdat volgens de rechter de ecologische noodzaak van het gestelde maximum voor de gunstige staat van instandhouding van flora en fauna niet goed genoeg is onderbouwd. Bij afwezigheid van een geldige gedragscode gelden de regels zoals die gesteld zijn in de Omgevingswet en onderliggende besluiten. In de praktijk betekent dit dat bosbeheerders tijdelijk een aantal ingrepen niet meer uitvoeren of er losse vergunningen voor dienen aan te vragen. Bij de vergunningaanvragen wordt beoordeeld of de activiteit nodig is wegens bepaalde belangen, of er geen andere bevredigende oplossing mogelijk is en of de activiteit niet nadelig is voor de gunstige staat van instandhouding van populaties. Hierin is geen maximum gesteld wat betreft kapvlakte.⁹⁴

De regels rondom houtkap zijn specifiek van toepassing op zogenaamde vlaktegewijze kap (bijv. groepenkap, schermkap, kaalkap) en niet op dunning. Hiervoor geldt geen meldingsplicht en herplantplicht, omdat dunning zich richt op het bevorderen van de groei van de betreffende houtopstand⁹⁵. Ook zijn deze regels niet van toepassing voor de kap van houtopstanden met een oppervlakte van minder dan 1.000 m², of voor rijbeplantingen van maximaal 20 bomen⁹⁶. Wel is er te allen tijde sprake van een zorgplicht voor planten en dieren⁹⁷. Een activiteit die daar mogelijk

⁹⁰ [Afdeling 11.3 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁹¹ [Artikel 11.112 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁹² [Artikel 11.120 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁹³ [Beleidsregel aanwijzing gedragscodes soortenbescherming en houtopstanden](#)

⁹⁴ [Artikel 8.74j Besluit kwaliteit leefomgeving](#), [Artikel 8.74k Besluit kwaliteit leefomgeving](#) en [Artikel 8.74l Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

⁹⁵ [Artikel 11.111 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁹⁶ [Artikel 11.111 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁹⁷ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

gevolgen voor kan hebben wordt een flora- en fauna-activiteit genoemd. De specifieke zorgplicht houdt in dat

- a. alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen;
- b. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen: die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken; en
- c. als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt: die activiteit achterwege te laten voor zover dat redelijkerwijs van diegene kan worden gevraagd.⁹⁸

Deze zorgplicht geldt ook in het geval van het uitvoeren van dunningen, omdat het een activiteit is die in principe mogelijke nadelige gevolgen kan hebben voor deze dier- of plantensoorten. De zorgplicht houdt in dat er gekeken moet worden of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van beschermde soorten en habitats, dat er passende preventieve maatregelen worden genomen om nadelige gevolgen te voorkomen, en dat er wordt nagegaan of de getroffen maatregelen de beoogde effecten hebben. De specifieke zorgplicht geldt bij alle dier- en plantensoorten, dus bij (inter)nationaal beschermde soorten én bij andere soorten (IPL0, 2025). Door te werken met een aangewezen gedragscode is het mogelijk om zonder vergunning de betreffende werkzaamheden te verrichten⁹⁹.

In uitzonderlijke situaties kan er sprake zijn van een kapverbod, welke wordt opgelegd door de provincies. In de provinciale omgevingsverordening worden meer specifieke regels over mogelijke kapverboden vastgelegd. In de praktijk betekent dit dat een kapverbod vooral opgelegd wordt na een kapmelding in het geval er sprake is van bijzondere natuur- of landschappelijke waarden, en dat dit wordt vastgesteld op basis van een beoordeling. Een kapverbod wordt voor maximaal 5 jaar uitgevaardigd, en moet na deze periode opnieuw worden geëvalueerd. Dit geldt echter niet voor algemene kapverboden die voortvloeien uit de provinciale omgevingsverordening.

De Nederlandse Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet)¹⁰⁰ en aanverwante regelgeving vormen het wettelijke kader voor arbeidsomstandigheden in de bosbouwsector. Deze wetgeving regelt de rechten en plichten van werknemers en werkgevers in de arbeidsrelatie en bevat bepalingen over arbeidsovereenkomsten, werktijden, vakantie- en loonrechten, het uitlenen van personeel, en de oprichting van ondernemingsraden. Voor de bosbouwsector zijn deze algemene regels vertaald naar sectorspecifiek beleid in de 'Arbocatalogus Bos en Natuur' (Stigas, 2025). Deze catalogus bevat concrete richtlijnen en afspraken over veilig en gezond werken in bosbeheer, zowel voor werknemers als vrijwilligers. De Arbocatalogus is niet wettelijk verplicht, maar wel juridisch erkend. Werkgevers mogen zelf bepalen hoe ze aan de Arbowet voldoen, maar als ze werken volgens een goedgekeurde arbocatalogus, geldt dit als een aantoonbaar veilige werkwijze¹⁰¹. De Nederlandse Arbeidsinspectie ziet toe op naleving van arboregels en kan bij overtredingen sancties opleggen. Voor de inspecties maakt de arbeidsinspectie gebruik van de arbocatalogus als toetsingskader.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat de **legaliteit van houtoogstactiviteiten** afdoende geborgd is in de toepasselijke wetgeving van Nederland.

⁹⁸ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁹⁹ [Artikel 11.45 Besluit activiteiten leefomgeving](#) voor vergunningvrije gevallen soorten vogelrichtlijn, [Artikel 11.53 Besluit activiteiten leefomgeving](#) voor vergunningvrije gevallen van soorten habitatrictlijn, en [Artikel 11.59 Besluit activiteiten leefomgeving](#) voor vergunningvrije gevallen van andere soorten

¹⁰⁰ [Arbeidsomstandighedenwet](#)

¹⁰¹ [Artikel 3 Beleidsregel arbocatalogi 2019](#)

Toezicht en handhaving

Toezicht- en handhavingssystemen

Voor houtoogst, bosbeheer en behoud van biodiversiteit in houtopstanden buiten de bebouwingscontour¹⁰² zijn de Gedeputeerde Staten van betreffende provincie het bevoegde gezag¹⁰³, en hebben daarmee ook de handhavingstaak. Binnen de bebouwingscontour handhaaft de gemeente de kapregels en bomenbescherming op grond van de Gemeentewet¹⁰⁴. De manier waarop provincies de taak van toezicht en handhaving uitvoeren verschilt. Sommige provincies hebben (delen van) de taak belegd bij een omgevingsdienst, terwijl andere provincies de handhavingstaak zelf uitvoeren. Omgevingsdiensten zijn in navolging van de Modelverordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht verplicht aan te sluiten bij de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO)¹⁰⁵. In zaken van nationaal belang is de minister het bevoegd gezag¹⁰⁶ en in dergelijke gevallen is de uitvoerende taak voor toezicht en handhaving belegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het Omgevingsbesluit geeft aan welke activiteiten van nationaal belang zijn¹⁰⁷.

Aangezien er in Nederland geen sprake is van specifieke betalingen voor oogstrechten en hout, of andere heffingen in verband met houtkap, is er geen sprake van een handhavingssysteem rondom dergelijke betalingen. Er is enkel sprake van de betaling van normale belastingen, met name voor de verkoop van rondhout, en toezicht en handhaving hierop valt onder de Belastingdienst.

Op grond van de Arbowet¹⁰⁸ is de Nederlandse Arbeidsinspectie belast met het toezicht op en de handhaving van de naleving van de rechten en plichten van werkgevers en werknemers. Hiervan worden er door de Arbeidsinspectie regelmatige rapportages uitgebracht, inclusief gerichte monitoring van o.a. bedrijfsongevallen (Nederlandse Arbeidsinspectie, 2023, 2024). Er is sprake van systematisch toezicht en handhaving door de Arbeidsinspectie. Hoewel de bosbouwsector een sector is met relatief hogere (bedrijfs)risico's, zijn er echter geen indicaties dat er sprake zou zijn van het (systematisch) niet naleven van de Arbowet.

Toezichthouder op specifiek de Europese Houtverordening en in de toekomst de Europese Ontbossingsverordening (EUDR) is de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Handhaving in geval van ernstige milieudelicten, zoals illegale kap of verontreiniging, ligt bij de politie en het openbaar ministerie.

Aanwijzingen voor significant gebrek aan handhaving

In algemene zin is er in Nederland sprake van een goede mate van handhaving van wet- en regelgeving in Nederland. De indicatoren voor de rechtsstaat (Rule of Law) en corruptiebestrijding (CC) uit de Worldwide Governance Indicators (WGI-indicatorenset) van de Wereldbank geven hiervan een goede indicatie (Tabel 8.1).

Tabel 8.1 *Relevante WGI-indicatoren voor Nederland. Bron: World Bank (2024)*

Indicator	Year	Governance (-2.5 to +2.5)	Percentile Rank
Rule of Law (RL)	2013	1,83	97,18
	2018	1,74	95,71
	2023	1,64	94,34
Control of Corruption (CC)	2013	2,02	96,21

¹⁰² [Artikel 5.165b Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

¹⁰³ [Artikel 11.113 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁰⁴ [Gemeentewet](#)

¹⁰⁵ Op grond van de modelverordening uitvoering en handhaving van de VNG en het IPO. De link voor de omgevingsdiensten met de [Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht](#) (LHS) en de LHSO staat beschreven in deel C (procescriteria), onder de 9b (de sanctiestrategie).

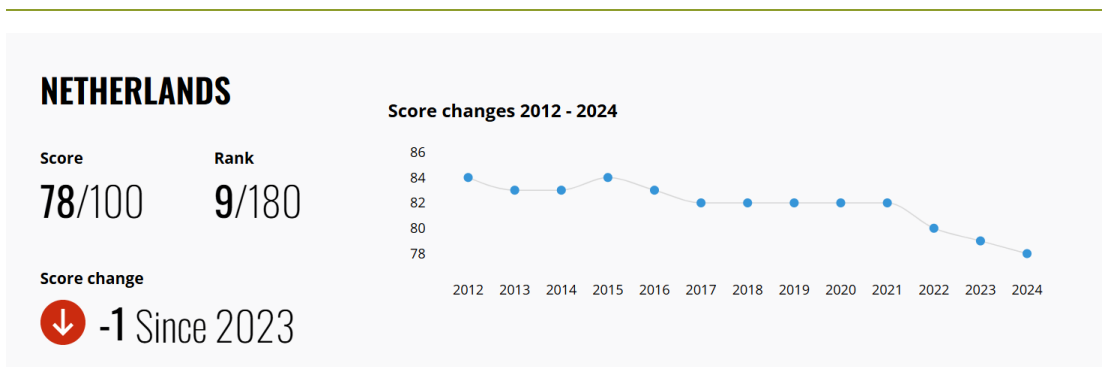
¹⁰⁶ [Artikel 11.114 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁰⁷ [Artikel 4.12 Omgevingsbesluit](#)

¹⁰⁸ [Artikel 24 Arbeidsomstandighedenwet](#)

2018	1,89	95,24
2023	1,87	96,23

De Rule of Law (RL) geeft een beeld van de perceptie van de mate waarin actoren vertrouwen hebben in en zich houden aan de regels van de samenleving, en in het bijzonder de kwaliteit van de handhaving van contracten, eigendomsrechten, de politie en de rechtbanken, alsook de kans op criminaliteit en geweld. De Control of Corruption (CC) geeft een weergave van de perceptie van de mate waarin overheidsmacht wordt uitgeoefend voor persoonlijk gewin, met inbegrip van zowel kleine als grote vormen van corruptie, alsook de “kaping” van de staat door elites en particuliere belangen. Hoewel er sprake is van lichte afname van de scores, scoort Nederland hoog ten opzichte van andere landen (+94 percentiel) en ook in absolute zin voor de ‘governance’ scores. Dit beeld wordt bevestigd door de Corruption Perception Index (CPI) van Transparency International, welke voor Nederland in 2024 een vergelijkbaar beeld geeft met een score van 78 (maximaal 100). Hiermee staat Nederland op de 9^e plaats van 180 landen. In de voorgaande jaren werden vergelijkbare, maar iets hogere, scores behaald (Figuur 8.1).

Figuur 8.1 Corruption Perception Index (CPI) voor Nederland. Bron: Transparency International (2025)

In het evaluatierapport dat geschreven is over de Omgevingswet als geheel meldt de evaluatiecommissie dat er signalen zijn waaruit blijkt dat de handhaving op sommige plekken achterblijft. Dat is mede doordat er grotere nadruk verschoven is van vergunningsverlening vooraf naar handhaving achteraf. De werkbelasting die dat oplevert is op dit moment groter dan het bevoegde gezag kan verwerken (Evaluatiecommissie Omgevingswet, 2025).

Voor de handhaving van de houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet blijkt uit een recente evaluatie van Welle et al. (2024) dat in een aantal provincies signalen zijn van te weinig capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Tegelijkertijd zijn er vanuit andere provincies signalen dat de handhaving op orde is en processen geen significante vertraging oplopen. Ondanks de wisselende geluiden over de handhaving zijn er geen signalen dat er sprake zou zijn van significant gebrek aan handhaving van wet- en regelgeving.

In de Nederlandse bossen is in beperkte mate sprake van illegale kap (Bijzonder Strafrecht, 2025), onder andere door de toenemende vraag naar hardhout door particulieren (NOS, 2023). Hoewel specifieke cijfers hierop ontbreken, zijn er geen indicaties die wijzen op stelselmatig voorkomen van illegale houtkap.

De bosbouwsector is een sector met relatief hogere (bedrijfs)risico's, maar wat betreft veilig en gezond werken in bosbeheer zijn er geen indicaties dat er sprake zou zijn van het (systematisch) niet naleven of van significant gebrek aan handhaving van de Arbowet.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat er sprake is van toezicht en handhavingssystemen van de toepasselijke wetgeving van Nederland die de **legaliteit van houtoogstactiviteiten** afdoende borgen.

Art.29.6(a)-ii. Bosregeneratie van geoogste gebieden

RED-III Artikel 29(6) a) *In het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:*

ii) de gebieden waar is geoogst, worden herbebost,

Uitvoeringsverordening Artikel 3(1) b): *de nationale of subnationale wetgeving die van toepassing is op het oogstgebied, waarborgt: ii) herbebossing, door aan te kunnen tonen dat de toepasselijke wetgeving natuurlijke of kunstmatige herbebossing of een combinatie van beide verplicht stelt, gericht op de vestiging van een nieuw bos in hetzelfde gebied en binnen een passende periode overeenkomstig de desbetreffende nationale wetgeving;*

Toepasselijke wetgeving

De wettelijke basis voor herbebossing van houtopstanden die geheel of gedeeltelijk worden geveld ligt in het Besluit activiteiten leefomgeving. De zgn. herplantplicht geldt zowel voor houtopstanden die geheel zijn geveld, als ook voor houtopstanden die gedeeltelijk zijn geveld en waar het kronendak niet meer gesloten is, of waar de opstand op een andere wijze (deels) is tenietgedaan¹⁰⁹. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval bij sterfte van de opstand door ziektes, storm of andere verstoringen. In geval van het dunnen van een houtopstand geldt deze verplichting echter niet, omdat de dunning wordt uitgevoerd voor de bevordering van de groei van de overblijvende houtopstand¹¹⁰.

De drempel voor wanneer een houtopstand wordt beschouwd als gedeeltelijk geveld of anderszins tenietgedaan, en waarvoor dus de herplantplicht geldt, is enigszins onduidelijk. Volgens Boosten & Stas (2021) wordt in de praktijk vaak een percentage van 60% kroonbedekking als drempelwaarde gehanteerd. Deze ondergrens wordt in de praktijk dus ook vaak gehanteerd in het kader van de herplantplicht om ervoor te zorgen dat het bos ook gesloten bos blijft. Bij een kroonbedekking van minder dan 60% geldt dan een verplichting tot herplant. Op provinciaal niveau wordt hier echter verschillend mee omgegaan. Er worden bijvoorbeeld afwijkende drempelwaarden gehanteerd of er wordt gekeken naar de omvang van de kap/sterfte in relatie tot het overblijvende bos. Blijft hierbij onverlet dat de verplichting tot herplant het behoud van het bosareaal in Nederland beoogt, inclusief de bescherming van aanwezige natuur¹¹¹.

Volgens Bal artikel 11.129 dient herplant op een bosbouwkundig verantwoorde wijze plaats te vinden¹¹². Op niveau van het bevoegd gezag, in de meeste gevallen dus de provincie, wordt verder invulling gegeven aan wat verstaan wordt onder een bosbouwkundig verantwoorde wijze. In algemene zin betekent het dat herplant zich moet richten op (IPL0, n.d.-c):

- een duurzame instandhouding en ontwikkeling van houtopstanden;
- een adequate vervulling van de functies van die houtopstanden;
- de bodem, het water en de lucht in de omgeving van die houtopstand.

Herbebossing of herplant is hierbij niet beperkt tot enkel kunstmatige aanplant, en omvat bijvoorbeeld ook natuurlijke verjonging (IPL0, n.d.-a). Ook is er sprake van een nazorgplicht wat betekent dat wanneer na drie jaar een te groot deel is uitgevallen moet worden bijgeplant¹¹³.

¹⁰⁹ [Artikel 11.111, lid 1, Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹⁰ [Artikel 11.111, lid 2-h, Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹¹ [Artikel 11.112 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹² [Artikel 11.129 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹³ [Artikel 11.129 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

De termijn waarop de herplant dient plaats te vinden is wettelijk 3 jaar na de kap, waarbij er ook uitstel verleend kan worden door middel van een maatwerkverordening. In de regel is dit uitstel maximaal 3 jaar, wat betekent dat de herplant binnen een periode van maximaal 6 jaar na de kap of het tenietgaan van de opstand gerealiseerd moet zijn. In uitzonderlijke gevallen wordt soms ook een uitstel verleend dat meer is dan 3 jaar.

Gelijktijdig met de kapmelding moet er ook een herbeplantingsplan worden ingediend¹¹⁴. Indien gewerkt wordt met een geldende gedragscode is er geen verplichting tot het doen van de kapmelding en bijbehorend herbeplantingsplan, en ook niet tot het aanvragen van een eventuele omgevingsvergunning, omdat de gedragscode waarborgt dat¹¹⁵:

- a) herbeplanting op een bosbouwkundig verantwoorde wijze plaatsvindt;
- b) de grond waarop herbeplanting plaatsvindt ten minste dezelfde kwaliteit heeft als de grond waarop de gevelde houtopstand zich bevond; en
- c) de grond waarop de herbeplanting plaatsvindt ten minste een gelijke oppervlakte heeft als de grond waarop de gevelde houtopstand zich bevond.

Normaliter dient herplant plaats te vinden op de plek waar de kap heeft plaatsgevonden¹¹⁶. Als het echter niet mogelijk is om te herbeplanten op dezelfde grond, dan kan door middel van een maatwerkvoorschrift¹¹⁷ toestemming worden verleend voor herbeplanting op andere grond dan waar de houtkap heeft plaatsgevonden. Dit dient dan wel aanplant te zijn die binnen 3 jaar wordt gerealiseerd op grond met dezelfde kwaliteit en dezelfde oppervlakte als van het gekapte bos.

Het kappen van bos als onderdeel van een Natura 2000-beheermaatregel, gericht op met name de realisatie of versterking van andere kwetsbare natuur, vormt volgens het Bal een uitzondering op de herplantplicht¹¹⁸. In de Bossenstrategie van 2020 is echter besloten om het bos dat gekapt is in het kader van beheer van Natura 2000-gebieden met terugwerkende kracht tot en met 2017 toch te compenseren en bovendien deze uitzondering uit de regelgeving te schrappen^{119,120}. Dit is echter nog niet wettelijk geregeld, omdat in het Bal de uitzondering nog steeds staat aangegeven.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat **bosregeneratie**, al dan niet op dezelfde grond, afdoende geborgd is in de toepasselijke wetgeving van Nederland.

---

¹¹⁴ [Artikel 11.127 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹⁵ [Artikel 11.131 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹⁶ [Artikel 11.129 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹⁷ [Artikel 11.130 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹⁸ [Artikel 11.131 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹¹⁹ [Kamervragen \(Aanhangsel\) 2020-2021, nr. 3990 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen](#)

¹²⁰ [Bossenstrategie: Bos voor de toekomst](#)

Toezicht en handhaving

Toezicht- en handhavingssystemen

Voor handhaving van de herplantplicht van houtopstanden buiten de bebouwingscontour¹²¹ zijn de Gedeputeerde Staten van betreffende provincie het bevoegde gezag¹²², en hebben daarmee ook de handhavingstaak. Binnen de bebouwingscontour handhaaft de gemeente de kapregels en bomenbescherming op grond van de Gemeentewet¹²³. De manier waarop provincies de taak van toezicht en handhaving uitvoeren verschilt. Sommige provincies hebben (delen van) de taak belegd bij een omgevingsdienst, terwijl andere provincies de handhavingstaak zelf uitvoeren. Omgevingsdiensten zijn in navolging van de Modelverordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht verplicht aan te sluiten bij de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO)¹²⁴. In zaken van nationaal belang is de minister het bevoegd gezag¹²⁵ en in dergelijke gevallen is de uitvoerende taak voor toezicht en handhaving belegd bij de Rijksdienst voor Onderneming Nederland (RVO). Het Omgevingsbesluit geeft aan welke activiteiten van nationaal belang zijn¹²⁶.

Aanwijzingen voor significant gebrek aan handhaving

Schelhaas et al. (2021) laat zien dat in de periode 2013-2021, en met name 2013-2017, het bosareaal in Nederland kleiner is geworden. In totaal was de totale omvorming van bos naar ander landgebruik in de periode 2013-2017 ruim 12.000 hectare. In de periode 2017-2021 was de afname met ruim 4.400 hectare minder groot, maar was nog steeds sprake van een negatieve trend. Hiervoor zijn de volgende belangrijkste oorzaken genoemd:

- 1) Een eerste oorzaak was het oogsten van bos dat in de jaren '90 van de vorige eeuw met behulp van subsidies voor tijdelijk bos op landbouwgronden is aangeplant. De grond waarop dit bos zich bevond heeft de agrarische bestemming behouden, waardoor kap niet herplantplichtig was. Tussen 15 tot 25 jaar na aanvang van de regeling (afhankelijk van welke regeling) mocht het bos worden gekapt zonder herplantplicht (Jansen, 2004). Voor de periode 2013-2017 lijkt dit voor ruim 2.200 ha aan de orde te zijn, en voor de periode 2017-2021 voor ruim 900 hectare (Schelhaas et al., 2021). In totaal wordt geschat dat er tussen de 2.200 en 3.400 hectare tijdelijk bos is aangelegd (Schelhaas et al., 2017). Een geschat laatste areaal van 73 hectare tijdelijk bos heeft een einddatum van het contract in de periode 2021-2030 (Jansen, 2004), en zal mogelijk gekapt worden om er landbouwgrond van te maken en te voorkomen dat de grond wordt geclassificeerd wordt als bosgrond. Er is dan geen sprake van herplantplicht, welke wel gaat gelden na de einddatum van het contract wanneer het tijdelijk bos een permanente status krijgt.
- 2) Een andere oorzaak van de daling in het bosareaal is de omvorming van bos naar andere typen natuur als onderdeel van een Natura 2000-beheermaatregel. Dit vormt onder het Bal een uitzondering op de herplantplicht. In de periode 2013 – 2017 was voor bijna 7.800 ha van het verloren gegane bosareaal het nieuwe landgebruik heide, natuurgrasland, moeras of water, en voor de periode 2017-2021 betrof dit ruim 2.900 hectare (Schelhaas et al., 2021). Dit areaal is conform uitzondering in het Bal niet herplantplichtig, maar in de landelijke Bossenstrategie van 2020 is echter besloten om het bos dat gekapt is in het kader van beheer van Natura 2000-beheermaatregelen met terugwerkende kracht tot en met 2017 toch te compenseren en

¹²¹ [Artikel 5.165b Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

¹²² [Artikel 11.113 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹²³ [Gemeentewet](#)

¹²⁴ Op grond van de modelverordening uitvoering en handhaving van de VNG en het IPO. De link voor de omgevingsdiensten met de [Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht](#) (LHS) en de LHSO staat beschreven in deel C (procescriteria), onder de 9b (de sanctiestrategie).

¹²⁵ [Artikel 11.114 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹²⁶ [Artikel 4.12 Omgevingsbesluit](#)

bovendien de uitzondering uit de regelgeving te schrappen^{127,128}. Voor deze compensatie zijn financiële middelen beschikbaar vanuit de provincies. De achterstallige opgave betreft ca. 3.400 hectare, waarvan eind 2024 ongeveer 297 hectare gerealiseerd is. Het jaar ervoor was er nog 44 hectare van gerealiseerd, waaruit blijkt dat er ondanks vertraging sprake is van voortgang op het wegwerken van de achterstallige compensatie (IPO & LVVN, 2025). Ook voor eventuele toekomstige omvormingen naar andere natuur als Natura 2000-beheermaatregel zal compensatie geregeld worden zolang de uitzondering in de regelgeving nog bestaat.

- 3) Een derde belangrijke oorzaak voor verlies van bos in de periode tot 2021 is houtkap ten behoeve van de aanleg van bebouwd gebied en infrastructuur. Voor de periode 2013-2017 betrof dit ruim 2.000 hectare, en voor de periode 2017-2021 ruim 600 hectare (Schelhaas et al., 2021). Voor de wettelijk verplichte compensatie van dit verlies aan bosareaal is er sprake van achterstallige realisatie. In dit kader heeft Rijkswaterstaat nog een significante opgave staan voor de compensatie van bos dat gekapt is voor weg- en waterbouwprojecten. Tegelijkertijd is er ook vanuit de overheid nadrukkelijk aandacht voor de realisatie van de achterstallige compensatie en de monitoring hiervan¹²⁹.

In algemene zin blijkt uit een recente evaluatie van Welle et al. (2024) voor de handhaving van de houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet, inclusief handhaving op de herplantplicht, dat in een aantal provincies signalen zijn van te weinig capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Tegelijkertijd zijn er vanuit andere provincies signalen dat de handhaving op orde is en processen geen significante vertraging oplopen. Ondanks de wisselende geluiden over de handhaving zijn er geen signalen dat er sprake zou zijn van significant gebrek aan handhaving van wet- en regelgeving.

Uit bovenstaande analyse blijkt dat sprake is van toezicht en handhavingssystemen op het gebied van bosregeneratie. Desondanks is sprake van situaties waardoor - in geval van de (al dan niet wettelijk vereiste) compensatie van omvormingen - sprake van een achterstand. Tegelijkertijd laten recente cijfers zien dat in het kader van de bosuitbreidingsopgave van de Bossenstrategie 3.010 hectare is gerealiseerd, wat bosaanleg is in aanvulling op de genoemde compensatie van 297 hectare (IPO & LVVN, 2025). Deze informatie geeft daarom geen aanleiding te concluderen dat er sprake is van een significant gebrek in de toezicht- en handhavingssystemen.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat er sprake is van toezicht en handhavingssystemen van de toepasselijke wetgeving van Nederland die de **bosregeneratie** afdoende borgen.

¹²⁷ [Kamervragen \(Aanhangsel\) 2020-2021, nr. 3990 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen](#)

¹²⁸ [Bossenstrategie: Bos voor de toekomst](#)

¹²⁹ <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/kst-35300-A-43.html>

Art.29.6(a)-iii.Bescherming van beschermde natuurgebieden

RED-III Artikel 29(6) a) *In het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:*

iii) gebieden die bij internationaal of nationaal recht of door de desbetreffende bevoegde autoriteit zijn aangewezen voor natuurbeschermingsdoeleinden, met inbegrip van waterrijke gebieden, grasland, heidegrond en veengebieden, worden beschermd met het oog op het behoud van de biodiversiteit en ter voorkoming van de vernietiging van habitats;

Uitvoeringsverordening Artikel 3(1) b): *de nationale of subnationale wetgeving die van toepassing is op het oogstgebied, waarborgt: iii) de doeltreffende bescherming van gebieden die bij internationaal of nationaal recht of door de relevante bevoegde autoriteit zijn aangewezen voor natuurbeschermingsdoeleinden, inclusief in wetlands en veengebieden;*

Toepasselijke wetgeving

De bescherming (instandhouding) van beschermde natuurgebieden valt onder de bevoegdheid van de provincies¹³⁰. Dit omvat ook de Vogel- en Habitatrichtlijn, waarbij de fysieke omlijning hiervan is vastgesteld in de vorm van Natura-2000 gebieden. De beschermde gebieden omvatten een breed scala aan natuur- en landschapstypen, waaronder waterrijke gebieden, grasland, heidegrond en veengebieden.¹³¹ Nieuwe NNN- of Natura 2000-gebieden worden aangewezen door de Minister van LNVN door middel van een aanwijzingsbesluit.

Bosgebieden die onder de Omgevingswet een bijzondere beschermingsstatus hebben (Natura 2000, NNN), omvatten ca. 85% van het totale bosoppervlak in Nederland. De beschermde (bos)gebieden in Nederland zijn:

Natura 2000-gebieden

In Nederland is de Minister van LNVN verantwoordelijk voor het aanwijzen van nieuwe Natura 2000-gebieden (PDOK, 2025a) en voor de vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen¹³². De Omgevingswet zegt dat de provincie de taak heeft zorg te dragen voor Natura 2000-gebieden¹³³ met als belangrijkste verplichtingen het treffen van instandhoudingsmaatregelen en het treffen van maatregelen om verstoring of achteruitgang te voorkomen. De provincie gaat dan ook over het vaststellen van het Natura 2000-beheerplan¹³⁴. Uitzonderingen hierop zijn gebieden in eigendom van het Rijk, de Staat en gebieden die worden gebruikt voor militaire doeleinden¹³⁵, waarbij de verantwoordelijkheid voor het beheerplan bij de minister ligt.

Het Natura 2000-beheerplan is juridisch bindend, en geeft invulling aan de inrichting, het beheer en het gebruik van een Natura 2000-gebied¹³⁶. De juridische en ecologische opgave verandert pas in een gebied als in het aanwijzingsbesluit¹³⁷ een doel zou worden aangepast (Ecologische

¹³⁰ [Artikel 2.18, lid 1\(g\)-i, Omgevingswet](#)

¹³¹ Voor natuurtypen binnen Natura 2000, zie de Natura 2000-beheerplannen: [Natura 2000-beheerplannen - BJJ12](#), voor beschermde natuurtypen binnen NNN, zie bijvoorbeeld het Natuurbeheerplan 2026 van de provincie Gelderland [Natuurbeheerplan 2026 | Lokale wet- en regelgeving](#)

¹³² [Artikel 2.44, lid 1, Omgevingswet](#)

¹³³ [Artikel 2.18, lid 1\(g\)-i, Omgevingswet](#)

¹³⁴ [Artikel 3.8, lid 3, Omgevingswet](#)

¹³⁵ [Artikel 2.19, lid 5-b, Omgevingswet](#)

¹³⁶ [Artikel 11.18 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹³⁷ [Artikel 6, lid 1, habitatrichtlijn](#)

Autoriteit, 2025). Een Natura 2000-beheerplan wordt elke zes jaar opnieuw vastgesteld¹³⁸. Voor activiteiten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de doelstellingen van een Natura 2000-gebied zoals die zijn vastgelegd in het beheerplan (zogenaamde Natura 2000-activiteiten) is een omgevingsvergunning nodig. Tenzij houtoogst 'direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied en daardoor als een 'beheermaatregel' kan worden aangemerkt', geldt er dus een vergunningplicht. Houtoogst is echter wel toegestaan zolang de natuurdoelen zoals beschreven in het Natura 2000-beheerplan niet in het gedrang komen, waarbij er conform Bal sprake is van een verplichting tot kapmelding en herplant. De vergunningplicht omvat de zorgplicht zoals vereist bij een flora- en fauna-activiteit, wat betekent dat een vergunning aangevraagd moet worden tenzij er aantoonbaar gewerkt wordt met een aangewezen gedragscode.

Activiteiten die op Natura 2000-grondgebied worden uitgevoerd ten behoeve van het behoud van de bijzondere waarden van het gebied in lijn met het Natura 2000-beheerplan zijn niet vergunningplichtig.

Een bijzondere categorie binnen Natura 2000-gebieden zijn de Ramsar-gebieden. Wetlands hebben onder de Ramsar-conventie een bijzondere status ter bescherming van ecosystemen, watervogels en vissen. Er zijn in Nederland 44 gebieden aangewezen als Ramsar-gebied. De conventie heeft in Nederland niet tot aanvullende wetgeving geleid, maar alle gebieden zijn ook onder de Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen. De wettelijke bescherming van waterrijke gebieden is dus geborgd onder de Omgevingswet (Chardon & Salverda, 2005).

Natuur Netwerk Nederland (NNN)

Natuur Netwerk Nederland (NNN) bestaat uit gebieden die door de Nederlandse overheid zijn aangewezen als gebieden waar de natuur voorrang heeft (PDOK, 2025b). Het bestaat zowel uit natuurgebieden als landbouwgebieden waarvan de wens is om ze om te vormen naar natuur. In het Natuurpact dat in 2013 is gesloten is de verantwoordelijkheid van de realisatie van natuur binnen het NNN overgedragen aan de provincies (PBL, n.d.). Als bevoegd gezag op land leggen zij specifieke regels voor het netwerk vast in de provinciale Omgevingsverordening. NNN-gebieden bestaand uit openbare wateren vallen niet onder gezag van de provincies, maar vallen onder het gezag van de rijksoverheid. De NNN-gebieden overlappen voor een deel met Natura 2000-gebieden, maar omvatten ook gebieden buiten het Natura 2000-areaal.

De regels zoals gesteld in de provinciale Omgevingsverordening moeten er in ieder geval voor zorgen dat de kwaliteit en oppervlakte van het Natuurnetwerk Nederland niet achteruitgaat, dat de samenhang tussen de gebieden van het natuurnetwerk wordt behouden, en dat, als binnen het natuurnetwerk activiteiten worden toegelaten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van het natuurnetwerk, deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk behouden blijven¹³⁹. De Omgevingswet, uitgewerkt in het Besluit kwaliteit leefomgeving, specificeert hierbij wat de minimale borging moet zijn¹⁴⁰. De provincies leggen hierover verantwoording af tegenover de Minister¹⁴¹.

Ook gebiedt de provinciale Omgevingsverordening dat gemeentelijke omgevingsplannen die betrekking hebben op een NNN-gebied de kwaliteit, doelstellingen en samenhang hiervan moeten waarborgen. Bij beleid en beheer zijn de zogenoemde "Wezenlijke kenmerken en waarden", zoals vastgesteld door de provincie, van een gebied leidend. Sommige provincies hebben dit in hun Natuurbeheerplan vastgelegd, andere provincies hebben het in een apart rapport per deelgebied uitgewerkt. In de betreffende documenten wordt vastgesteld welke eigenschappen, kansen en knelpunten de gebieden hebben¹⁴². Zie bijvoorbeeld Wegstapel et al. (2023) en Provincie Limburg (2025).

¹³⁸ Artikel 10.18, lid 1, Omgevingsbesluit

¹³⁹ Artikel 7.8 Besluit kwaliteit leefomgeving

¹⁴⁰ Artikel 7.8 Besluit kwaliteit leefomgeving

¹⁴¹ Artikel 10.36d Omgevingsbesluit

¹⁴² Bijvoorbeeld: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dc-2024-9205>

Nationale Parken

Tweeëntwintig (natuur)gebieden zijn in Nederland aangewezen als Nationaal Park. Hierbij staat het verhaal centraal dat een gebied te vertellen heeft over het samenspel van natuur, cultuur en geschiedenis. De invulling die Nederland geeft aan de definitie Nationaal Park is dan ook anders dan de internationaal veel gehanteerde definitie van IUCN definitie van beschermde gebieden, namelijk Categorie II: Nationaal Park (Stolton et al., 2013).. Deze laatste definitie is gericht op grote natuurlijke of bijna natuurlijke gebieden die zijn gereserveerd om grootschalige ecologische processen te beschermen.

Alle Nationale Parken in Nederland liggen binnen het NNN. In het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zijn de voorwaarden opgenomen voor het mogen aanwijzen van een gebied als Nationaal Park¹⁴³. De Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024-2030 verfijnt dit verder¹⁴⁴. Een belangrijke voorwaarde voor het aanwijzen van een Nationaal Park is dat minimaal de helft van het gebied Natura 2000- of NNN-gebied is. Voor het overige deel geldt dat het gebied de functie natuur moet hebben. Bebouwd gebied is dus uitgesloten van het grondgebied van het Nationale Park. Voor het hele gebied geldt ook dat het moet voldoen aan de kwaliteitseis ecosystemen. Dit houdt in dat de ecosystemen in het gebied niet wezenlijk mogen zijn aangetast door menselijk gebruik. Artikel 3.2 uit de Beleidsregel¹⁴⁵ definieert dat als volgt: “Een ecosysteem dat niet wezenlijk is aangetast door menselijk gebruik, is een samenhangend ecosysteem met duurzaam functionerende abiotische en biotische relaties, waarbij menselijk gebruik en beheer geen negatieve invloed hebben op het duurzaam functioneren.” De juridische bescherming van de natuur en het landschap in nationale parken is geborgd in de Omgevingswet en onderliggende regelgeving, waarin regels gesteld worden aan activiteiten in Natura 2000-gebieden en aan het NNN. Vanuit het Rijk is er echter geen sprake van nieuwe of aanvullende wettelijke regels voor nationale parken (LNV, 2023). Het nationaal park wordt meer gezien als een netwerkorganisatie, waarbij de verschillende partijen die partner zijn met de nationaal parkorganisatie partnerafspraken maken over hoe gezamenlijk toegewerkt kan worden naar het streefbeeld van het nationale park¹⁴⁶.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat **bescherming van gebieden aangewezen voor natuurbescherming** afdoende geborgd is in de toepasselijke wetgeving van Nederland.

¹⁴³ [Artikel 3.68 Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

¹⁴⁴ [Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024-2030](#)

¹⁴⁵ [Artikel 3 Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024-2030](#)

¹⁴⁶ [Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024-2030](#)

Toezicht en handhaving

Toezicht- en handhavingssystemen

Terwijl de Omgevingswet een nationale aangelegenheid is, valt de bescherming (instandhouding) van beschermde natuurgebieden onder de bevoegdheid van de provincies¹⁴⁷. Voor beschermde gebieden onder de Omgevingswet heeft de provincie daarmee normaliter ook de handhavingstaak. De manier waarop provincies de taak van toezicht en handhaving uitvoeren verschilt. Sommige provincies hebben (delen van) de taak belegd bij een omgevingsdienst, terwijl andere provincies de handhavingstaak zelf uitvoeren. Omgevingsdiensten zijn in navolging van de Modelverordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht verplicht aan te sluiten bij de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO)¹⁴⁸. In zaken van nationaal belang is de minister het bevoegd gezag¹⁴⁹ en in dergelijke gevallen is de uitvoerende taak voor toezicht en handhaving belegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het Omgevingsbesluit geeft aan welke activiteiten van nationaal belang zijn¹⁵⁰.

Aanwijzingen voor significant gebrek aan handhaving

In het evaluatierapport dat geschreven is over de Omgevingswet als geheel meldt de evaluatiecommissie dat er signalen zijn waaruit blijkt dat de handhaving op sommige plekken achterblijft. Dat is mede doordat er grotere nadruk verschoven is van vergunningverlening vooraf naar handhaving achteraf. De werkbelasting die dat oplevert is op dit moment groter dan het bevoegde gezag kan verwerken (Evaluatiecommissie Omgevingswet, 2025).

Voor de handhaving van de houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet blijkt uit een recente evaluatie van Welle et al. (2024) dat in een aantal provincies signalen zijn van te weinig capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Tegelijkertijd zijn er vanuit andere provincies signalen dat de handhaving op orde is en processen geen significante vertraging oplopen. Ondanks de wisselende geluiden over de handhaving zijn er geen signalen dat er sprake zou zijn van significant gebrek aan handhaving van wet- en regelgeving.

Voor wat betreft beschermde gebieden zijn er geen indicaties dat in Nederland deze bescherming niet effectief is in lijn met de toepasselijke wetgeving. Ook lopen er geen zogenaamde infringement procedures tegen Nederland op het gebied van de Vogel- en Habitatrichtlijnen met betrekking tot bos. Elke zes jaar wordt er een Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage uitgebracht in het kader van Natura2000. De meest recente werd uitgebracht in 2019 (WUR, 2019). De trend is voor een klein deel van de soorten die beschermd zijn binnen de Habitatrichtlijn negatief, maar het grootste deel is positief. De helft van zowel de broedvogelsoorten als de niet-broedvogelsoorten die onder de Vogelrichtlijn beschermd zijn laat een toenemende trend zien (CLO, 2025).

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat er sprake is van toezicht- en handhavingssystemen van de toepasselijke wetgeving van Nederland die de **bescherming van beschermde natuurgebieden** afdoende borgen.

¹⁴⁷ [Artikel 2.18, lid 1\(g\)-i, Omgevingswet](#)

¹⁴⁸ Op grond van de modelverordening uitvoering en handhaving van de VNG en het IPO. De link voor de omgevingsdiensten met de [Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht](#) (LHS) en de LHSO staat beschreven in deel C (procescriteria), onder de 9b (de sanctiestrategie).

¹⁴⁹ [Artikel 11.114 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁵⁰ [Artikel 4.12 Omgevingsbesluit](#)

Art.29.6(a)-iv.Behoud van bodemkwaliteit en biodiversiteit

RED-III Artikel 29(6) a) *In het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:*

*iv) het oogsten op een zodanige wijze wordt uitgevoerd dat de bodemkwaliteit en de biodiversiteit overeenkomstig de beginselen van duurzaam bosbeheer in stand worden gehouden ter preventie van negatieve effecten, op zodanige wijze dat het **oogsten van stronken en wortels**, de **aantasting van oerbossen en van oude bosgroeiplaatsen** zoals gedefinieerd in het land waar die bosgroeiplaatsen zich bevinden, of de omzetting ervan in bosplantages, en het **oogsten op kwetsbare bodems** wordt voorkomen; dat oogsten wordt uitgevoerd met naleving van **maximumdrempels voor grote kaalslagen** zoals gedefinieerd in het land waar het bos zich bevindt, en met lokaal en ecologisch passende **retentiedrempels voor de extractie van dood hout** en dat oogsten wordt uitgevoerd met naleving van vereisten om houtkapsystemen te gebruiken die **negatieve effecten op de bodemkwaliteit, met inbegrip van bodemverdichting, en op biodiversiteitskenmerken en habitats** minimaliseren;*

Uitvoeringsverordening Artikel 3(1) b): *de nationale of subnationale wetgeving die van toepassing is op het oogstgebied, waarborgt: iv) dat het oogsten van bossen wordt uitgevoerd op een manier die de negatieve gevolgen voor de bodemkwaliteit en de biodiversiteit tot een minimum beperkt, door aan te kunnen tonen dat de toepasselijke wetgeving of de desbetreffende bosbeheervoorschriften:*

- 1) vereisen dat oerbossen en krachtens lid 1, punt b), iii), beschermde gebieden niet worden aangetast of vervangen door aanplantingsbossen, waaronder mogelijk, maar niet beperkt tot, het waarborgen dat het geregenereerde bosgebied zorgt voor een lokaal passende en toereikende hoeveelheid planten- en boomsoorten;*
- 2) voorzien in de bescherming van bodems en soorten en habitats, met inbegrip van die welke door het internationale of nationale recht worden beschermd. Om het werk van de marktdeelnemers te vergemakkelijken, streven de lidstaten ernaar gegevens te verstrekken over locatiespecifieke milieukenmerken, en*
- 3) in voorkomend geval, het verwijderen van stronken, wortels en dood hout tot een minimum beperken*

Toepasselijke wetgeving

Voor zowel het oogsten van stronken en wortels als voor het oogsten op kwetsbare bodems bestaat er geen landelijke wetgeving die het verbiedt. Wel is er sprake van een algemene zorgplicht. Dat betekent dat alle maatregelen moeten worden genomen die redelijkerwijs kunnen worden gevraagd om nadelige gevolgen te voorkomen, en waar deze niet kunnen worden voorkomen die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.¹⁵¹ Als beperking onvoldoende mogelijk is moet de activiteit achterwege gelaten worden voor zover dat redelijkerwijs kan worden gevraagd. De specifieke zorgplicht geldt bij alle dier- en plantensoorten, dus bij (inter)nationaal beschermde soorten én bij andere soorten (IPL0, 2025). In het geval van het oogsten van stronken en wortels en het oogsten op kwetsbare bodems mag de bescherming van geassocieerde soorten dus niet uit het oog verloren worden. Zo lang dat wordt gedaan, is oogst toegestaan.

Hetzelfde geldt voor dood hout. Er is sprake van een instandhoudingsverplichting van de aanwezige biodiversiteit in het bos. De regelgeving voor behoud van dood hout is feitelijk

¹⁵¹ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

afhankelijk van de regelgeving voor soortbescherming, welke draait om instandhouding van aanwezige biodiversiteit. Er is hierbij geen sprake van retentiedrempels voor de extractie van dood hout.

Er zijn in Nederland geen oerbossen (de Mits et al., 2025). Er is geen landelijk vastgestelde definitie van oude bosgroeiplaatsen. Dit is in sommige gevallen op provinciaal niveau gedefinieerd in de provinciale Omgevingsverordening. Als oude bosgroeiplaats wordt over het algemeen kaarten uit het begin van de 19^e eeuw gehanteerd als referentie, zoals bijvoorbeeld de Topografisch Militaire Kaart uit 1850. In enkele provincies bestaan kaarten met daarop aangegeven welke bossen worden aangemerkt als oude bosgroeiplaats. Voor oude bosgroeiplaatsen geldt niet standaard een kapverbod. Een provincie kan besluiten tot een kapverbod op basis van bijzondere landschappelijke of natuurwaarden¹⁵². Oude bosgroeiplaatsen worden in enkele provincies ook expliciet aangemerkt als mogelijke reden voor een kapverbod¹⁵³.

Er moet volgens kapmelding-, herplantplicht- en flora- en faunaregels gewerkt worden. Bij het werken volgens een aangewezen Gedragscode Soortenbescherming geldt ook hier een vrijstelling voor vergunningsplicht voor flora- en fauna activiteiten. Aanwezige flora en fauna kunnen wel resulteren in een kapverbod, maar dat is niet noodzakelijkerwijs het geval. Oude bosgroeiplaatsen worden in enkele provincies ook expliciet aangemerkt als mogelijke reden voor een kapverbod¹⁵⁴. In sommige andere provinciale verordeningen zijn echter geen regels opgenomen rondom oude bosgroeiplaatsen. In het algemeen kan gesteld worden dat de meeste provincies wel strengere regels hebben op het gebied van herplant van gekapte oude bosgroeiplaatsen. Dit dient dan plaats te vinden op dezelfde grond als waar is gekapt. Er is echter geen sprake van een kapverbod op oude bosgroeiplaatsen in Nederland.

De bosbodem, tezamen met zowel beschermde soorten als soorten zonder bijzondere status, en habitats buiten beschermde natuurgebieden worden indirect beschermd onder de specifieke zorgplicht zoals beschreven in Bal artikel 11.116. De specifieke zorgplicht geeft aan dat er maatregelen moeten worden genomen om negatieve gevolgen van de te ondernemen activiteit op de natuurbescherming, het beschermen van het milieu en het beheer van natuurlijke hulpbronnen te vermijden of te verzachten¹⁵⁵. Wanneer het gaat om beschermde soorten, moet er daarnaast ook een Omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit aangevraagd worden, maar in alle gevallen mag er gehandhaafd worden op deze specifieke zorgplicht.

Voor reguliere werkzaamheden in het bos zoals dunningen geldt als flora en fauna activiteit dat er een omgevingsvergunning nodig is in geval van aanwezigheid van beschermde soorten. Om de zorgplicht uit de Omgevingswet na te kunnen leven en ter voorkoming van het veelvuldig moeten aanvragen van vergunningen, wordt in het bosbeheer wordt doorgaans gebruik gemaakt van de Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer. Op het moment van schrijven is er geen geldige code, maar door experts wordt volop gewerkt een nieuwe geldige Gedragscode te schrijven met als doel om deze in 2026 klaar te hebben voor implementatie. Hierin worden concrete stappen uitgewerkt voor het minimaliseren van de schade die aan flora, fauna en bosbodem kan ontstaan bij het uitvoeren van bosbeheerwerkzaamheden.

Onder de gedragscode wordt de bodem voornamelijk vanuit soortenbescherming beschermd. Er wordt zo veel mogelijk gewerkt met vaste uitrijpaden om schade aan flora en fauna te voorkomen. Voordat er met machines het bos in wordt gegaan, worden rust-, broed- en overwinterplekken van beschermde soorten geïdentificeerd waar niet gereden gaat worden. Vellingen gebeuren zo dat ook daarbij deze bijzondere plekken niet beschadigd worden. Bomen, met inbegrip van dode

¹⁵² [Artikel 11.128 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁵³ [Artikel 4.11 Omgevingsverordening Gelderland](#)

¹⁵⁴ [Artikel 4.11 Omgevingsverordening Gelderland](#)

¹⁵⁵ [Artikel 11.116 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

exemplaren, die potentieel habitat bieden aan een beschermde soort, worden niet gekapt. Ook wordt onder de gedragscode in de materieelkeuze rekening gehouden met de mate van kwetsbaarheid van de bodem (VBNE, 2025a). Met betrekking tot het minimaliseren van bodemschade zijn verder er enkele praktijkadviezen uitgebracht, met nadruk op bodemverdichting. Hierin worden onder andere handreikingen gedaan om tot een goede overweging te komen over het in te zetten materieel (Kremers & Boosten, 2018; VBNE, 2020).

Een van de beheermaatregelen die ook in de Gedragscode aan bod komen is kaalkap. In de Gedragscode is een maximum gesteld van 0,5 hectare, maar dit is tegelijkertijd het belangrijkste punt van debat geweest rondom de goedkeuring hiervan (Dubbeldam, 2025). Er is geen landelijke wettelijk vastgelegde maximumdrempel voor kaalslagen.

De Natuurherstelverordening stipt thema's aan die in dit criterium naar voren komen¹⁵⁶, maar bevat geen eisen over de middelen die moeten worden ingezet om de stijgende trend te realiseren. Bovendien mag een lidstaat zelf bepalen welke zes van de zeven indicatoren ze op inzet.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat een deel van de vereisten voor **behoud van bodemkwaliteit en biodiversiteit** zoals gedefinieerd in dit RED-criterium niet afdoende geborgd zijn in de toepasselijke wetgeving van Nederland.

Om aan te tonen dat geoogste biomassa voor deze onderdelen wel aan dit RED-criterium voldoet is een **Level B** beoordeling noodzakelijk voor de volgende onderdelen:

- oogsten van stronken en wortels;
- de aantasting van oude bosgroeiplaatsen;
- het voorkomen van oogst op kwetsbare bodems;
- uitvoering van oogst met naleving van maximumdrempels voor grote kaalslagen;
- uitvoering van oogst met naleving van lokaal en ecologisch passende retentiedrempels voor de extractie van dood hout
- uitvoering van oogst met naleving van vereisten om houtkapsystemen te gebruiken die negatieve effecten op de bodemkwaliteit, met inbegrip van bodemverdichting, te minimaliseren.

Voor het volgende onderdeel van dit RED-criterium wordt geconcludeerd dat dit afdoende is geborgd in de toepasselijke wetgeving van Nederland, en dat hiervoor de **Level A** beoordeling afdoende is:

- uitvoering van oogst met naleving van vereisten om houtkapsystemen te gebruiken die negatieve effecten op biodiversiteitskenmerken en habitats minimaliseren.

---

¹⁵⁶ Artikel 12, Natuurherstelverordening

Toezicht en handhaving

Toezicht- en handhavingssystemen

Voor houtoogst, bosbeheer en behoud van biodiversiteit in houtopstanden buiten de bebouwingscontour¹⁵⁷ zijn de Gedeputeerde Staten van betreffende provincie het bevoegde gezag¹⁵⁸, en hebben daarmee ook de handhavingstaak. Binnen de bebouwingscontour handhaaft de gemeente de kapregels en bomenbescherming op grond van de Gemeentewet¹⁵⁹. De manier waarop provincies de taak van toezicht en handhaving uitvoeren verschilt. Sommige provincies hebben (delen van) de taak belegd bij een omgevingsdienst, terwijl andere provincies de handhavingstaak zelf uitvoeren. Omgevingsdiensten zijn in navolging van de Modelverordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht verplicht aan te sluiten bij de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO)¹⁶⁰. In zaken van nationaal belang is de minister het bevoegd gezag¹⁶¹ en in dergelijke gevallen is de uitvoerende taak voor toezicht en handhaving belegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het Omgevingsbesluit geeft aan welke activiteiten van nationaal belang zijn¹⁶².

Daar waar wet- en regelgeving de onderdelen van dit RED-criterium afdekken (zie voorgaande paragraaf), is er sprake van bijbehorende toezicht- en handhavingssystemen in lijn met de vereisten van het Bal. Dit gaat met name over de bescherming van habitats en biodiversiteitskenmerken in lijn met de specifieke zorgplicht¹⁶³. In een aantal gevallen zijn er op provinciaal niveau specifieke regels gedefinieerd over de bescherming van oude bosgroeiplaatsen, maar dit borgt niet dat aantasting hiervan wordt voorkomen in het hele land, en dit is dan ook niet verder vertaald in toezicht en handhaving.

Aanwijzingen voor significant gebrek aan handhaving

In het evaluatierapport dat geschreven is over de Omgevingswet als geheel meldt de evaluatiecommissie dat er signalen zijn waaruit blijkt dat de handhaving op sommige plekken achterblijft. Dat is mede doordat er grotere nadruk verschoven is van vergunningsverlening vooraf naar handhaving achteraf. De werkbelasting die dat oplevert is op dit moment groter dan het bevoegde gezag kan verwerken (Evaluatiecommissie Omgevingswet, 2025).

Voor de handhaving van de houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet blijkt uit een recente evaluatie van Welle et al. (2024) dat in een aantal provincies signalen zijn van te weinig capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Tegelijkertijd zijn er vanuit andere provincies signalen dat de handhaving op orde is en processen geen significante vertraging oplopen. Ondanks de wisselende geluiden over de handhaving zijn er geen signalen dat er sprake zou zijn van significant gebrek aan handhaving van wet- en regelgeving.

Er is in Nederland sprake van een scala aan monitoringsprogramma's op het gebied van biodiversiteit, waaronder de monitoring voor Natura 2000 en NNN gericht op behoud van soorten en habitats. In de Nationale Databank voor Flora en Fauna (NDFF) worden veel gegevens van planten- en diersoorten gebundeld, welke met name inzicht geven in soortverspreiding. Deze monitoring richt zich echter niet nadrukkelijk op de genoemde elementen van bodemkwaliteit en

¹⁵⁷ [Artikel 5.165b Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

¹⁵⁸ [Artikel 11.113 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁵⁹ [Gemeentewet](#)

¹⁶⁰ Op grond van de modelverordening uitvoering en handhaving van de VNG en het IPO. De link voor de omgevingsdiensten met de [Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht](#) (LHS) en de LHSO staat beschreven in deel C (procescriteria), onder de 9b (de sanctiestrategie).

¹⁶¹ [Artikel 11.114 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁶² [Artikel 4.12 Omgevingsbesluit](#)

¹⁶³ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

biodiversiteit als bedoeld in dit RED-artikel en is daarmee geen geschikt middel om iets te zeggen over inbreuk op dit criterium.

Er is geen sprake van specifieke monitoring van (oogst in) oude bosgroeiplaatsen, omdat hier de algemene zorgplicht geldt voor bescherming van de natuurwaarden en behoud van flora en fauna. Oude bosgroeiplaatsen zijn echter niet uitgesloten van houtoogst. Bovendien is sprake van situaties waar de specifieke bescherming van oude bosgroeiplaatsen versoepeld wordt om ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te maken¹⁶⁴. De monitoring in oude bosgroeiplaatsen betreft met name de aanwezige flora en fauna. Dit wordt eventueel aangevuld met andere monitoring, zoals monitoring in het kader van Natura 2000, NNN of SNL.

Zoals ook vastgesteld door van Baren et al. (2025), zijn subsidies een belangrijk instrument voor provincies om de natuurontwikkelingsdoelen te realiseren. Via het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) geven provincies subsidies voor het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden, waaronder bossen. Deze subsidies zijn ook een belangrijke bron van inkomsten voor boseigenaren. Voor het overgrote deel (ca. 80%) van het Nederlandse bos ontvangen boseigenaren een SNL-subsidie. Van dit gesubsidieerde bosareaal valt 60% onder de regeling voor bossen met een productiefunctie of zogenaamd multifunctioneel bos. Zoals ook uitgewerkt door van Duinhoven (2024) is een subsidievoorwaarde voor terreinbeheerders een regelmatige SNL-monitoring. De vereisten van de monitoring hangen af van de provincie en de natuur- & beheertypen. Voor deze natuurtypen zijn indicatoren voor monitoring en natuurkwaliteit vastgesteld, waar bosstructuur, hoeveelheden dood hout, en aanwezige flora en fauna expliciet in worden meegenomen (BIJ12, 2025a). De provincie kan op basis van de monitoringsresultaten de doelen en het gevoerde beheer evalueren en eventueel bijstellen, maar de monitoring is niet bedoeld voor de evaluatie van de beheervergoeding. De provincie wijst een beheertype aan een terrein toe in het Natuurbeheerplan, en daarbij wijst de provincie ook de subsidie voor het betreffende terrein toe of af. Beheerders die SNL-subsidie ontvangen moeten hiervoor gecertificeerd zijn door Stichting Certificering SNL, met onder andere als doel om hiermee de natuurkwaliteit te borgen (BIJ12, 2025b). Hoewel een significant deel van het Nederlandse bos onder SNL-subsidie (en monitoring) valt, geldt dit niet voor het volledige bosoppervlak in Nederland.

Ook oogst op kwetsbare bodems is niet uitgesloten. Wel is er met de algemene zorgplicht¹⁶⁵ met verplichting om zorg te dragen voor de fysieke leefomgeving (waaronder bodem, natuur, landschap), wat vereist dat redelijkerwijs activiteiten met negatieve impact worden vermeden. Specifiek de regels in de gedragscode spreken wel van bescherming van kwetsbare bodems. Bij schade aan kwetsbare bodems, biodiversiteit of de houtopstand is er sprake van toezicht en handhaving. In dit kader zijn er soms meldingen en aanklachten die ook leiden tot strafzaken¹⁶⁶. Hier zijn echter geen systematische cijfers of monitoring van beschikbaar.

Een belangrijk monitoringsinstrument is de Nationale Bosinventarisatie (NBI) waarbij gegevens over het Nederlandse bos door middel van vaste steekproefpunten met herhaalmetingen wordt ingewonnen. De NBI-7 rapporteert onder andere over dood hout en samenstelling van het Nederlandse bos. Hieruit blijkt dat het Nederlandse bos steeds diverser wordt wat betreft soorten en structuur en dat de hoeveelheid dood hout toeneemt (Schelhaas et al., 2022).

In een studie die gedaan is om indicatoren en bijbehorende streefwaarden te bepalen voor verschillende bostypen, is onder andere dood hout ook meegenomen als indicator voor gezond

¹⁶⁴ Motie Gelderland: [Behoud Oude Bosgroeiplaatsen buiten N2000 en GNN](#)

¹⁶⁵ [Afdeling 1.3 Omgevingswet](#)

¹⁶⁶ [De eerste uitspraak over de specifieke zorgplicht voor flora- en fauna-activiteiten! - Pels Rijcken](#) (specifieke zorgplicht), [Uitspraak 202300260/1/A3. - Raad van State](#) en [Uitspraak 202102610/1/A3 - Raad van State](#) (handhaving vellen houtopstanden)

bos. In natuurbos ligt de streefwaarde hiervoor op 30 m³ dood hout per hectare, en in multifunctioneel bos op 20 m³ (Van Maaren et al., 2024). Hoewel de hoeveelheid dood hout die gemeten is in de NBI-7 deze streefwaarde nog niet heeft bereikt, is er in vier jaar tijd wel sprake van een toename van gemiddeld 6,1 m³ naar 10 m³ dood hout per hectare.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat er, in verband met afwezigheid van relevante wet- en regelgeving, geen sprake is van afdoende toezicht- en handhavingssystemen van toepasselijke wetgeving die **behoud van bodemkwaliteit en biodiversiteit** zoals gedefinieerd in dit RED-criterium afdoende borgen.

Om aan te tonen dat geogste biomassa wel aan dit RED-criterium voldoet is een **Level B** beoordeling noodzakelijk voor de volgende onderdelen:

- oogsten van stronken en wortels;
- de aantasting van oude bosgroeiplaatsen;
- het voorkomen van oogst op kwetsbare bodems;
- uitvoering van oogst met naleving van maximumdrempels voor grote kaalslagen;
- uitvoering van oogst met naleving van lokaal en ecologisch passende retentiedrempels voor de extractie van dood hout
- uitvoering van oogst met naleving van vereisten om houtkapsystemen te gebruiken die negatieve effecten op de bodemkwaliteit, met inbegrip van bodemverdichting, te minimaliseren.

Voor het volgende onderdeel wordt op basis van bovenstaande informatie geconcludeerd dat dit afdoende is geborgd in de toepasselijke wetgeving van Nederland, en dat hiervoor de **Level A** beoordeling afdoende is:

- uitvoering van oogst met naleving van vereisten om houtkapsystemen te gebruiken die negatieve effecten op biodiversiteitskenmerken en habitats minimaliseren.

Art.29.6(a)-v. Behoud van productiecapaciteit van het bos op lange termijn

RED-III Artikel 29(6) a) *In het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:*

v) er zodanig wordt geoogst dat de productiecapaciteit van het bos op lange termijn behouden blijft of vergroot wordt;

Uitvoeringsverordening Artikel 3(1) b) *de nationale of subnationale wetgeving die van toepassing is op het oogstgebied, waarborgt: v) dat de productiecapaciteit van het bos op lange termijn wordt gehandhaafd of vergroot, door aan te kunnen tonen dat de toepasselijke wetgeving op nationaal of subnationaal niveau waarborgt dat, op basis van gemiddelde jaarlijkse gegevens, de houtkap gedurende een passende periode niet groter is dan de nettotoename over een passende periode overeenkomstig de desbetreffende nationale wetgeving, behalve in gevallen waarin dit tijdelijk gerechtvaardigd is als gevolg van gedocumenteerde bosplagen, stormen of andere natuurlijke verstoringen. Dit kan worden aangetoond door gebruik te maken van:*

- 1) nationale bosinventarisatieverslagen,*
- 2) het verstrekken van het in artikel 5, punt ii), bedoelde bewijs, of*
- 3) soortgelijke inventarisatieverslagen op subnationaal niveau;*

Toepasselijke wetgeving

In Nederland is de wetgeving op het gebied van bos is erop gericht om het bosareaal in stand te houden en natuur te beschermen¹⁶⁷. Dat houdt in dat bos op dezelfde grond terug moet komen als het gekapt is. Bij uitzondering en onder strenge voorwaarden is het mogelijk om het gekapte bos op andere grond te compenseren. Dit is met name het geval als er niet herplant kan worden op de locatie van kap als gevolg van bijvoorbeeld ontwikkeling van infrastructuur of ontwikkeling van natuur. Hierbij geldt in het algemeen dat de herplant op bosbouwkundig verantwoorde wijze plaatsvindt, op grond met ten minste dezelfde kwaliteit als waar de gekapte houtopstand zich bevond, en op ten minste een gelijke oppervlakte als de geveldde houtopstand¹⁶⁸.

In de Nederlandse boswetgeving is sprake van een zorgplicht¹⁶⁹ die erop gericht is om eventuele nadelige gevolgen van de werkzaamheden zoveel mogelijk te voorkomen. Deze zorgplicht is echter gericht op natuurbescherming en behoud van het bosareaal, en niet op kwaliteitsdoelstellingen voor het bos (Welle et al., 2024). De zorgplicht is dan ook niet expliciet van toepassing op de vitaliteit van het bos. In algemene zin wordt de impact van beheermaatregelen op het boscysteem wel gereguleerd onder de regelgeving voor flora- en fauna activiteiten. Bij activiteiten met potentieel nadelige gevolgen geldt namelijk de specifieke zorgplicht bij het verrichten van de activiteit¹⁷⁰. Dat betekent dat alle maatregelen moeten worden genomen die redelijkerwijs kunnen worden gevraagd om nadelige gevolgen te voorkomen, en waar deze niet kunnen worden voorkomen die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Als beperking onvoldoende mogelijk is moet de activiteit achterwege gelaten worden voor zover dat redelijkerwijs kan worden gevraagd. Het verlenen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit gebeurt alleen onder de voorwaarden zoals vastgelegd in het

¹⁶⁷ [Artikel 11.112 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁶⁸ [Artikel 11.131 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁶⁹ [Artikel 11.116 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁷⁰ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

Bkl. Dit omvat dat de activiteit geen afbreuk mag doen aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan¹⁷¹.

Nationale en provinciale sturing op specifiek de bosvitaliteit is echter niet afwezig. Met betrekking tot het behoud of de vergroting van de productiecapaciteit van het bos op lange termijn zijn de afspraken die zijn gemaakt in de Nationale Bossenstrategie (zie hoofdstuk 7) relevant. Zoals eerder gesteld zijn deze niet afdwingbaar, maar omvat wél overeenkomsten waaraan gecommiteerd is, zoals de revitalisering van bestaande bossen. Het gaat hierbij om het geven van een kwaliteitsimpuls aan bossen en omgevingsfactoren om de veerkracht van bossen te vergroten tegen o.a. een veranderd klimaat. Dit vereist actie in verschillende beleidsterreinen en programma's. De maatregelen om hier invulling aan te geven dragen rechtstreeks bij tot het behoud van de productiecapaciteit van het bos op lange termijn.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat het **behoud van productiecapaciteit** afdoende geborgd is in de toepasselijke wetgeving van Nederland door bescherming van het bosareaal en minimalisering van negatieve impact van beheermaatregelen op soorten en habitats.

---

¹⁷¹ Artikel 8.74l Besluit kwaliteit leefomgeving

Toezicht en handhaving

Toezicht- en handhavingssystemen

Voor houtoogst, bosbeheer en behoud van biodiversiteit in houtopstanden buiten de bebouwingscontour¹⁷² zijn de Gedeputeerde Staten van betreffende provincie het bevoegde gezag¹⁷³, en hebben daarmee ook de handhavingstaak. Binnen de bebouwingscontour handhaaft de gemeente de kapregels en bomenbescherming op grond van de Gemeentewet¹⁷⁴. De manier waarop provincies de taak van toezicht en handhaving uitvoeren verschilt. Sommige provincies hebben (delen van) de taak belegd bij een omgevingsdienst, terwijl andere provincies de handhavingstaak zelf uitvoeren. Omgevingsdiensten zijn in navolging van de Modelverordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht verplicht aan te sluiten bij de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO)¹⁷⁵. In zaken van nationaal belang is de minister het bevoegd gezag¹⁷⁶ en in dergelijke gevallen is de uitvoerende taak voor toezicht en handhaving belegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het Omgevingsbesluit geeft aan welke activiteiten van nationaal belang zijn¹⁷⁷.

Daar waar wet- en regelgeving expliciet behoud van het bosareaal en negatieve impact op het bos afdekken (zie voorgaande paragraaf), is er sprake van bijbehorende toezicht- en handhavingssystemen in lijn met de vereisten van het Bal. Dit gaat met name over de bescherming van het bosareaal en habitats en biodiversiteitskenmerken in lijn met de specifieke zorgplicht¹⁷⁸.

Aanwijzingen voor significant gebrek aan handhaving

In het evaluatierapport dat geschreven is over de Omgevingswet als geheel meldt de evaluatiecommissie dat er signalen zijn waaruit blijkt dat de handhaving op sommige plekken achterblijft. Dat is mede doordat er grotere nadruk verschoven is van vergunningsverlening vooraf naar handhaving achteraf. De werkbelasting die dat oplevert is op dit moment groter dan het bevoegde gezag kan verwerken (Evaluatiecommissie Omgevingswet, 2025).

Voor de handhaving van de houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet blijkt uit een recente evaluatie van Welle et al. (2024) dat in een aantal provincies signalen zijn van te weinig capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Tegelijkertijd zijn er vanuit andere provincies signalen dat de handhaving op orde is en processen geen significante vertraging oplopen. Ondanks de wisselende geluiden over de handhaving zijn er geen signalen dat er sprake zou zijn van significant gebrek aan handhaving van wet- en regelgeving.

Op het gebied van productie van het Nederlandse bos worden al decennialang gedetailleerde gegevens verzameld. Sinds 1938 wordt het Nederlandse bos met terugkerende inventarisaties, de Nationale bosinventarisaties (NBI's), gemonitord. Doel van deze inventarisaties is om de toestand en ontwikkeling van het Nederlandse bos in beeld te brengen. Enkele belangrijke aspecten die in kaart worden gebracht zijn bijvoorbeeld de boomsoortensamenstelling, de hoeveelheid (dood) hout in het bos en hoeveel hout er wordt geoogst. De NBI's worden uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). Uit de resultaten van de meest recente Nationale bosinventarisatie (NBI-7; looptijd 2017-2021) blijkt dat de gemiddelde levende voorraad sinds de NBI-5 (ook wel MFV; looptijd 2001-2005) is toegenomen van 198 m³/ha

¹⁷² [Artikel 5.165b Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

¹⁷³ [Artikel 11.113 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁷⁴ [Gemeentewet](#)

¹⁷⁵ Op grond van de modelverordening uitvoering en handhaving van de VNG en het IPO. De link voor de omgevingsdiensten met de [Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht](#) (LHS) en de LHSO staat beschreven in deel C (procescriteria), onder de 9b (de sanctiestrategie).

¹⁷⁶ [Artikel 11.114 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁷⁷ [Artikel 4.12 Omgevingsbesluit](#)

¹⁷⁸ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

naar 224 m³/ha (Schelhaas et al., 2022). Dit komt neer op een totale stijging van gemiddeld 26 m³/ha. Ook de voorraad staand en liggend dood hout zag in deze periode een aanzienlijke toename. De gemiddelde bijgroei daarentegen daalde van 7,5 m³/ha/jr naar 6,6 m³/ha/jr. Deze afname gaat echter tegelijkertijd gepaard met een afname in de totale oogst, waardoor het oogstaandeel van de bijgroei systematisch lager is dan de bijgroei (i.e. minder hout wordt geoogst dan er bijgroeit). Het oogstpercentage is in de laatste 20 jaar praktisch constant gebleven, en bedraagt ca. 47% van de bijgroei.

Hiermee kan geconcludeerd worden dat de oogstintensiteit in Nederlandse bossen dermate laag is dat er geen sprake is van afnemende productiecapaciteit als gevolg van houtoogst. De effecten van calamiteiten, zoals sterfte van fijnspar- en essenbossen, leiden op korte termijn wel tot een verlies van productiecapaciteit, maar dit wordt als gevolg van de instandhouding van het bos onder de herplantplicht wel gecompenseerd door het ontstane nieuwe bos dat veelal een diversiteit aan boomsoorten bevat.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat er sprake is van toezicht en handhavingssystemen van de toepasselijke wetgeving van Nederland die het **behoud van productiecapaciteit** afdoende borgen.

Art.29.6(a)-vi. Bescherming van land met hoge biodiversiteitswaarde

Artikel 29(6) a) *In het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:*

vi) de bossen waarin de bosbiomassa wordt geoogst niet groeien op [...] land met een hoge biodiversiteitswaarde, d.w.z. land dat in of na januari 2008 een van de hierna vermelde statussen had, ongeacht of het die status nog steeds heeft:

- a) **oerbossen** en andere beboste gronden, d.w.z. bos en andere beboste gronden met inheemse soorten, waar geen duidelijk zichtbare tekenen van menselijke activiteiten zijn en de ecologische processen niet in aanzienlijke mate zijn verstoord; en **oude bosgroeiplaatsen** zoals gedefinieerd in het land waar de bosgroeiplaats zich bevindt;*
- b) **bossen met grote biodiversiteit** en andere beboste grond die rijk is aan soorten en niet is aangetast, en die door de betrokken bevoegde autoriteit is aangemerkt als grond met grote biodiversiteit, tenzij wordt aangetoond dat de productie van de grondstof in kwestie geen invloed heeft gehad op die natuurbeschermingsdoeleinden;*
- c) **grasland met grote biodiversiteit** van meer dan een hectare dat: (i) natuurlijk is, d.w.z. grasland dat zonder menselijk ingrijpen grasland zou blijven en dat zijn natuurlijke soortensamenstelling en ecologische kenmerken en processen behoudt, of (ii) niet-natuurlijk is, d.w.z. grasland dat zonder menselijk ingrijpen zou ophouden grasland te zijn, dat rijk is aan soorten en niet is aangetast en door de relevante bevoegde autoriteit is aangemerkt als grasland met grote biodiversiteit, tenzij wordt aangetoond dat de oogst van de grondstoffen noodzakelijk is voor het behoud van de status van grasland met grote biodiversiteit,*
- d) **heidegrond**;*
- e) **waterrijke gebieden**, d.w.z. land dat permanent of tijdens een groot gedeelte van het jaar onder water staat of verzadigd is met water;*
- f) **veengebied** was, tenzij wordt aangetoond dat de teelt en oogst van die grondstof geen ontwatering van een voorheen niet-ontwaterde bodem met zich meebrengen.*

Toepasselijke wetgeving

Lid a

Volgens lid a van dit RED-artikel is houtoogst (voor bosbiomassa) niet toegestaan in oerbossen en oude bosgroeiplaatsen. Er zijn al lange tijd geen oerbossen meer in Nederland (de Mits et al., 2025). Wel is er sprake van oude bosgroeiplaatsen, waar deze over het algemeen worden vastgesteld op basis van de Topografisch Militaire Kaart uit 1850 (Atlas Leefomgeving, 2025) of een andere vergelijkbare kaart. In enkele provincies bestaan kaarten met daarop aangegeven welke bossen worden aangemerkt als oude bosgroeiplaats. Voor oude bosgroeiplaatsen geldt niet standaard een kapverbod, al biedt de wetgeving wel expliciet ruimte aan de provincies om te besluiten tot een kapverbod op basis van bijzondere landschappelijke of natuurwaarden¹⁷⁹. Oude bosgroeiplaatsen worden in enkele provincies ook expliciet aangemerkt als mogelijke reden voor een kapverbod¹⁸⁰. In sommige andere provinciale verordeningen zijn echter geen regels opgenomen rondom oude bosgroeiplaatsen. In het algemeen kan gesteld worden dat de meeste

¹⁷⁹ Artikel 11.128 Besluit activiteiten leefomgeving

¹⁸⁰ Artikel 4.11 Omgevingsverordening Gelderland

provincies wel strengere regels hebben op het gebied van herplant van gekapte oude bosgroeiplaatsen. Dit dient dan plaats te vinden op dezelfde grond als waar is gekapt. Er is echter geen sprake van een kapverbod op oude bosgroeiplaatsen in Nederland.

Lid b

Wat betreft de oogst uit bos met hoge biodiversiteit is er door de betrokken overheid geen bosgebied aangewezen als grond met grote biodiversiteit buiten Natura 2000-gebieden en NNN-gebieden om. Bos met hoge biodiversiteit wordt in Nederland gedefinieerd aan de hand van de habitattypen zoals die zijn vastgesteld onder de Habitatrichtlijn. Voor bos betreft dit de habitattypen¹⁸¹ zoals weergegeven in het onderstaand overzicht:

Habitattypen - bos

- H2180 - Duinbossen
- H9110 - Veldbies-beukenbossen
- H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst
- H9160 - Eiken-haagbeukenbossen
- H9190 - Oude eikenbossen
- H91D0* - Hoogveenbossen
- H91E0* - Vochtige alluviale bossen
- H91F0 - Droge hardhoutooibosses

Deze gebieden vallen dus binnen de grenzen van Natura 2000, waar een instandhoudingsverplichting voor geldt. De referentiesituatie is hierbij de zogeheten T₀-kaart, die de eerste kartering bevat. Ingrepen in het gebied moeten erop gericht zijn om de kwaliteit van het habitatype ten opzichte van de referentiesituatie in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren. De bescherming van bos met hoge biodiversiteit ligt vast in Natura 2000-beheerplannen en daarmee in de Omgevingswet.

Voor het beheer van deze gebieden gaat de provincie over het vaststellen van het Natura 2000-beheerplan¹⁸² en over aanwijzen van NNN¹⁸³. Het Natura 2000-beheerplan is juridisch bindend, en geeft invulling aan de inrichting, het beheer of het gebruik van een Natura 2000-gebied¹⁸⁴. De juridische en ecologische opgave verandert pas in een gebied als in het aanwijzingsbesluit¹⁸⁵ een doel zou worden aangepast (Ecologische Autoriteit, 2025). Een Natura 2000-beheerplan wordt elke zes jaar opnieuw vastgesteld¹⁸⁶. Afhankelijk van de gevolgen van activiteiten die in een Natura 2000-gebied plaatsvinden, of activiteiten die daarbuiten plaatsvinden en invloed hebben op het Natura-2000 gebied, is er al dan niet sprake van een vergunningplicht. Voor zogenaamde Natura 2000-activiteiten, oftewel activiteiten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de doelstellingen van een Natura 2000-gebied zoals die zijn vastgelegd in het beheerplan, is een omgevingsvergunning nodig.

Bijzondere natuurwaarden kunnen grond zijn voor een provinciaal kapverbod¹⁸⁷. Het is echter geen verplichting voor provincies om in dat geval houtoogst te verbieden. Ook wanneer er wordt gewerkt met een Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer is, zolang er geen afbreuk wordt gedaan aan bijzondere natuurwaarden, houtoogst toegestaan¹⁸⁸.

De aanwezige regelgeving rondom bosgebieden met hoge biodiversiteit is erop gericht dat beheermaatregelen waaronder houtoogst geen (negatieve) invloed mogen hebben gehad op de natuurbeschermingsdoeleinden.

¹⁸¹ [Habitattypen | natura 2000](#)

¹⁸² [Artikel 3.8, lid 3, Omgevingswet](#)

¹⁸³ [Artikel 2.44 Omgevingswet](#)

¹⁸⁴ [Artikel 11.18 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁸⁵ [Artikel 6, lid 1, habitatrichtlijn](#)

¹⁸⁶ [Artikel 10.18, lid 1, Omgevingsbesluit](#)

¹⁸⁷ [Artikel 11.128 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁸⁸ [Artikel 11.131 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

Het NNN bestaat uit zowel natuurgebieden als landbouwgebieden waarvan de wens is om ze om te vormen naar natuur. In het Natuurpact dat in 2013 is gesloten is de verantwoordelijkheid van de realisatie van natuur binnen het NNN overgedragen aan de provincies (PBL, n.d.). De NNN-gebieden overlappen voor een deel met Natura 2000-gebieden. Als bevoegd gezag stellen de provincies specifieke regels voor het netwerk vast in de Omgevingsverordening. De regels moeten er in ieder geval voor zorgen dat de kwaliteit en oppervlakte van het natuurnetwerk Nederland niet achteruitgaat, dat de samenhang tussen de gebieden van het natuurnetwerk wordt behouden en dat, als binnen het natuurnetwerk activiteiten worden toegelaten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van het natuurnetwerk, deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk behouden blijven.¹⁸⁹

Bij het beheer van Natuurnetwerk-gebieden zijn de zogenoemde “Wezenlijke kenmerken en waarden” leidend. In deze onderliggende documenten wordt vastgesteld welke eigenschappen, kansen en knelpunten de gebieden hebben. Sommige provincies hebben dit in een apart document per gebied vastgelegd (Provincie Overijssel, 2024; Wegstapel et al., 2023) andere provincies hebben het vastgelegd in het Natuurbeheerplan (Provincie Limburg, 2025). Houtoogst is zowel in Natura 2000- als Natuurnetwerk-gebieden toegestaan mits het de doelstellingen van het gebied niet schaadt. Een aantal provincies heeft middels de provinciale verordening een kapverbod uitgevaardigd voor specifieke omstandigheden en activiteiten, bijvoorbeeld voor het vellen van een opstand groter dan 0,1 hectare op een oude bosgroeiplaats¹⁹⁰. Voor het dunnen van een opstand geldt geen meldplicht (en geen kapverbod).

Lid c

Wat betreft de oogst van land dat in 2008 de status had van grasland met grote biodiversiteit, is er in Nederland geen sprake van natuurlijk grasland met hoge biodiversiteit, oftewel grasland dat uit zichzelf zonder menselijk ingrijpen open zou blijven. Wel is er sprake van biodivers niet-natuurlijk grasland, waarbij biodivers grasland in Nederland wordt gedefinieerd aan de hand van de habitattypen zoals die zijn vastgesteld onder de Habitatrictlijn. Deze habitattypen¹⁹¹ zijn weergegeven in onderstaand overzicht:

Habitattypen – grasland

- H1320 – Slijkgrasvelden
- H1330 - Schorren en zilte graslanden
- H6110 - Pionierbegroeiingen op rotsbodem
- H6120 – Stroomdalgraslanden
- H6130 – Zinkweiden
- H6210 – Kalkgraslanden
- H6230 - Heischrale graslanden
- H6410 – Blauwgraslanden
- H6430 - Ruigten en zomen
- H6510 - Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Deze gebieden vallen dus binnen de grenzen van Natura 2000, waar een instandhoudingsverplichting voor geldt, en daarmee zijn de instandhoudingsdoelen van deze natuurtypen een belangrijke wettelijke borging. De referentiesituatie is hierbij de zogeheten T₀-kaart, die de eerste kartering bevat. Ingrepen in het gebied moeten erop gericht zijn om de kwaliteit van het habitatype ten opzichte van de referentiesituatie in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren. De bescherming van biodivers grasland ligt vast in Natura 2000-

¹⁸⁹ [Artikel 7.8 Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

¹⁹⁰ [Omgevingsverordening Gelderland](#)

¹⁹¹ [Habitattypen | natura 2000](#)

beheerplannen en daarmee in de Omgevingswet. Daarmee is het afdoende geborgd dat deze habitattypen niet omgevormd worden naar bos (waaruit later bosbiomassa geoogst kan worden).

Lid d

Voor wat betreft het behoud van heidegrond is in Nederland sprake van significante arealen heidegrond (LGN, 2025), en dit betreft arealen binnen als buiten NNN en Natura 2000-gebieden. Zonder beheer zouden deze arealen langzaam veranderen in bos, dus instandhoudingsdoelen resulteren vaak in algemene beheermaatregelen als maaien en begrazen. Bij dit type beheer kan sprake zijn van vrijkomende houtige biomassa, welke echter niet kwalificeert als 'bosbiomassa', maar welke vrijkomt bij de instandhouding van de heide zelf. Binnen Natura 2000-gebieden en NNN zijn de instandhoudingsdoelen van deze natuurtypen een belangrijke wettelijke borging wanneer ze vallen onder een aangewezen habitatype. Daarbuiten is in Nederland geen sprake van wetgeving die omvorming van heidegrond naar bos (waar later bosbiomassa uit geoogst kan worden) expliciet verbiedt. Op gemeentelijk niveau wordt per situatie op basis van het Omgevingsplan beoordeeld en afgewogen of de grond in aanmerking komt voor bebossing (waaruit later weer geoogst kan worden). Actieve omvorming naar bos kan echter wel worden gezien als flora- en fauna-activiteit, aangezien het vooral in deze biodiverse ecosystemen negatieve gevolgen kan hebben voor aanwezige (beschermde) flora en fauna. Daarom geldt voor dergelijke activiteiten, en ook bij andere activiteiten met potentieel nadelige gevolgen, de specifieke zorgplicht bij het verrichten van de activiteit¹⁹². Voor flora- en fauna-activiteiten wordt de zorgplicht ingevuld door voorafgaand aan het verrichten van de activiteit na te gaan wat de aanwezigheid van soorten en habitats is. In het bijzonder gaat het er hierbij om of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van beschermde soorten en habitats zoals vermeld in de Vogel- of Habitatrichtlijn, of andere soorten vermeld in Bijlage IX van het Bal. Bij aanwezigheid van dergelijke soorten geldt een vergunningplicht. In het Bal is bepaald welke flora- en fauna-activiteiten zijn¹⁹³. Het verlenen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit gebeurt alleen onder de voorwaarden zoals vastgelegd in het Bkl. Dit omvat dat de activiteit geen afbreuk mag doen aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan¹⁹⁴. De borging voor de bescherming van heidegrond ligt daarmee in de verlening van de omgevingsvergunning.

In geval van natuurlijke regeneratie van bos op heidegrond is er echter geen sprake van een beheeractiviteit. Zolang er geen sprake is van een instandhoudingsverplichting kan heidegrond op deze manier veranderen in bos. Specifiek voor Natura 2000-gebieden en voor NNN is het natuurbeheerplan leidend voor de ingrepen die er worden gedaan. Er wordt als deel van de (provinciale) beheerplanning met enige regelmaat bekeken of de toegewezen natuurdoeltypes nog passend zijn voor het aangewezen gebied. Mocht het niet meer lukken om een natuurdoeltype in stand te houden en een ander type passender zou zijn, dan kan dat door de provincie in samenspraak met de terreineigenaar worden gewijzigd.

Lid e

Er is in Nederland geen sprake van een algemeen oogstverbod uit bos in waterrijke gebieden (bijv. grienden, oobos, veenbos). Hier gelden de algemene regels voor houtkap, waarbij natuurbescherming in het oog gehouden moet worden. Grienden zijn onder de Omgevingswet geassocieerd als houtopstanden¹⁹⁵, maar zijn onder het Bal onder voorwaarden uitgesloten van meld- en herplantplicht¹⁹⁶. Wetlands hebben onder de Ramsar-conventie een bijzondere status ter bescherming van ecosystemen, watervogels en vissen. Er zijn in Nederland 44 gebieden aangewezen als Ramsar-gebied. De conventie heeft in Nederland niet tot aanvullende wetgeving

¹⁹² [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁹³ [Afdeling 11.2 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁹⁴ [Artikel 8.74l Besluit kwaliteit leefomgeving](#)

¹⁹⁵ Bijlage bij [artikel 1.1 Omgevingswet](#)

¹⁹⁶ [Artikel 11.126 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

geleid, maar alle gebieden zijn ook onder de vogel- en habitatrichtlijn aangewezen. Zodoende vallen aangewezen wetlands onder de bescherming van Natura 2000 en NNN. Hierbij moet wel aangetekend worden dat andere waterrijke gebieden buiten aangewezen wetlands niet per definitie onder deze bescherming vallen. In het algemeen is de wettelijke bescherming van (bos in) waterrijke gebieden dus geborgd onder de Omgevingswet (Chardon & Salverda, 2005), maar kan houtoogst nog steeds plaatsvinden.

Lid f

Nederland kent geen algemeen verbod op houtoogst uit veengebieden. Wel is het zo dat onder de specifieke zorgplicht¹⁹⁷, bij activiteiten met mogelijk negatieve impact op flora en fauna alle maatregelen genomen moeten worden om deze impact te vermijden. Als ontwatering of peilverlaging effecten kan hebben op beschermd habitats of soorten, is een Omgevingsvergunning nodig op basis van de Omgevingswet en het onderliggende Bal. Hierbij kunnen activiteiten die significant negatieve effecten veroorzaken worden geweigerd of slechts onder strikte voorwaarden worden toegestaan. Daarnaast valt een peilverlaging of grondwateronttrekking onder de Omgevingswet en is een omgevingsvergunning vereist voor een wateractiviteit. Het waterschap regelt via de waterschapsverordening de vergunning- of meldplichten voor kleinere grondwateronttrekkingen (vaak tot 60 m³/uur) of peilwijzigingen. Hierbij zijn grotere onttrekkingen zonder vergunning of melding verboden. Waterschappen nemen peilbesluiten en stellen beleidsnota's (peilbeheer) op waarin doelen zoals natuur en bodemdaling zijn opgenomen. Een individuele maatregel (peilverlaging voor houtoogst) moet in lijn zijn met deze besluiten en - indien aan de orde - met de Kaderrichtlijn Water. Daarom is zowel vanuit bescherming van flora en fauna, als ook vanwege de vereisten op ontwatering, het wettelijk afdoende geborgd dat geen ontwatering van veengebied plaatsvindt ten behoeve van de houtoogst.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat een deel van de vereisten voor **bescherming van land met hoge biodiversiteitswaarde** zoals gedefinieerd in dit RED-criterium niet afdoende geborgd zijn in de toepasselijke wetgeving van Nederland.

Om aan te tonen dat geogste biomassa voor deze onderdelen wel aan dit RED-criterium voldoet is een **Level B** beoordeling noodzakelijk voor de volgende onderdelen:

- a) oogst van oude bosgroeiplaatsen
- d) heidegrond;
- e) waterrijke gebieden, d.w.z. land dat permanent of tijdens een groot gedeelte van het jaar onder water staat of verzadigd is met water.

Voor de volgende onderdelen van dit RED-criterium wordt geconcludeerd dat dit afdoende is geborgd in de toepasselijke wetgeving van Nederland, en dat hiervoor de **Level A** beoordeling afdoende is:

- b) bossen met grote biodiversiteit en andere beboste grond die rijk is aan soorten en niet is aangetast, aangezien deze grond door de betrokken bevoegde autoriteit niet is aangemerkt als grond met grote biodiversiteit;
- c) grasland met grote biodiversiteit van meer dan een hectare dat (ii) niet-natuurlijk is, [...] dat rijk is aan soorten en niet is aangetast en door de relevante bevoegde autoriteit is aangemerkt als grasland met grote biodiversiteit, tenzij wordt aangetoond dat de oogst van de grondstoffen noodzakelijk is voor het behoud van de status van grasland met grote biodiversiteit,
- f) veengebied was, tenzij wordt aangetoond dat de teelt en oogst van die grondstof geen ontwatering van een voorheen niet- ontwaterde bodem met zich meebrengen.

¹⁹⁷ [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

Toezicht en handhaving

Toezicht- en handhavingssystemen

Voor bos- en natuurbeheer zijn de Gedeputeerde Staten van betreffende provincie het bevoegde gezag¹⁹⁸, en hebben daarmee ook de handhavingstaak. Binnen de bebouwingscontour handhaaft de gemeente de kapregels en bomenbescherming op grond van de Gemeentewet¹⁹⁹. De manier waarop provincies de taak van toezicht en handhaving uitvoeren verschilt. Sommige provincies hebben (delen van) de taak belegd bij een omgevingsdienst, terwijl andere provincies de handhavingstaak zelf uitvoeren. Omgevingsdiensten zijn in navolging van de Modelverordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht verplicht aan te sluiten bij de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO)²⁰⁰. In zaken van nationaal belang is de minister het bevoegd gezag²⁰¹ en in dergelijke gevallen is de uitvoerende taak voor toezicht en handhaving belegd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het Omgevingsbesluit geeft aan welke activiteiten van nationaal belang zijn²⁰².

Ook ontwatering van veengebied is geborgd onder de Omgevingswet. Hier gelden naast bovengenoemde vereisten voor houtoogst ook nog de vereisten met betrekking tot ontwatering en peilbeheer. Het peilbeheer door waterschappen wordt uitgevoerd en er is sprake van strikte vereisten voor peilbeheer en ontwatering. Het is dan ook zeer onwaarschijnlijk dat er in Nederland ontwatering plaats kan vinden ten behoeve van de houtoogst.

Aanwijzingen voor significant gebrek aan handhaving

In het evaluatierapport dat geschreven is over de Omgevingswet als geheel meldt de evaluatiecommissie dat er signalen zijn waaruit blijkt dat de handhaving op sommige plekken achterblijft. Dat is mede doordat er grotere nadruk verschoven is van vergunningsverlening vooraf naar handhaving achteraf. De werkbelasting die dat oplevert is op dit moment groter dan het bevoegde gezag kan verwerken (Evaluatiecommissie Omgevingswet, 2025).

Voor de handhaving van de houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet blijkt uit een recente evaluatie van Welle et al. (2024) dat in een aantal provincies signalen zijn van te weinig capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Tegelijkertijd zijn er vanuit andere provincies signalen dat de handhaving op orde is en processen geen significante vertraging oplopen. Ondanks de wisselende geluiden over de handhaving zijn er geen signalen dat er sprake zou zijn van significant gebrek aan handhaving van wet- en regelgeving.

Wat betreft de houtoogst op oude bosgroeiplaatsen is dit wettelijk niet verboden, en kan dan ook plaatsvinden tenzij er een kapverbod wordt opgelegd. De bescherming van bos met hoge biodiversiteitswaarde is met name onder de Omgevingswet geborgd in Natura 2000 en NNN. Hierbij is er zowel sprake van de kapmelding en herplantplicht, als ook de vereisten met betrekking tot flora- en fauna-activiteiten.

Zoals hierboven vastgesteld kan de (passieve) omvorming van heidegrond wettelijk plaatsvinden. De schaal waarop dit gebeurt is niet volledig bekend, omdat er beperkt centrale monitoring van de realisatie van nieuw bos plaatsvindt. Op basis van beschikbare databronnen kan echter de mogelijke omzetting van heide in kaart worden gebracht (LGN, 2025). Hiervoor is gebruik gemaakt van LGN6 met als referentiejaar 2007/2008, en is deze vergeleken met de LGN kaart van het

¹⁹⁸ [Artikel 11.113 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

¹⁹⁹ [Gemeentewet](#)

²⁰⁰ Op grond van de modelverordening uitvoering en handhaving van de VNG en het IPO. De link voor de omgevingsdiensten met de [Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht](#) (LHS) en de LHSO staat beschreven in deel C (procescriteria), onder de 9b (de sanctiestrategie).

²⁰¹ [Artikel 11.114 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

²⁰² [Artikel 4.12 Omgevingsbesluit](#)

Nederlands landgebruik in 2024. Ten opzichte van de kaart in 2007/2008 is er ca. 7.200 hectare aan heide in 2024 geclassificeerd als bos, al is er ook ruim 3.700 hectare bos in 2024 als heidegrond geclassificeerd. Op basis van deze gegevens kan worden geconstateerd dat er sprake is van omzetting naar bos van land dat in 2008 heidegrond was. Uit dit bos is conform de reguliere verplichtingen onder de Omgevingswet houtoogst mogelijk.

Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie wordt geconcludeerd dat er, in verband met afwezigheid van relevante wet- en regelgeving, geen sprake is van afdoende toezicht- en handhavingssystemen van toepasselijke wetgeving die **bescherming van gebied met hoge biodiversiteitswaarde**, zoals gedefinieerd in dit RED-criterium, afdoende borgen.

Om aan te tonen dat geoogste biomassa wel aan dit RED-criterium voldoet is een **Level B** beoordeling noodzakelijk voor de volgende onderdelen:

- a) oogst van oude bosgroeiplaatsen
- d) heidegrond;
- e) waterrijke gebieden, d.w.z. land dat permanent of tijdens een groot gedeelte van het jaar onder water staat of verzadigd is met water;

Voor het volgende onderdeel wordt op basis van bovenstaande informatie geconcludeerd dat dit afdoende is geborgd in de toepasselijke wetgeving van Nederland, en dat hiervoor de **Level A** beoordeling afdoende is:

- b) bossen met grote biodiversiteit en andere beboste grond die rijk is aan soorten en niet is aangetast;
- c) grasland met grote biodiversiteit van meer dan een hectare dat (ii) niet-natuurlijk is, dat rijk is aan soorten en niet is aangetast en door de relevante bevoegde autoriteit is aangemerkt als grasland met grote biodiversiteit,
- f) veengebied was, tenzij wordt aangetoond dat de teelt en oogst van die grondstof geen ontwatering van een voorheen niet- ontwaterde bodem met zich meebrengen.

Art.29.6(a)-vii. Afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen

Artikel 29(6) a) *In het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:*

vii) installaties die biobrandstoffen, vloeibare biomassa en biomassa-brandstoffen uit bosbiomassa produceren, een betrouwbaarheidsverklaring afgeven, geschraagd door interne processen op bedrijfsniveau, met het oog op de overeenkomstig artikel 30, lid 3, uitgevoerde audits, waaruit blijkt dat de bosbiomassa niet afkomstig is van het in punt vi) van deze alinea bedoelde land.

Toepasselijke wetgeving

Er is geen sprake van wetgeving die op (sub)nationaal niveau borgt dat wordt voldaan aan de eis met betrekking tot het afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen.

Toezicht en handhaving

Toezicht- en handhavingssystemen

Niet van toepassing. Er is geen sprake van wetgeving die op (sub)nationaal niveau borgt dat wordt voldaan aan de eis met betrekking tot het afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen.

Aanwijzingen voor significant gebrek aan handhaving

Niet van toepassing. Er is geen sprake van wetgeving die op (sub)nationaal niveau borgt dat wordt voldaan aan de eis met betrekking tot het afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen.

9 Resultaten

Tabel 9.1 geeft een overzicht van de conclusies zoals vastgesteld in hoofdstuk 8 per element van de duurzaamheidscriteria van de RED-III. Voor de elementen waar de conclusie is getrokken dat de toepasselijke wetgeving of de toezicht en handhaving afdoende borgen dat aan het relevante criterium wordt voldaan, is dit aangegeven als Level A. In dat geval is de Level A beoordeling afdoende om het risico op niet-duurzame oogst van bosbiomassa met betrekking tot dit criterium te beperken.

In geval dit niet door toepasselijke wetgeving en bijbehorend toezicht en handhaving wordt geborgd, is om aan te tonen dat geogoste biomassa wel aan dit RED-criterium voldoet een **Level B** beoordeling.

Tabel 9.1 *Overzicht van resultaten RED-beoordeling duurzame houtoogst*

RED-III criterium	Resultaat
i. Legaliteit van houtoogstactiviteiten	Level A
ii. Bosregeneratie van geogoste gebieden	Level A
iii. Bescherming van beschermd natuurgebieden	Level A
iv. Behoud van bodemkwaliteit en biodiversiteit	Level B
v. Behoud van productiecapaciteit van het bos op lange termijn	Level A
vi. Bescherming van land met hoge biodiversiteitswaarde	Level B
vii. Afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen	Level B

Per criterium van de relevante RED-III vereisten wordt hieronder kort de conclusie beschreven van de uitgevoerde analyse, waarbij zowel toepasselijke wetgeving als monitoring en handhaving van de implementatie.

Legaliteit

Er is sprake van een uitgebreide wetgeving rondom allerlei aspecten van houtoogst zoals gedefinieerd in de Europese houtverordening (EUTR). Legaliteit wordt onder andere geborgd door middel van de Omgevingswet, het kadaster, belastingwetgeving en de Arbowet. Ook is er in Nederland sprake van een relatief laag corruptieniveau, en zijn er geen indicaties dat de handhaving van wetgeving niet afdoende zou zijn.

Bosregeneratie

Er is sprake van duidelijke wetgeving die bosregeneratie na houtkap vereist, en wat met de overheid gecommuniceerd wordt bij de kapmelding. Het is mogelijk dat herplant plaats vindt op andere gronden als compensatie van kap, wanneer dit niet mogelijk is op de kaplocatie. Er is hierbij sprake van een achterstallige compensatie, maar er wordt doeltreffend gewerkt aan de realisatie van deze compensatieplicht.

Beschermd gebieden

Beschermd gebieden binnen Nederland zijn met name onder Natura 2000-gebieden en NNN wettelijk beschermd, en waarvoor sprake is van afdoende handhaving. Met name op provinciaal niveau is er door middel van beheerplannen en rapportages sprake van afdoende monitoring.

Behoud bodemkwaliteit en biodiversiteit

In Nederland is er sprake van een specifieke zorgplicht als het gaat om bescherming van natuurwaarden. Er is echter geen verbod op houtoogst op oude bosgroeiplaatsen, oogst van stronken en wortels, en oogst op kwetsbare bodems. Ook zijn er geen wettelijke maximumdrempels voor kaalslagen, zijn er geen wettelijke retentiedrempels voor dood hout. Behoud van bodemkwaliteit en biodiversiteit is op veel onderdelen opgenomen in de (vrijwillig

toepasbare) Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer, maar de ministeriële goedkeuring hiervan is in december 2024 nietig verklaard. Hierdoor ontbreekt het aan specifieke regelgeving op deze thema's. Er zijn daarnaast verschillende signalen waaruit blijkt dat de handhaving van de Omgevingswet achterblijft.

Behoud productiecapaciteit

Er is sprake van een wettelijke instandhoudingsplicht van het bosareaal, en er geldt een zorgplicht voor natuurbescherming. Behoud van de productiecapaciteit in kwalitatieve zin voor zover dit betrekking heeft op houtoogst is wettelijk niet expliciet geborgd. Het is wel opgenomen in de Nationale bossenstrategie, al zijn de afspraken die in de Nationale Bossenstrategie zijn gemaakt zijn niet afdwingbaar. Uit monitoring blijkt dat er landelijk wel sprake is van een flink hogere bijgroei ten opzichte van het niveau van houtoogst.

Bescherming van land met hoge biodiversiteit

Het is wettelijk toegestaan om hout te oogsten op oude bosgroeiplaatsen, waterrijke gebieden, of uit bossen die groeien op land dat in 2008 heidegrond was. Het is wel mogelijk dat een lokale overheid een kapverbod oplegt voor specifieke gebieden, waarbij biodiversiteit een belangrijke reden kan zijn. Oogst op oude bosgroeiplaatsen en uit waterrijke gebieden kan echter niet worden uitgesloten, al zijn er geen gegevens beschikbaar over de mate waarin dit plaatsvindt. Wel is er sinds 2008 sprake van al dan niet actieve omvorming van heidegronden naar bos, waar in een later stadium houtoogst kan plaatsvinden.

Afgeven van betrouwbaarheidsverklaringen

Er is geen sprake van wetgeving die op (sub)nationaal niveau borgt dat producenten van houtige biomassa betrouwbaarheidsverklaringen afgeven met betrekking tot de herkomst van het hout.

10 Bronnen

- Arts, B., Buijs, A., Elands, B., de Groot, M., Hoogstra, M., Kamphorst, D., & Turnhout, E. (2014). *“Interactief kappen” Staatsbosbeheer en de maatschappelijke acceptie van houtoogst*. Wageningen Universiteit en Research Centre, Bos- en Natuurbeleid, Alterra.
- Atlas Leefomgeving. (2025). *Topografische Militaire Kaart 1850*. <https://www.atlasleefomgeving.nl/topografische-militaire-kaart-1850>
- Beleidsprogramma Nationale Parken*. (2023).
- BII12. (2025a). *Natuurtypen*. <https://www.bij12.nl/onderwerp/natuursubsidies/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/>
- BII12. (2025b). *Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL)*. <https://www.bij12.nl/onderwerp/natuursubsidies/snl/>
- Bijzonder Strafrecht. (2025, March 3). *Taakstraf voor illegale kap in Natura 2000-gebied*. <https://www.bijzonderstrafrecht.nl/home/taakstraf-voor-illegale-kap-in-natura-2000-gebied>
- Boosten, M., & Stas, S. (2021). *Notitie: additionaliteit revitalisering essenbossen in relatie tot de herplantplicht*. Stichting Probos.
- Bos, van den H., & Nijland, D. (2001). Studiekringdag Bosreservaten. *Nederlands Bosbouw tijdschrift*, 6(73).
- Bureau voor publicaties van de Europese Unie. (2022, March 16). *Richtlijnen van de Europese Unie*. <https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/summary/european-union-directives.html>
- Chardon, P., & Salverda, I. (2005). *De Ramsar conventie in Nederland: Meerwaarde voor beleid en beheer*. <https://www.pbl.nl/publicaties/de-ramsar-conventie-in-nederland-meerwaarde-voor-beleid-en-beheer>
- CLO. (2024). *Typen natuur in Nederland, 2023* (Indicator 1544, Versie 06, 2 juli 2024). www.clo.nl
- CLO. (2025). *Trends van soorten van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn, 1990-2023*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Den Haag; PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag; RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven; en Wageningen University and Research, Wageningen. <https://www.clo.nl/indicatoren/nl108514-trends-van-soorten-van-de-habitatrichtlijn-en-de-vogelrichtlijn-1990-2023>
- de Mits, S.M.E., Lerink, B. J. W., & Janssen, J. A. M. (2025). *Oerbossen in Nederlandse context*. <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/kennisonline-onderzoeksprojecten-lvvn/kennisonline/oerbossen-in-nederlandse-context.htm>
- Dubbeldam, R. (2025). Hoe verder met de Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer? *Vakblad Natuur Bos Landschap*, 211. <https://edepot.wur.nl/686624>
- Ecologische Autoriteit. (2025). *De betekenis van de doelstellingen voor Natura 2000-gebieden*. www.ecologischeautoriteit.nl
- Eurostat. (2024). *Statistics Explained*. Forests, Forestry and Logging.
- Evaluatiecommissie Omgevingswet. (2025). *In werking, maar onderbenut; reflectierapport Omgevingswet 2024*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/01/30/3-b-eerste-reflectierapport-evaluatiecommissie-omgevingswet-in-werking-maar-onderbenut>
- FAO. (2020). *Global Forest Resources Assessment 2020 - report Netherlands*.
- FSC. (2025). *Monitoring FSC's reach, June 2025*. <https://connect.fsc.org/monitoring-and-evaluation/monitoring-fscs-reach>
- IPLO. (n.d.-a). *Dit valt onder vellen houtopstand en herbeplanten*. Retrieved October 31, 2025, from <https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/activiteiten-natuur/vellen-houtopstand-herbeplanten/valt-vellen-houtopstand-herbeplanten/>
- IPLO. (n.d.-b). *Omgevingsverordening*. Retrieved October 31, 2025, from <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsverordening/>

- IPLO. (n.d.-c). *Rijksregels vellen houtopstand, herbeplanten, verhandelen en bezit van hout(producten)*. Retrieved October 31, 2025, from <https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/activiteiten-natuur/vellen-houtopstand-herbeplanten/rijksregels-vellen-houtopstand-herbeplanten/>
- IPLO. (2025). *Rijksregels flora- en fauna-activiteit*. <https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/activiteiten-natuur/flora-en-fauna-activiteit/rijksregels/>
- IPO, & LVVN. (2025). *Elfde voortgangsrapportage Natuur in Nederland 2024*.
- Jansen, P. A. G. (2004). *Van tijdelijk bos naar permanent bos*. www.sbh.nl
- Kremers, J., & Boosten, M. (2018). *Soil compaction and deformation in forest exploitation A literature review on causes and effects and guidelines on avoiding compaction and deformation*.
- LGN. (2025). *Landelijk Grondgebruik Nederland*. <https://lgn.nl/>
- LNV. (2006). *Natura 2000 doelendocument*.
- LNV. (2023). *Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/06/19/bijlage-1-lnv-beleidsprogramma-nationale-parken-2024-2030>
- Meester, Gerrit., Berkhout, Petra., & Dries, Liesbeth. (2013). *EU-beleid voor landbouw, voedsel en groen: Van politiek naar praktijk*. Wageningen Academic. <https://brill.com/edcollbook/title/69074>
- Nationaal Georegister. (2022, January 25). *Natura 2000-gebieden*. <https://www.nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search#/metadata/8829e5dd-c861-4639-a6c8-fdbb6e3440d2>
- Nederlandse Arbeidsinspectie. (2023, August 7). *Programmarapportage Agrarische en groene sector 2018-2022*. <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/publicaties/rapporten/2023/08/07/programmarapportage-agrarische-en-groene-sector-2018-2022>
- Nederlandse Arbeidsinspectie. (2024). *Monitor arbeidsongevallen 2023*. <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/publicaties/rapporten/2024/08/26/monitor-arbeidsongevallen-2023>
- NOS. (2023, January 26). *Bossen geplunderd: hardhout populair door hoge energieprijzen*. <https://nos.nl/regio/overijssel/artikel/353487-bossen-geplunderd-hardhout-populair-door-hoge-energieprijzen>
- PBL. (n.d.). *Over de Evaluatie Natuurpact*. Retrieved September 17, 2025, from <https://www.pbl.nl/evaluatie-natuurpact/over-de-evaluatie-natuurpact>
- PDOK. (2025a). *Dataset: Natura 2000 (INSPIRE geharmoniseerd)*. <https://www.pdok.nl/introductie/-/article/natura2000-inspire-geharmoniseerd>
- PDOK. (2025b). *Dataset: Natuurnetwerk Nederland (NNN) - Provincies (INSPIRE geharmoniseerd)*. <https://www.pdok.nl/introductie/-/article/natuurnetwerk-nederland-nnn>
- PEFC. (2025). *Facts and figures, March 2025*. <https://www.pefc.org/discover-pefc/facts-and-figures>
- Provincie Limburg. (2025). *Natuurbeheerplan Limburg 2026*.
- Provincie Overijssel. (2024). *Bijlage X - Wezenlijke kenmerken en Waarden van het NNN, bijlage bij de Omgevingsverordening Overijssel*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dc-2024-9205>
- Raap, E., & Janse, J. (2021). *Historische schets van bossen en bosaanplant in Nederland*. <https://www.staatsbosbeheer.nl/wat-we-doen/nieuws/2021/11/historische-schets-van-bossen-en-bosaanplant-in-nederland>
- Reinders, R. (2025, May 26). *Een Natura 2000-beheermaatregel: wat is dat?* <https://omgevingsweb.nl/samenvatting/een-natura-2000-beheermaatregel-wat-is-dat/>
- RVO. (2025, June 9). *Overzicht gedragscodes*. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/buitenwerken/overzicht-gedragscodes#gedragscodes-onder-de-omgevingswet>
- Schelhaas, M. J., Arets, E., & Kramer, H. (2017). *Nederlandse bos als bron van CO2. Vakblad Natuur Bos Landschap*, (137), 6–9.
- Schelhaas, M. J., Arets, E., van Baren, S., Lerink, B., Filipek, S., Kramer, H., & Los, S. (2021, November). *Het Nederlandse bos op de kaart. Vakblad Natuur Bos Landschap*, 179.

- Schelhaas, M. J., Teeuwen, S., Oldenburger, J., Beerkens, G., Velema, G., Kremers, J., Lerink, B., Paulo, M. J., Schoonderwoerd, H., Daamen, W., Dolstra, F., Lusink, M., van Tongeren, K., Pruijsten, I., Scholten, T., Voncken, F., & Clerkx, A. P. P. M. (2022). *Zevende Nederlandse Bosinventarisatie; Methoden en resultaten*.
- Stigas. (2025). *Arbocatalogus: Agrarische en groene sectoren*. <https://www.stigas.nl/agroarbo/bos-en-natuur>
- Stolton, S., Shadie, P., & Dudley, N. (2013). Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. In Nigel Dudley (Ed.), *IUCN WCPA Best Practice Guidance on Recognising Protected Areas and Assigning Management Categories and Governance Types*, (2008th ed.). IUCN. www.iucn.org/pa_guidelines
- Transparency International. (2025). *Corruption Perceptions Index - Netherlands*. <https://www.transparency.org/en/countries/netherlands>
- van Baren, S. A., Arets, E. J. M. M., Erkens, G., Kramer, H., Lesschen, J. P., & Schelhaas, M. J. (2025). *Greenhouse gas reporting of the LULUCF sector in the Netherlands. Methodological background, update 2025* (WOT-Technical report 278). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, <https://doi.org/10.18174/687310>
- van Duinhoven, G. (2024, November). SNL-monitoring is mooi, maar had nog mooier kunnen zijn. *Vakblad Natuur Bos Landschap*, 209. <https://edepot.wur.nl/677974>
- Van Maaren, G. P. B., Jacobs, S. B. M., Velthuis, J., Kampherbeek, L., Thomassen, E. A. H., Van der Vlist, S., Teeuwen, S., & Roest, E. (2024). *Vitalisering van het Nederlandse bos: definitie, indicatoren en maatregelen*. <https://www.probos.nl/publicaties/rapporten/163-rapporten-2024/3798-vitalisering-van-het-nederlandse-bos-definitie-indicatoren-en-maatregelen>
- VBNE. (2020). *Bodemverdichting in het bos*. <https://vbne.nl/vbne-downloads/bodemverdichting-in-het-bos/>
- VBNE. (2025a). *Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer*. <https://vbne.nl/bos-natuurbeheer/wetgeving-en-gedragscodes/gedragscode-soortenbescherming-bosbeheer/>
- VBNE. (2025b, May 28). *Update Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer mei 2025*. <https://vbne.nl/update-gedragscode-soortenbescherming-bosbeheer-mei-2025/>
- VBNE. (2025c, October 28). *Update Gedragscode Soortenbescherming Bosbeheer oktober 2025*. <https://vbne.nl/update-gedragscode-soortenbescherming-bosbeheer-oktober-2025/>
- Velthuis, J., Teeuwen, S., & Zwijgers, R. (2025). *Houtproductie en-gebruik in Nederland in 2023*.
- Velthuis, J., & van Maaren, G. (2025). *Functieervulling en ontwikkelingen van bossen in Nederland*. www.clo.nl
- VNG. (2024, September 4). *Uitleg omgevingsplan*. <https://vng.nl/artikelen/uitleg-omgevingsplan>
- Wegstapel, C., Devilee, G., Reimerink, J., & Rutjes, N. (2023). *Uitwerking Wezenlijke Kenmerken en Waarden van het NNN: Provincie Utrecht*.
- Welle, N., van Maaren, G., & Mendelts, P. (2024). *Evaluatie houtopstanden-regelgeving onder de Omgevingswet*. www.probos.nl
- Woltjer, P. J., Voskuilen, M. J., & Horsting, A. (2024). *Bedrijfsuitkomsten in de Nederlandse particuliere bosbouw over 2022*. <https://edepot.wur.nl/673630>
- World Bank. (2024). *Worldwide Governance Indicators, 2024 Update*. <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>
- WUR. (n.d.). *Bosreservaten*. Retrieved October 7, 2025, from <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/Projecten/Bosreservaten.htm>
- WUR. (2019). *Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage 2019*. <https://nvwk.nl/2020/06/03/de-nederlandse-vogel-en-habitatrichtlijnrapportage-2019-inzichtelijk-gemaakt/>

Annex I: Relevante vereisten uit de RED-III

Hieronder een overzicht van de relevante tekst uit de RED-III, welke een aanpassing is van de tekst uit REDII. Vanwege deze aanpassingen en een groot aantal verwijzingen, zijn voor de leesbaarheid de verwijzingen of niet van toepassing zijnde elementen weggehaald en aangegeven met [...]. Waar van toepassing is de betreffende tekst uit de verwijzing ingevoegd.

Art. 29 lid 6

De biobrandstoffen, vloeibare biomassa en biomassabrandstoffen uit bosbiomassa [...] voldoen aan de volgende criteria om het risico op het gebruik van bosbiomassa uit niet-duurzame productie tot een minimum te beperken:

a) in het land waar de bosbiomassa is geoogst, is nationale of subnationale wetgeving van kracht die van toepassing is op de oogst, alsmede toezichts- en handhavingssystemen die ervoor zorgen dat:

- i) de activiteiten met betrekking tot het oogsten wettig zijn,*
- ii) de gebieden waar is geoogst, worden herbebost,*
- iii) gebieden die bij internationaal of nationaal recht of door de desbetreffende bevoegde autoriteit zijn aangewezen voor natuurbeschermingsdoeleinden, met inbegrip van waterrijke gebieden, grasland, heidegrond en veengebieden, worden beschermd met het oog op het behoud van de biodiversiteit en ter voorkoming van de vernietiging van habitats;*
- iv) het oogsten op een zodanige wijze wordt uitgevoerd dat de bodemkwaliteit en de biodiversiteit overeenkomstig de beginselen van duurzaam bosbeheer in stand worden gehouden ter preventie van negatieve effecten, op zodanige wijze dat het oogsten van stronken en wortels, de aantasting van oerbossen en van oude bosgroeiplaatsen zoals gedefinieerd in het land waar die bosgroeiplaatsen zich bevinden, of de omzetting ervan in bosplantages, en het oogsten op kwetsbare bodems wordt voorkomen; dat oogsten wordt uitgevoerd met naleving van maximumdrempels voor grote kaalslagen zoals gedefinieerd in het land waar het bos zich bevindt, en met lokaal en ecologisch passende retentiedrempels voor de extractie van dood hout en dat oogsten wordt uitgevoerd met naleving van vereisten om houtkapsystemen te gebruiken die negatieve effecten op de bodemkwaliteit, met inbegrip van bodemverdichting, en op biodiversiteitskenmerken en habitats minimaliseren;*
- v) er zodanig wordt geoogst dat de productiecapaciteit van het bos op lange termijn behouden blijft of vergroot wordt;*
- vi) de bossen waarin de bosbiomassa wordt geoogst niet groeien op land met de in respectievelijk lid 3, punten a), b), d) en e), lid 4, punt a), en lid 5 bedoelde status, onder dezelfde voorwaarden voor de bepaling van de status van land als vermeld in die leden, en*
- vii) installaties die biobrandstoffen, vloeibare biomassa en biomassabrandstoffen uit bosbiomassa produceren, een betrouwbaarheidsverklaring afgeven, geschraagd door interne processen op bedrijfsniveau, met het oog op de overeenkomstig artikel 30, lid 3, uitgevoerde audits, waaruit blijkt dat de bosbiomassa niet afkomstig is van het in punt vi) van deze alinea bedoelde land.*

Art. 29 lid 3(a, b, d, e)

[...] land met een hoge biodiversiteitswaarde, d.w.z. land dat in of na januari 2008 een van de hierna vermelde statussen had, ongeacht of het die status nog steeds heeft:

- g) **oerbossen** en andere beboste gronden, d.w.z. bos en andere beboste gronden met inheemse soorten, waar geen duidelijk zichtbare tekenen van menselijke activiteiten zijn en de ecologische processen niet in aanzienlijke mate zijn verstoord; en oude bosgroeiplaatsen zoals gedefinieerd in het land waar de bosgroeiplaats zich bevindt;
- h) **bossen met grote biodiversiteit** en andere beboste grond die rijk is aan soorten en niet is aangetast, en die door de betrokken bevoegde autoriteit is aangemerkt als grond met grote biodiversiteit, tenzij wordt aangetoond dat de productie van de grondstof in kwestie geen invloed heeft gehad op die natuurbeschermingsdoeleinden;
[...]
- d) **grasland met grote biodiversiteit** van meer dan een hectare dat:
  - i) natuurlijk is, d.w.z. grasland dat zonder menselijk ingrijpen grasland zou blijven en dat zijn natuurlijke soortensamenstelling en ecologische kenmerken en processen behoudt, of
  - ii) niet-natuurlijk is, d.w.z. grasland dat zonder menselijk ingrijpen zou ophouden grasland te zijn, dat rijk is aan soorten en niet is aangetast en door de relevante bevoegde autoriteit is aangemerkt als grasland met grote biodiversiteit, tenzij wordt aangetoond dat de oogst van de grondstoffen noodzakelijk is voor het behoud van de status van grasland met grote biodiversiteit, of
- e) heidegrond.

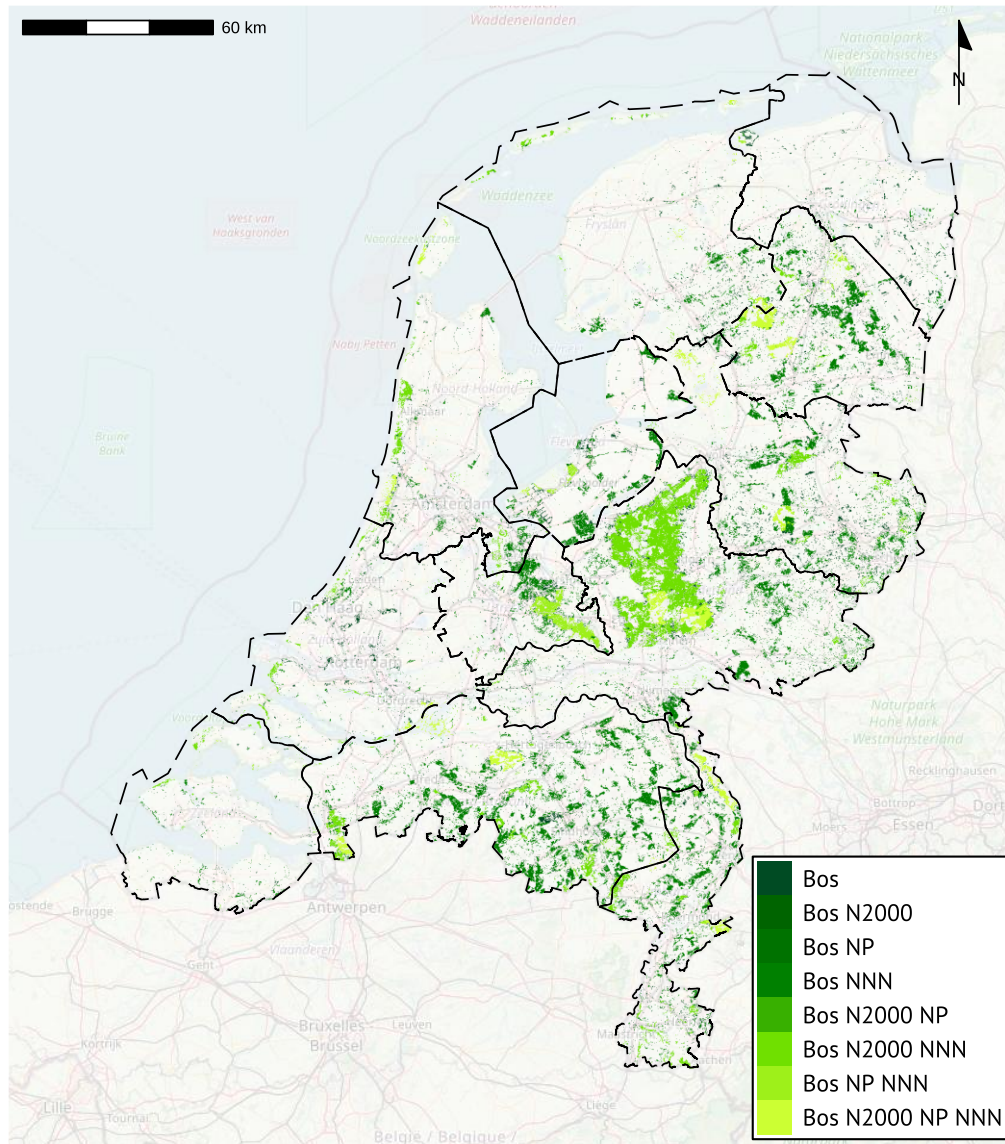
Art. 29 lid 4(a)

- a) **waterrijke gebieden**, d.w.z. land dat permanent of tijdens een groot gedeelte van het jaar onder water staat of verzadigd is met water;

Art. 29 lid 5

[...] land dat in januari 2008 **veengebied** was, tenzij wordt aangetoond dat de teelt en oogst van die grondstof geen ontwatering van een voorheen niet- ontwaterde bodem met zich meebrengen. Indien niet is voldaan aan de voorwaarden van lid 6, punt a), vi) en vii), is dit lid ook van toepassing op biobrandstoffen, vloeibare biomassa en biomassa-brandstoffen geproduceerd uit bosbiomassa.

Annex II: Bossenkaart met status van beschermde gebieden

Het Nederlandse bos (Bos), geclassificeerd naar status als beschermd gebied, zoals Natura 2000-gebied (NNN), Nationale Parken (NP) of Natuurnetwerk Nederland (NNN). Bron: LULUCF Forest Land 2021, bewerkt door Probos.